

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000301152

SOUPIS
PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVA

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

PODNĚTEM SVEHO PRVÉHO PŘEDSEDY

† JOSEFA HLÁVKY.

XXXVI.

POLITICKÝ OKRES RAKOVNICKÝ.

I. DÍL: HRAD KŘIVOKLÁT.

NAPSAL

ANTONÍN CECHNER.

V PRAZE 1911.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

Výňatek z proslovu

k Soupisu památek historických a uměleckých v království Českém.

Království Českému pro polohu a přirozené bohatství jeho připadla v dějinách střední Evropy od pravěku vynikající úloha po stránce nejen politické ale i kulturní. Již od časů prvního osídlení nalézáme v Čechách stopy zámožnosti a vkusu, stopy cizích vlivů, které přes přirozené ohraničení země přece tam vnikaly a pak přechásto samostatně se vytvářely. Nebylo motivu v politickém, duševním a uměleckém životě střední Evropy, který by nebyl nalezl v Čechách ozvěny neb i samostatného rozvoje, a jako letopisy hlásají obšírně doby slávy a úpadku politického i duševního, tak i památky umění na všech stranách země živě svědčí o kulturním rozvoji tohoto království i občasném jeho poklesnutí.

Dějiny politické i literární od doby Kosmovy měly své pěstitele i čtenáře; než i to, co umělou rukou, domácí či cizí, bylo vytvořeno, nezůstalo bez povšimnutí. Teprve naší době náleží však zásluha, že soustavněji bádala v oboru historicko-uměleckém; zejména sluší tu věnovati vzpomínku Hebrovi, který se svými soudruhy soustavně popsal stavitelské památky historické, dále Mikovcovi a Zapovi, kteří pozornost obrátili na památky umělecké, konečně Wocelovi, který se prohloubil v minulost předhistorickou. R. 1854 založen při *Museu království Českého Archaeologický Sbor*, později i časopis »Method« a staly se orgánem pro historii umění výtvarného v Čechách.

Když pak zahájila svou činnost *Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění*, zřízena při ní na základě § 2. lit. e) stanov, pak §§ 18. a 50. jednatelství řádu *Archaeologická kommisie* k vědeckému zkoumání v oboru památek uměleckých, historických, písemných i slovesných, jakož i k ochraně těchto památek. Tím založena organizace aktivní s určitým účelem, probádati království České v příčině památek umění výtvarného, stanoviti, které památky stavitelské, sochařské, malířské, zlatnické, konvářské a j. dotud se

SOUPIS
PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

PODNĚTEM SVĚHO PRVÉHO PŘEDSEDY

† JOSEFA HLÁVKY.

XXXVI

POLITICKÝ OKRES RAKOVNICKÝ.

I. DÍL: HRAD KŘIVOKLÁT.

NAPSAL

ANTONÍN CECHNER.

V PRAZE 1911.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

RAKOVNICKÉM.

I. DÍL.

HRAD KŘIVOKLÁT.

NAPSAL

ANTONÍN CECHNER.

SE 125 VYOBRAZENÍMI A 2 ZNAČKAMI V TEXTU.

V PRAZE 1911.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

III-307305

~~III 18806~~

TISKL ALOIS WIESNER V PRAZE,
KNIHTISKAŘ ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ
A C. K. ČESKÉ VYSOKÉ ŠKOLY TECHNICKÉ V PRAZE,

3PK-B-266/2018
Akc. Nr. 4552 / 52

OBSAH.

Předmluva	1
I. Historický přehled	3
II. Dějiny stavby	13
III. Popis stavby	24
<i>a)</i> Dispoice	24
<i>b)</i> Popis vnějšku	24
<i>c)</i> Popis vnitřku	63
Knihovna	103
Obrazy a reliefy	115
Sbírky	140

PŘEDMLUVA.

Význam Křivoklátu tkví v jeho ceně historické a umělecké. Po stránce historické stal se Křivoklát jako občasně sídlo knížat, později králů českých, dějištěm významných udalostí pro celou vlast a jeho jméno pojí se k nejslavnějším panovníkům českým.

Jako dílo umělecké jest Křivoklát čili „Hrádek“ z nemnohých českých hradů, jenž založen v ranném středověku, ukazuje v době přítomné přes všechny pohromy válečné i požárové, kterých nezůstal ušetřen, postup různých slohů v Čechách obvyklých. Nacházíme zde od prvků slohu romanského zastoupeny všechny slohy — kromě baroku a empiru —, v nichž se u nás stavělo od věku XI. až do doby současné.

Nejvýznamnější a umělecky nejvyspělejší jsou stavební památky hradní *ranné gotiky* z druhé polovice XIII. století a z *pozdní gotiky* ze sklonku XV. věku. Stavby Křivoklátu ranně gotické soustřeďují se na vlastní čili vysoký hrad, a zbylo z nich tolik, že podávají dosud obraz, jak vypadal „Hrádek“ na konci XIII. století. Palác s průjezdem, celým přízemím i rytířským sálem, dispoice kaple, hradní věže i stopy klenutého loubí v zadním dvoře přetrvaly pozdější přestavby a svědčí o vysokém stupni slohové dokonalosti, pro kterou řadí se Křivoklát důstojně k nejlepším stavbám českým té doby, k hradům Zvíkovu, Písku a Bezdězu, klášterním kostelům u Blah. Anežky v Praze a j. v. Žel, že nepodařilo se mi archivními doklady zjistiti jména stavitelů Hrádku v XIII. věku.

Tvůrce pronikavé přestavby Křivoklátu králem Vladislavem II. předsevzaté není sice také archivně znám, ale s velkou pravděpodobností lze úsudkem přiznati autorství této přestavby Benediktovi Riethovi z Pístova (zvanému Benešovi z Loun), který byl dvorním architektem krále Vladislava II., a jehož pověřené stavby za mladších let v Praze jeví jak v celkové dispoici tak i v profilaci podobnost se stavbami Křivoklátskými z konce XV. věku.

Archivně dokázána jest na Křivoklátě činnost královského stavitele Boniface Wohlmuta r. 1560, jenž dodal sem několik ostění dveří, oken a též nějaké krby.

Renaissance nezanechala na Křivoklátě žádných příznačnějších stop, kromě rustikování paláce v zadním dvoře, provedeného v XVI. století. Opravy a přestavby XVII. a XVIII. věku nejsou dnes již patrný. Buď byly strženy při posledních opravách (v zadním hradě), nebo byly sežehnuty požárem hradu r. 1826 (v předním hradu). Po tomto ohni upraveny ještě v první polovici XIX. století domy kolem předního hradního dvora v stízlivém způsobu tehdejší doby.

Co se provádělo na hradu od polovice XIX. století až do doby přítomné, nemá ráz slohově odlišný, ale navazuje se více méně šťastně na středověké slohy na Křivoklátě zastoupené.

O určení doby původu jednotlivých částí hradu Křivoklátu bylo často psáno, nejednou však mylně. Jedna a táž věc přisuzována různými spisovateli různým dobám. Příčinou této nesrovnalosti jest, že soudili o dobách vzniku architektur převahou pouze historikové.

Malířství a *sochařství* jest na Křivoklátě zastoupeno především oltářem v hradní kapli. Křídlová archa tato patří mezi vzácné u nás památky dokonalého církevního umění a význam její zvýšen jest domácím (pražským) původem, projeveným jeho malbami českých zemských patronů. Celková úprava archy i bohatost detailů nezadají co do rázovitosti v ničem výborným oltářům v zemích alpských (Hallstattě, sv. Wolfgangu a j. v.) vzniklým v-té době, mezi XV. a XVI. stol. Tvůrce tohoto díla není nám znám z listin, ale lze souhlasiti s náhledem prof. dra K. Chytila, který přisuzuje ho mistru Hanušovi, o kterém psáno, že v době vzniku archy pracoval pro krále Vladislava II. Král tento dostavěti dal kapli a bezpochyby dal zřídit i oltář v ní.

Stejného stáří i hodnoty jsou obě malby na skle v okně kaple, zachované z bývalé její výpravy.

Dobré malby jsou obě křídla bývalého oltáře z kostela sv. Petra v Křivoklátě, z něhož bohužel nic víc se nezachovalo.

Sbírka obrazů, v rytířském sále a přilehlých místnostech rozvěšená, byla sem přinesena z pražského paláce knížat z Fürstenbergu a jest až na ojedinělé výjimky (jeden portret od K. Škrety a jeden z jeho školy) cizího původu. Vynikající cenu uměleckou má z těchto pouze na dřevě malovaná podobizna Alberta hraběte z Fürstenberga z r. 1577.

Sochařské práce architektonické v paláci i v kapli jeví ráz středověkých podobných děl; byly prováděny kameníky a dle všeho většinou improvisovány, jak bylo v té době obvyklé. Dřevěné sochy v kapli zdají se býti mladší než oltářní, jimž se hodnotou nerovnájí; dle náhledu některých popisovatelů jest jich původcem mistr Jakub z Nymburka (zvaný z Kutné Hory), který na sklonku svého života žil v Praze do r. 1527.

Umělá řemesla zastoupena jsou na Křivoklátě jen málo zbytky bývalé nádhery, o které svědčí jen dveře u stříbrnice, bohatě pobíjené, honosící se bronzovou romanisující lví hlavou, držící přítuhu. Pěkná renaissanční křtitelnice, pražského původu, byla sem ze Skřivaně přivezena.

Také knihovna, bohatá na rukopisy a prvotisky, jest z převážné většiny cizího původu. Obsažný archiv na hradě chovaný objasní bohdá — až bude spořádán a vědecky probádán — mnohou nyní záhadu stran původu památek Křivoklátu.

* * *

Soupis hradu Křivoklátu tvoří prvý svazek soupisu památek politického okresu Rakovnického a vydává se samostatně, jelikož jest okres tento i kromě hradu Křivoklátu bohat na památky historické a umělecké a vsunutím popisu hradu v soupis Rakovnicka by kniha vzrostla v přílišný rozměr.

Soupis hradu byl vykonán r. 1909 a doplněn r. 1910; shledávání obsáhlé literatury, zpracování látky a nakreslení obrazců provedeno v r. 1910 a 1911. Práce soupisné podporovány byly hlavně přízní majitele Křivoklátska, J. J. knížete Maxe Egona z Fürstenbergu, jenž nejen že laskavě dovolil hradu podrobně probádati a nařídil svému úřednictvu, aby vycházelo spisovateli soupisu s největší ochotou vstříc, ale přispěl též na úpravu spisu částkou 2000 korun, začež buď mu vzdán activý dík.

Za účinnou pomoc při soupisu Křivoklátu vděčím dále pp. Janu B. *Urbanovi*, kníž. Fürstenberskému vrchnímu stavebnímu inspektorovi, jenž radou i zapůjčením nákrešů a plánů Křivoklátu byl mi nápomocen, Pavlu *Bergnerovi*, řediteli obrazárny Krasoumné jednoty v Rudolfinu v Praze, kterýž označil původce rodinných podobizen Fürstenberských, chovaných na Křivoklátě (obr. 92.—102., 104.—106., 108.—113.), slavné *správě umělecko-průmyslového muzea* v Praze za pokyny a zapůjčené pomůcky, Al. *Dastichovi*, prof., Janu *Rennerovi*, učiteli měšťanské školy v Rakovnici a Kamilu *Hilbertovi*, staviteli domu sv. Víta v Praze, jakož i pánům *úředníkům* knížete z Fürstenbergu, kteří ochotně podávali mně vyžádané informace. Všem těmto spolupracovníkům svým i příznivcům vzdávám srdečné díky.

Veškeré nákresy jsou dílem spisovatele soupisu; fotografie zhotovil pan Frant. *Duras* v Slaném, reprodukci obrazců obstarala „*Unic*“ v Praze.

Antonín Cechner.

Křivoklát hrad.

Prameny. Archiv v hradě Křivoklátském. Archiv český I, 151, III, 85, 254, 496. Zemské desky, kvatern trhový červený z r. 1542—1543, a kvatern bílý a liliový IV z r. 1690—1697. Pamětnice farní u kostela sv. Petra v Křivoklátě od r. 168c.

Literatura. Cosmas Script. rer. Boh. I, 246. Beneš z Veitmile Script. rer. Boh. II, 233. Kronyka Boleslavská. Kap. 78, st. 267, kap. 81, st. 267. Vavřinec z Březové. Origo et Diarium belli Hussitici III, 37. Beckovský. Poselkyně (1700) 941. M. Vogt. Das jetzt lebende Königreich Böhmen (1712). G. Dobner. Mon. hist. B. V, 375. F. M. Pubička. Chronologische Geschichte von Böhmen IX, 333—341. F. M. Pelcl. Kaiser Karl IV. K. v. Böhmen, 42, Bibl. d. Kön. Wenzel IV. 101. Jar. Schaller. Kön. Böhmen I, 125. A. G. Meissner. Historisch-malerische Darstellungen aus Böhmen (1798), 87. W. A. Gerle. Böhmen (1823) III, 17. Rukopisný materialsoupisný v archivu musea kr. Č. heslo: Křivoklát (1826—28). Mik. Dačický z Heslova. (Výpisy v Čas. Česk. musea 1827), B. Hormayr. Taschenbuch d. vaterl. Geschichte N. F. IV, 45. (1833). C. A. Pescheck. Literarische Reisen im K. Böhmen (Magazin 1837), 1. J. G. Sommer. Böhmen XIII, 278. F. A. Heber. Böhmens Burgen VII. 3. (1841). F. Mikovec. Malerisch-historische Skizzen aus Böhmen (1864), 73. Týž. Starožitnosti a památky země české. (1865) II, 37. F. Palacký. Dějiny národa českého II, odd. II, 146 a j. v. V. W. Tomek, Dějiny města Prahy IV. 255 a j. v. V. H. Crha. Sídla vojvodů a kr. Čes. (v „Praze“ 1867) 227. B. Grueber, Die Kunst d. Mittelalters, Atlas kirch. Denkmäler im Öst. Kaiserstaate (Wien 1872), IV., 70, situation obr. 106. Mitteilungen der Central-Kom. N. F. II, CXXIV, a CXXVII. N. F. III, XV, VI, 47. Památky archeologické a místopisné, II. 188 a 311, IX, 958 (od F. Levého), X, 625, XIII, 126 (od dra Z. Wintra). J. Neuwirth, Geschichte d. christl. Kunst I, 558. J. Chudoba, (v „České rodině“) VII. A. Sedláček, Hrady a zámky, VIII, 1, (s ill.). Týž, Místopisný slovník, II, 469. Týž v Ottově „Naučném slovníku“ XV, 200. J. Braniš, Dějiny středověkého umění v Čechách, 140. Ottovy „Čechy“, IX., 32 (s ill.). F. Levý, Dějiny města Rakovníka 3. Österreichisch-ung. Monarchie in Wort u. Bild I, 80, (s ill.). Fideikom. Domäne Pürglitz (1884). F. J. Lehner, Dějiny umění národa českého, III., 303. J. Dollinger, Geschichte von Pürglitz (1887). Dr. Kar. Chytil Malířstvo pražské v „Rozpravách Č. Akademie“ 1906, 136—137. Kromě toho uvádí dr. Č. Zíbrt v Bibliografii české historie literaturu v I. č. 3292 a III. č. 7658—7704. Dr. J. Goll Písemné dobrozdání o stavbě Křivoklátu (1882).

Turistická literatura: K ü n i g l v Bohemii (1821) 140. V. R. K o k o ř i n s k ý, Procházky od Labe ke Mži (Poutník 1847), 136. B u d i v o j (1864), č. 17, R o d i n n á K r o n i k a I V (1864), 141. A. D r a c h o v s k ý (v čas. „Tábor“ 1868), 22, K v ě t y I I I, (1868) 422, Č e s k é l i s t y I, 70, S v ě t o z o r (1868), 182, (1884), 236 J. N i t s c h e D a s P ü r g l i t z e r T h a l u. d i e B u r g P ü r g l i t z (1876), 32, O b ě a n s k ý k a l e n d á ř k o r u n y S v a t o v á c l a v s k é (1882), 99, J. Š l e c h t a - K ř i v o k l á t s k ý, D ě j i n y a p o p i s k r á l. l o v ě í h o z á m k u K ř i v o k l á t u (1886). T ý ž, V ý l e t n í l i s t y (1890), 19, Z l a t á P r a h a X (1893), 48. L e v T r u x a, P o p i s a d ě j i n y K ř i v o k l á t u (1895). F. Z e l i n k a, Z l e s ů K ř i v o k l á t s k ý c h (Pražské Noviny 1897, č. 40). J. K a v k a, P ř ů v o d c e p o k r á l. Č e s k é m V I, 88. J. B u s s, K ř i v o k l á t, p ř ů v o d c e p o h r a d ě a o k o l í (1905).

Pohledy na hrad Křivoklát: V. H o l l a r d l e G. P a r t h a y e č. 816, v a r c h i v u T ř e b o ň s k é m p r a v d ě n e p o d o b n ý p o h l e d z r. 1667 (v Hradech VIII., 6.). J a k. S a n d r a r t d ř e v o r y t n a l e m u m a p y Č e c h z r. 1666 (Norimberk). V r y t í ř s k é m s á l e h r a d u v i s í d v a p o h l e d y n a h r a d s e s t r a n y j i ž n í a s e v e r o z á p a d n í 0'33 × 0'62 m., o l e j o m a l b y k n ě ž n y A l m e r i e z T h u r n - T a x i s u z l e t m e z i 1767—1787, d á l e p o h l e d o d v ý c h o d n í s t r a n y 0'80 × 0'57 m., o l e j o m a l b a F. K u č e r y z p o l. X I X. s t o l. V. M r k o s, K o l o r o v a n á m ě d i r y t i n a v e s b í r c e F. K. W o l f a v h i s t. m a l e r. D a r s t e l l. o d A. G. M e i s s n e r a (z r. 1797). V a r c h i v u h r a d n í m: P o h l e d k r e s l e n ý K. W o l f e m z e s b í r k y k a n o v n í k a K r. H r a d. J. V e n u t a z r. 1787 a k o l o r o v a n á k r e s b a z n á z o r ň u j í c í p o h l e d n a h r a d o d j i h o z á p a d u z k o n c e X V I I I. s t o l. T u š o v a n á k r e s b a 0'15 × 0'22 m., p o h l e d n a h r a d o d s e v e r o z á p a d u z r. 1811 (majetek E. Lederera). T u š o v a n á k r e s b a: „V e l k ý d v ů r z á m k u v K ř i v o k l a d e c h“. o d J o s e f a Š e m b e r y z r. 1823 a „V n i t ř e k v y s o k é v ě ž e a z l a t é b a š t y“ („l i d o m o r n y“). O b ě z r. 1825 t ě ž o d J o s. Š e m b e r y. T u š o v a n á p e r o k r e s b a, p r v é n á d v o ť í h r a d n í o d B. W a c h s m a n n a (z l e t 60. m i n. s t o l., m a j. d r a E. S c h w a r z e). D ř e v o r y t y: n a v ý u č n í m l i s t ě z k o n c e X V I I I. s t o l e t í (m a j. J. U r b a n a), p o h l e d n a h r a d v M i k o v c o v ý c h „S t a r o ž i t n o s t e c h a p a m á t k á c h z e m ě č e s k é“ I I, 37 d l e k r e s b y K a n d l e r o v y (z r. 1861), p o h l e d d o 2. d v o r a h r a d n í h o v O t t o v ě N. S l o v n í k u X V, 200 d l e k r e s b y F. C h a l u p y, v e S v ě t o z o r u z r. 1884 č. 20 d l e k r e s b y V. K r o u p y, v L u m í r u I I (r. 1852, 328), v Ö s t e r r e i c h - u n g. M o n. i n W o r t u. B i l d I, 39 d l e k r e s b y A. L e v é h o. V H r a d e c h a z á m c e v I I I d ř e v o r y t y i z i n k o g r a f i e d l e n á k r e s ů K. L i e b s c h e r a; d l e t ě h o ž t a k ě v e S v ě t o z o r u (r. 1886) č. 19. a 20. L e p t R y b i č k y 84 × 45 c m d l e n á k r e s u K r o u p y j u n. v y d á n j a k o p r e m i e č l e n ů m „J e d n o t y v ý t v o r n ý c h u m ě l c ů v Č e c h á c h“ r. 1850, l i t o g r a f i e k r e s l e n á A. H a u n e m v M a l. h i s t o r. A l b u m v. B ö h m e n (z r. 1846). O c e l o r y t i n y J. R i c h t e r a d l e n á k r e s u F. S c h i e r a v r. 1840 v H e b e r o v ý c h „B u r g e n B.“ a t a m t ě ž d l e n á k r e s u F. A. H e b r a v r. 1841. Z i n k o g r a f i e v „L e t e m č e s k ý m s v ě t e m“ 1898, 223. — —

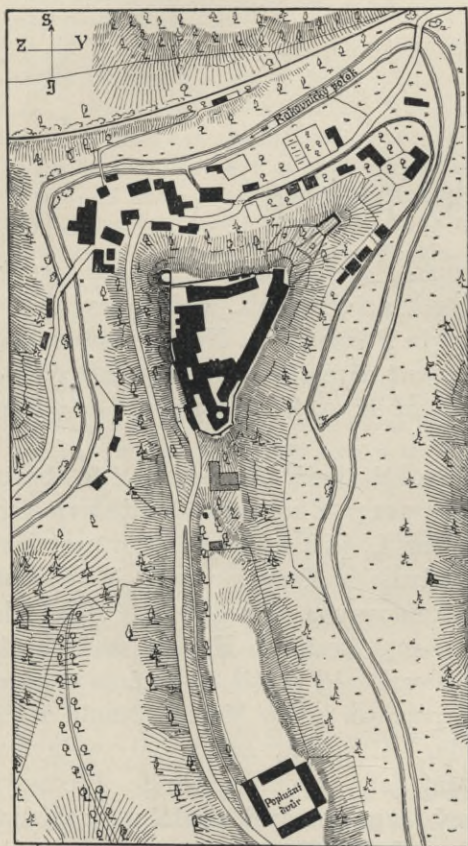
I. Historický přehled.

Křivoklát, též Krwoplat, Creoplat, často zkrátka Hrádek zvaný, jmenuje se v starých listinách též Burglin neb Burgleis. Byl postaven jako lovcí hrad prvních knížat českých z rodu Přemyslova. Nejstarší písemnou zprávu o něm podal kronikář Cosmas, jenž napsal, že v r. 1109 kníže české Vladislav přestavěl Křivoklát v přepevný hrad. Z toho patrno, že stával hrad téhož jména již v XI. věku.

Roku 1110 byl odvezen na Křivoklát kníže Znojemské Ota, bratr Vladislavův, a držen tu ve vězení do r. 1113. Z nástupců Vladislavových oblíbil si Křivoklát král Přemysl Otakar I., jenž hned po svém nastolení r. 1198 uchýlil se na tichý hrad, oddávaje se honu a veselí. V té době stal se Křivoklát již župním hradem Rakovnicka. Trvaleji ještě sídlil zde král Václav I., náruživý lovec, jenž r. 1251 hostil na Hrádku svého zetě, markrabě Jindřicha Mišeňského. Václav I. rád stavěl, — známo o něm, že v r. 1246 znovu vyzdvihnouti dal pomezí hrady Most i Přimdu a též Zvíkov, — a také své oblíbené sídlo, Křivoklát, znova dal vystavěti. Stavba protáhla se až do panování jeho nástupce, krále Přemysla Otakara II., jenž ji dokončil. Bojovný tento panovník nepřál však zábavě honební a klidu a nepoužíval Hrádku jako lovcího zámku, ale jako státního vězení. V r. 1268 uvrhl sem osnovatele spiknutí, Bernarda z Pfannenberka, který seděl zde 7 měsíců a byl propuštěn, až když byl Přemyslu Otakarovi II. odstoupil své hrady Pfannenberg a Pechlarn i s městečkem sv. Petra v Štýrsku.

Správa Křivoklátu zůstavena purkrabím, kteří byli zároveň správci župy Rakovnické. O posledních dvou Přemyslovcích není známo, že by byli sídlili na Křivoklátě, ale brzo po zavraždění Václava III. osadil nástupce jeho Rudolf Rakouský Hrádek svým lidem. Když však po téhož smrti r. 1307 povolán stavy do Čech vévoda Jindřich Korutanský — jako manžel dcery krále Václava II., — zmocnil se Křivoklátu jeho přívrženec Vilém Zajíc z Valdeka, zahrnav posádku rakouskou, a získal od Jindřicha zástavní právo nad Křivoklátem i celou župou Rakovnickou.

Brzo však opustil pan Vilém z Valdeka stranu Jindřichovu a postavil se v čelo stavů českých, kteří zvolili králem Jana Lucemburského, chotě Elišky, poslední Přemyslovny. Když vévoda Jindřich prchal z Prahy lesy Křivoklátskými, přepadl ho pan Vilém z Valdeka z Hrádku a odňal mu nejen všecku kořist z Prahy vezenou, ale osvobodil také mnohé Pražany, které Jindřich jako rukojmí si odvázel. Král Jan prvá leta své vlády

Obr. 1. Situace hradu Křivoklátu.

často dlel na Křivoklátě u svého mocného stranníka pana Viléma, jemuž svěřil též dozor nad výchovou svého prvorozeného syna Václava. Po požáru v Praze dne 11. srpna 1316 vypuknuvším, jemuž padl v oběť krom větší části Menšího města pražského a Hradčan též hrad královský, nabídl pan Vilém Křivoklát k pobytu králové Elišky, jež zde s králevicem Václavem a jeho sestrami Markétou a Jitkou bydlela po 5 měsících. Pan Vilém Zajíc z Valdeka žehral s mnohými jinými českými pány do stálé nepřítomnosti královny a stal se z jeho přívržence jeho odpůrcem. Když král Jan přitřhl konečně do Čech v čele z většiny cizího žoldnéřstva, musel Prahu dobývat. Byv odražen, utrpěl mezi Křivoklátěm a Žatcem od Viléma z Valdeka citelnou porážku, v níž tento zajal z voje králova 144 mužů, mezi nimi Oldřicha hraběte Hanavského a Otu z Donína, kteréž uvěznil na Křivoklátě. Brzo na to přibyl mezi

vězně i králův kancléř Jindřich ze Šumberka, kterýž strádal na Hrádku 9 měsíců, až se vykoupil 300 hřivnami stříbra. Po smrti pana Viléma z Valdeka r. 1319 zmocnil se Křivoklátu král Jan a věznil v něm svého následníka, králeviče Václava, do 4. dubna r. 1323, kdy rozhodl se poslati ho k své sestře, choti francouzského krále Karla Sličného, do Paříže, kde Václav pobyl 9 roků a změnil své jméno po svém kmotru v Karel. Další vězeň na Křivoklátě byl rakouský vévoda Jindřich, který i s bratrem svým, vzdorokrálem Bedřichem upadl v bitvě u Mühldorfu se 1400 oděnci do zajetí vítězného krále Ludvíka, jemuž král Jan pomáhal. Když uveden byl Jindřich na Křivoklátě v rytířský sál, spadl před ním

se svorníku klenby znak Rakouský, kterýž byl jedním ze znaků zemí, patřivších v druhé polovině XIII. století ke koruně české, jimiž dal Přemysl Otakar II. sál ten vyzdobiti. Po téměř celoroční vazbě byl Jindřich

Obr. 2. Pödnarys hradu po r. 1826. Vyměřil Jan Gintl.

propuštěn, po vyplacení 9000 hřiven stříbra výkupného, když se byl nad to zřekl pro sebe i své bratry nároků na korunu českou a odstoupil Janovi část Moravy. Hned na to byl Křivoklát Janem zastaven a vyplacen byl až r. 1333 králevičem Karlem, v ten čas markrabím Moravským a spoluvládce království Českého. Karel, když se byl oženil s francouzskou

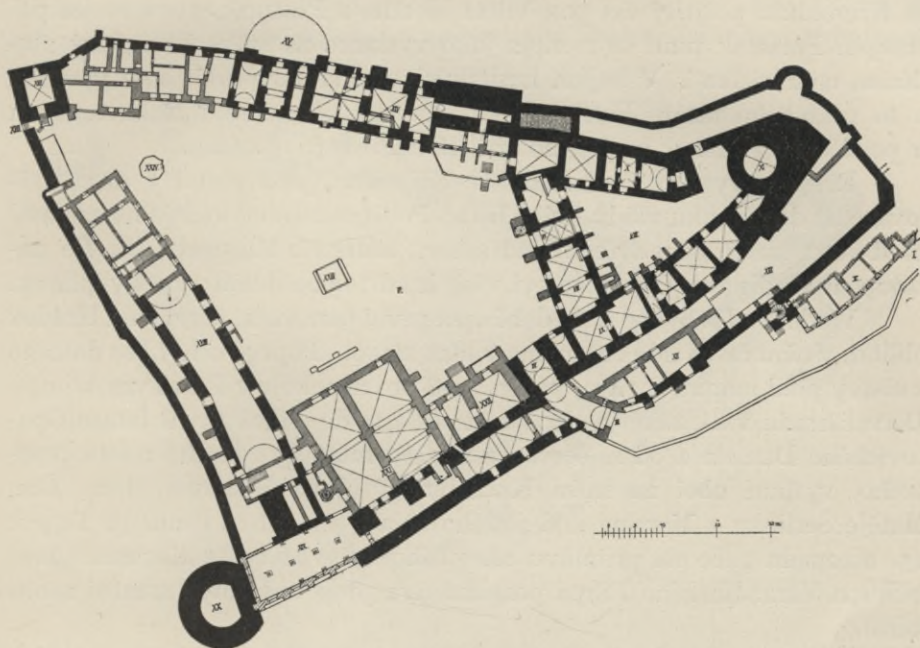
princeznu Blankou, neměl v Praze vhodného bytu, — neboť hrad ležel dosud v ssutinách po ohni r. 1316, — a uchýlil se na Křivoklát, kdež mu povila Blanka dceru Markétu. Po návratu krále Jana do Čech byl pak Karlovi opětně Křivoklát vykázán k nucenému pobytu, když ho otec zbavil spoluvlády, uvěřiv svým rádcům, kteří Karla očernili, jakoby bažil po samovládě.

V posledních letech života krále Jana byl Křivoklát několikrát zastaven a to pánům z Janovic, měšťanům Jeslínovi Bártovi a Henslínovi, konečně Rudolfovi, knížeti Saskému. Vybaven byl až r. 1347, kdy v něm pak jistou dobu Karel IV. přebýval a vystavil v něm majestát o založení Nového města pražského. Když pak týž panovník roku 1350 vydal „Majestas Carolina“, uveden jest v něm též Hrádek mezi nezastavitelnými korunními statky.

V pozdějších letech své vlády jen málokdy zavítal Karel na Hrádek, oblíbiv sobě nově postavený Karlštejn. V tu dobu vychováván byl na Křivoklátě králevic Václav, jehož říza byla zde až do požáru r. 1826 ukazována. Král Václav IV. zdržoval se na Hrádku v prvých letech svého panování velmi často, oddávaje se lovu. R. 1380 přijal zde poselstvo krále anglického Richarda II., přišedší požádati ho o ruku sestry jeho Anny pro svého pána, pak r. 1385 hostil tu bratra svého Sigmunda, strýce své Jošta a Prokopa, markrabí Moravská a vévodu Jana Bavorského, v r. 1386 na to svého svaka Bedřicha Norimberského, dále opata od sv. Emerama z Řezna a udělil tu Janu biskupu Kaminskému odznaky biskupské; naposled navštívil hrad r. 1399. Od té doby dlel raději na blízkých hradech Žebráku a Točniku a posléz oblíbil si „Nový hrad“, též Wenzelštejn zvaný, u Prahy, kdež r. 1419 zemřel.

Za Karla IV. a Václava IV. stál Křivoklát na výši svého významu jako sídlo královské pro oddech a kratochvíli, aniž byl v tu dobu snížen na mučírnu nebo místo popravčí, jako před tím i později. Po smrti krále Václava zmocnil se r. 1420 kališníky neuznávaný dědic trůnu, Sigmund Křivoklátu a vyplenil poklad předchůdci svými zde nashromážděný. Na počátku bouří husitských byl Křivoklát pokládán za nejvhodnější úkryt pro korunu královskou a desky zemské. Při požáru hradu dne 18. března r. 1422 byly tyto sice zachráněny, ale hned na to odvezeny do Plzně a pak na hrad Karlštejn. Vyhořelý hrad osadili Pražané a jich kališníčtí přátelé. Ti byli však dne 22. srpna 1422 přeпадeni panem Hanušem z Kolovrat a zajati i s vůdcem svým Absolonem ze Chříče; na hradě ponechána slabá posádka. Bratr Absolonův, Žibřid z Chříče hodlal se tudíž zmocniti Křivoklátu a oblehl jej. Sotva to zvěděl Hanuš z Kolovrat, spojil své mužstvo s vojem Aleš ze Šternberka a nejen že osvobodili hrad, ale pronásledovali Žibřida až do Rakovníka, do něhož se utekl, který dobyli a spálili. Za kořist vzal Aleš ze Šternberka Křivoklát, jemuž jej dne 5. září 1422 král Sigmund zastavil a to i s hradem Týřovem v 3960 kopách grošů pražských; dne 2. června 1423 připsal mu pak ještě 11960 kop grošů na úhradu škod

utrpených pro věc královu. V míru, který r. 1424 uzavřel pan Aleš s Pražany, přistoupil k čtyřem artykulům pražským a zavázal se Hrádek nepo-

Obr. 3. Půdorys přízemí hradu, stav r. 1909.

Vysvětlivky: Černě jest značeno zdivo před dobou Vladislava II. vzniklé (konec XV. věku),
čárkované jest zdivo od konce XV. století postavené.

- I. Místo, kde stávala prvá brána.
- II. Domky strážce prvé brány.
- III. Vchod postavený Vladislavem II.
- IV. Věž prochoditá (též „hodinová“ zvaná).
- V. Prvý dvůr hradní.
- VI. Vjezd do vlastního či vysokého hradu.
- VII. Bývalá „stříbrnice“.
- VIII. Zadní dvůr ve vlastním hradě.
- IX. Vězení, druhdy též biskupa Augusty.
- X. Bývalá krčma pod komnatami královskými („fraucimorem“).
- XI. Vězení ve vysoké věži.
- XII. Byty sluhů.
- XIII. Parkán, v něm zahrádka, druhdy též hřbitov hradní.
- XIV. Bývalá kuchyně královská.
- XV. Bývalá bašta „na líškách“ (Snešená po ohni r. 1826).
- XVI. Věž „Huderka“.
- XVII. Branka vedoucí k přednímu opevnění.
- XVIII. Bývalé skladiště.
- XIX. Nynější kolna pivováru.
- XX. „Zlatá“ věž, později „lidomornou“ zvaná.
- XXII. Bývalý palác Vladislava II., nyní kanceláře ústřední správy knížecí.
- XXIII. Nová pumpa v předním dvoře.
- XXIV. Stará studna hradní.

pustiti žádnému odpůrci Pražanů, neb jmenovaných artykulů. Pan Aleš ze Šternberka odpadl však ještě r. 1424 od strany pod obojí a opět pomáhal

Sigmundovi, kterýž mu v odměnu dne 26. září r. 1425 k starému dluhu připsal 1000 kop grošů pr. a r. 1434 opět 1000 kop. Mezi tou dobou zmocnil se Křivoklátu po jistý čas pan Vilém Kostka z Postupic, kterému ho postoupili Pražané; psal se r. 1432 jako vyslanec na sněm Basilejský „seděním na Hrádku“. V bojích husitských stal se Křivoklát zase vězením a to pražského faráře Havla od sv. Havla, pak konšelů Rakovnických a později, v r. 1444, pražského bakaláře Prokopa Jidáška.

R. 1454 vyplatil král Ladislav Křivoklát, jenž zůstal v moci královské až do sklonku vlády krále Jiřího Poděbradského, kterýž ho zastavil před svou smrtí synu svému Jindřichovi, knížeti z Minsterberka. Po nastoupení Vladislava Jagelonce byl však hrad 10.000 dukáty zpět vyplacen.

Vladislav II. byl po delší době opět první panovník, jenž si byl Hrádek oblíbil, v něm často sídlil a mnoho v něm stavěl. Poprvé uchýlil se do něho z obavy před morem r. 1473, pak r. 1478 pro nepokoje v Praze vzniknuvší. Užíval hradu však také jako pevného žaláře, do něhož uvrhl faráře Opatovického Daniela a od 4. července r. 1480 měšťany Starého města pražského, vyslané obcí na sněm Kutnohorský, Jana Sosnovce, Jana Žíře, Matěje Šerlinka a Martina „od zlatého kola“, jež dal tu i mučiti. Teprve 25. listopadu 1480 na přímluvu uherského krále Matyáše Korvína, skrze biskupa Varaždínského Filipa poslední dva propustil, když ostatní zabíti kázal.

Křivoklát nebyl od požáru r. 1422 znovuzřízen; co se ve válkách husitských zde obnovilo, týkalo se pouze hradeb a příbytku jeho obráncův; palác a kaple byly dosud v ssutinách, nebo jen z nouze pokryty. Král Vladislav II. byl staveb milovný a zanechal po sobě nejen v Praze, ale i na Hrádku vzácné památky gotiky, po něm „Vladislavské“ zvané.

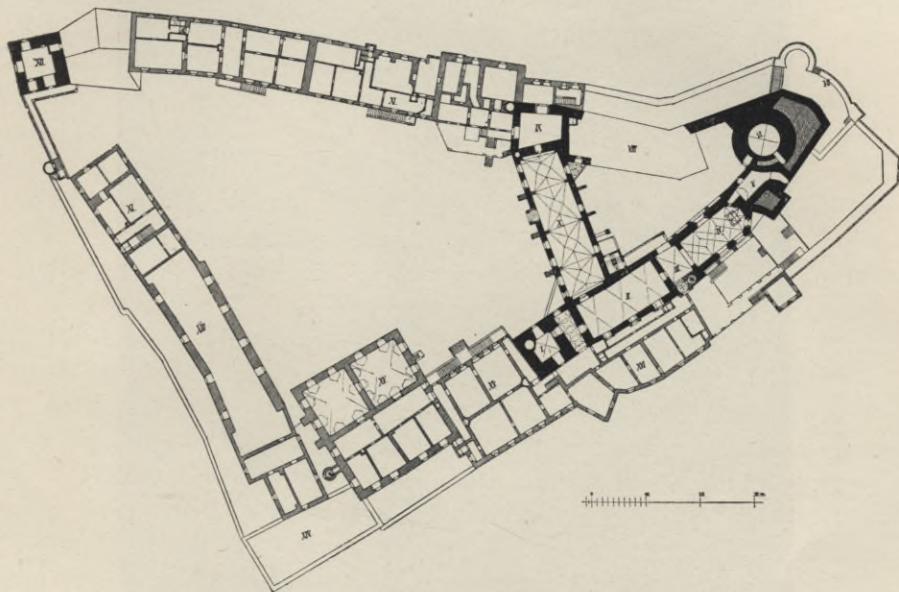
Od r. 1480—1490 dal stavěti na hradě,*) jenž byl zcela nově upraven, kromě přízemních místností vlastního hradu a jeho hradeb. Přestavba nebyla ale ani pak ukončena, pouze po r. 1493 přerušena z nedostatku peněz, hlavně ale proto, že Vladislav II., byv zvolen též králem uherským, přenesl své sídlo do Budína a do Čech pak jen zřídkka zavítal. Obnovu hradu z velké části řídil purkrabí Prošek z Hrošovic, jenž ještě r. 1499 dal skvostné dvéře do stříbrnice zhotoviti. Na vnitřní výzdobě se pracovalo až do r. 1522, kdy teprvé byla kaple posvěcena Františkem biskupem Seňským.**)

V r. 1496 dal Vladislav na Křivoklátě Kutnohorské havíře obci se zprotivivší uvězniti, mučiti a posléz utratiti. Posledně navštívil Hrádek

*) Dle A. Hebra VII, 87 byla prý přestavba za 40 měsíců hotova, na rozdíl od jiných historiků, kteří dobu její 10 let udávají. Jest nemožno, aby při středověkém způsobu stavby z naskrze tesaného, bohatě zdobeného kamene, mohla býti za dobu Hebrum udanou celá řada budov na Křivoklátě postavena.

**) Dle farní pamětnice stalo se posvěcení r. 1489, dle F. Mikovce ale 26. června r. 1489 byl posvěcen kostel sv. Petra v Křivoklátě; jest pravděpodobno, že stavba hradu svěcena byla r. 1489 a dokončená výzdoba kaple až r. 1522.

r. 1509 ve společnosti Albrechta z Kolovrat, ale onemocněv v něm, musel se dáti donésti do Prahy. Za nástupce Vladislavova, krále Ludvíka, o němž není známo, že by sídlíval na Křivoklátě, byl hrad se vším zbožím zastaven hraběti z Hardeka, na to hraběti Alb. Šlikovi, ba byly v těch časech

Obr. 4. Půdorys I. patra hradu, stav r. 1909.

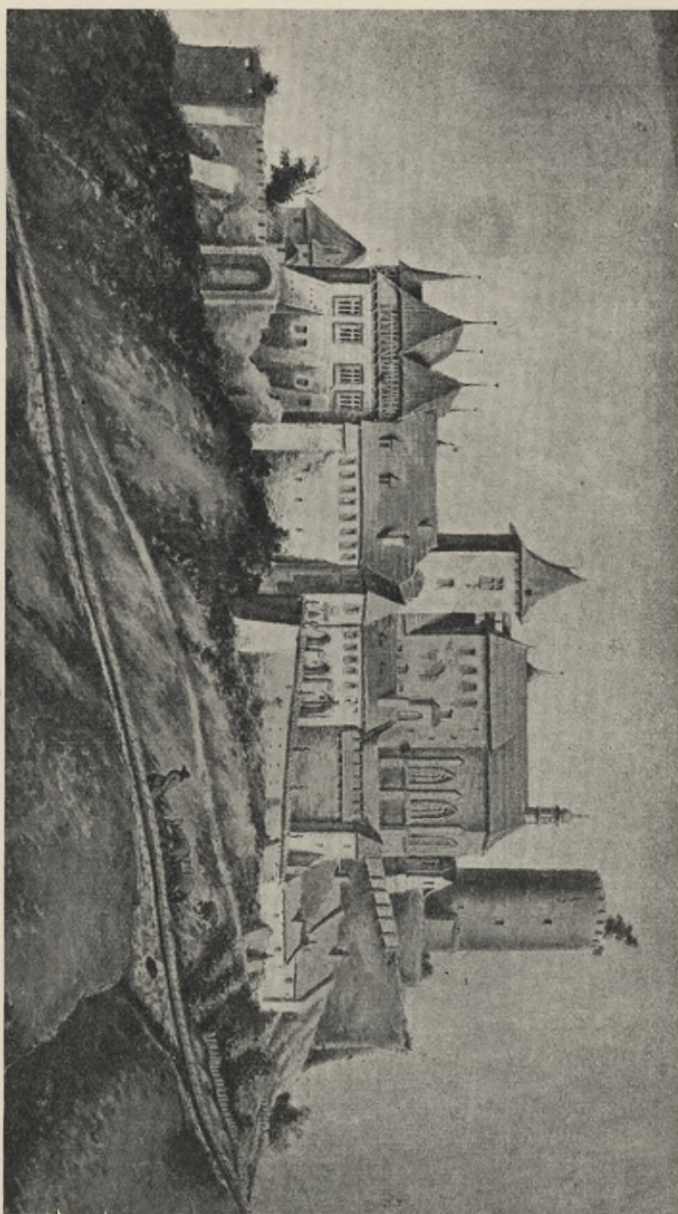
Vysvětlivky: Černé jest značeno zdivo vlastního hradu a Huderky, čárkované ostatní zdivo hradní, bílé jsou zdi hradební a střeška kolny u Huderky.

- I. Věž prochoditá.
- II. Malý sál rytířský, nyní archiv.
- III. Předstří kaple.
- IV. Hradní kaple.
- V. Sakristie.
- VI. Vysoká věž.
- VII. Bašta před vysokou věží.
- VIII. Snesené „Vladislavské křídlo“. Bývalý „fracimor“ královský.
- IX. Část nynější knihovny.
- X. Rytířský sál, nyní knihovna.
- XI. Nynější obydlí úředníků knížecích.
- XII. Nyní obydlí v. stavebního inspektora.
- XIII. Huderka, nyní stavební kancelář knížecí.
- XIII. Skladiště pivováru.
- XIV. Kolna pivováru.
- XV. Pokladna a kanceláře správy knížecí.
- XVI. Byt ústředního ředitele.

zpupnosti šlechty i jednotlivé části panství, — Lišany a Kněževs — od sousedních pánů obsazeny.

Když nastoupil vládu Ferdinand I., snažil se výnos statků královských zvýšiti i pronajal Křivoklát Petru Holému z Petrovic na Šanově na 6 roků za roční nájem 600 kop grošů čes. Vybaven byl ale již r. 1542 panem Kašparem Pluhem z Rabšteina, jenž musel nejen Křivoklát, ale

i Poděbrady vyplatit, chtěl-li podržeti propadlé své leno Bečov. Sotva octl se Hrádek v rukou královských, byl opět používán jako vězení. První zavřen tu byl farář pod obojí u P. Marie před Týnem v Praze, bakalář

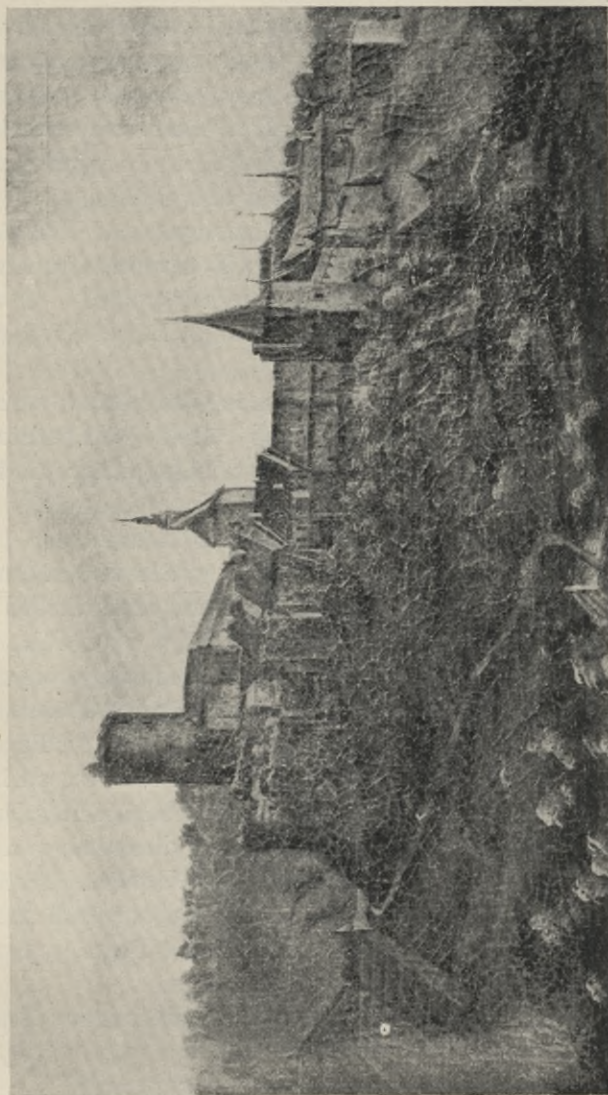

Obr. 5. Pohled na hrad od jihozápadu z pol. XVIII. st.

Václav Mitmánek po více roků, načež byl ze všech zemí Ferdinandových vypovězen. Hůře vedlo se pěti českým bratřím, kteří tu byli pro víru svoji uvězněni, mučeni a posléz r. 1549 stali. Týž osud stihl Buriana

Prostiborského z Vrtby, důvěrníka a jednatele pana Kašpara Pluha z Rabšteina, vůdce odbojných stavů českých z r. 1547.

Nejpamátnejšími vězni Křivoklátskými byli biskup českých bratří Jan Augusta a jeho tajemník Jakub Bílek, kteří jakožto domnělí osnovatelé spiknutí proti Ferdinandu I. od 26. května 1548 až do r. 1564 zde

Obr. 6. Kněžna Almer. z Thurn-Taxisů. Pohl. d. na brad od s. severozápadu, z druhé polovice XVIII. st.

trpěli a teprve po smrti Ferdinandově nástupcem jeho Maxmilianem byli propuštěni. Nejprve byli uvězněni do temných žalářů pod kaplí a trýznění, později stala se však jejich vazba snesitelnější vlivem nového purkrabí pana Ladislava ze Šternberka, hlavně však přímluvou Filipiny Welserovny. Tato obývala Křivoklát od r. 1560 jako tajemná choť arciknížete

Ferdinanda, druhorozeného syna krále, porodila zde svému choti dne 22. listopadu r. 1560 syna Karla a 8. srpna r. 1562 syna Filipa a dceru Marii a dosáhla uznání svého sňatku na Ferdinandu I. teprve po návštěvě téhož na Křivoklátě r. 1561. V roce 1562 byl zde vězněn kněz Sylvestr z Horažďovic pro potupné písně, jež skládal proti papeži a králi a „pro nepořádné chování“.

Hrad po odchodu Welserovny valem scházel jako tvrz, a když v květnu r. 1565 kus hradby se sřítíl, mohl se každý bez obrany dostatí dovnitř. Maxmilian zastavil dne 9. října 1565 celé panství za 40.000 rýnských arciknížeti Ferdinandovi, kterýž uvázal se v opravu hradu, načež mu bylo 6000 r. připsáno; dále staral se Ferdinand o výplatu zastavených okolních vesnic a o zpětné jich spojení s Křivoklátem.

Nástupce Maxmiliánův, Rudolf II. zastavil zase Křivoklát se vším zbožím dne 1. května 1577 panu Jiříkovi z Lobkovic za těchže podmínek, jako ho držel arcikníže, ale již 1. ledna 1579 ho vyplatil — kromě několika vesnic — 21.500 kopami grošů čes. a přikoupil Lány, Krušovice a Nezaбудice.

Také za Rudolfa II. sloužil Křivoklát jako vězení; zmínky z uvězněných zde zasluhuje Edvard Kelley (alias Talbot), alchymista, jenž zabiv jistého Jiříka Hunklera, utekl z Prahy, byl v Soběslavi chycen a dne 6. května r. 1591 na Křivoklát dopraven a ve věži Huderce zavřen. Při pokusu o útěk zlomil si nohu a byl pak převezen do Mostu.

Čím dále tím více Hrádek scházel a požár dne 2. února r. 1592 urychlil zkázu; škoda byla sic takž jakž opravena, ale hrad klesl s bývalého sídla královského na pouhý žalář, v němž seděli r. 1601 Petter sluha císařova komorníka Wolfganga Řumpfa, r. 1604 komorník Jeroným Makovský z Makova, který zde vězněn po 20 let a propuštěn byl knížetem Liechtensteinem až když přestoupil na víru katolickou; r. 1613 rytíř Purkart z Berlichingen s manželkou, kteří oba pro klevety a utrhaní na cti hrabat Šliků odsouzeni on na pět roků, ona na doživotí do žalářů Křivoklátských.

V r. 1618 ujali se hradu na krátko zemští direktori; v r. 1621 přivezeni sem noví vězňové, dr. Kašpar Luk a dr. Bedřich J. z Oldenburka, radové nad appellacemi, Mikuláš Štolc ze Sinzendorfu, sudí zemský a kněz Mikuláš Kup, farář od sv. Vojtěcha v Jirchářích v Praze, r. 1622 pak farář Locika od P. Marie před Týnem, jenž tu i stat.

R. 1623 přepadl Hrádek pan Kavka z Řičan, byl ale odražen; ne tak dobře to dopadlo r. 1631, kdy přepaden, dobyt a vyplněn byl Křivoklát Sasíky, kteří byli však ku konci téhož roku vypuzeni.

V dalším průběhu třicetileté války zůstal hrad ušetřen následkem své příznivé polohy uprostřed hlubokých lesů, ale lehl popelem skoro celý dne 3. června r. 1643. Potom byl jen krytem z nouze opatřen a též dřevěné pavlače byly znovuzřízeny, aby zase na dále za vězení sloužil. Do r. 1644 byl zde v žaláři pan Vilém z Oprštorfu, jehož vina sahala až do odboje stavů v r. 1618—1620. Poslední vězňové byli měšťané, setrvávající ve své

víře pod obojí, jež propustiti kázal tolerantní císař Leopold, jenž nařídil, aby byli o náboženství katolickém poučeni a pokud by i přes to setrvali ve své víře, aby jim lhůta k vystěhování ze země stanovena.

Křivoklát, pozbyv významu jako sídlo královské i jako tvrz a konečně i jako věznice, měl cenu jen jako statek a byl dne 14. února 1658 zastaven v 100.000 tolařech, — kromě jiných statků — Janu Adolfovi hraběti ze Schwarzenbergu, jenž převzal na se dluh 300.000 tol. Habsburského rodu Hohenzollerům. Když bylo pak na krátko naposled panství korunou vyplaceno, prodáno dne 6. června 1685 Arnoštu Josefu hraběti z Valdšteina za 400.000 zl. r. Císař Leopold I. při kupní smlouvě vymínil si many, města Strašecí a Unhošť, huť železnou, dodávku dříví, uhlí a rudy za levný peníz, jakož i právo k zpětné koupi. Hrabě Arnošt J. z Valdšteina přikoupil Nížburk a odkázal vše r. 1708 synu svému Janu Josefovi, po jehož smrti r. 1731 dědila jediná dcera jeho Marie Anna provdaná za Josefa Viléma, knížete z Fürstenbergu.

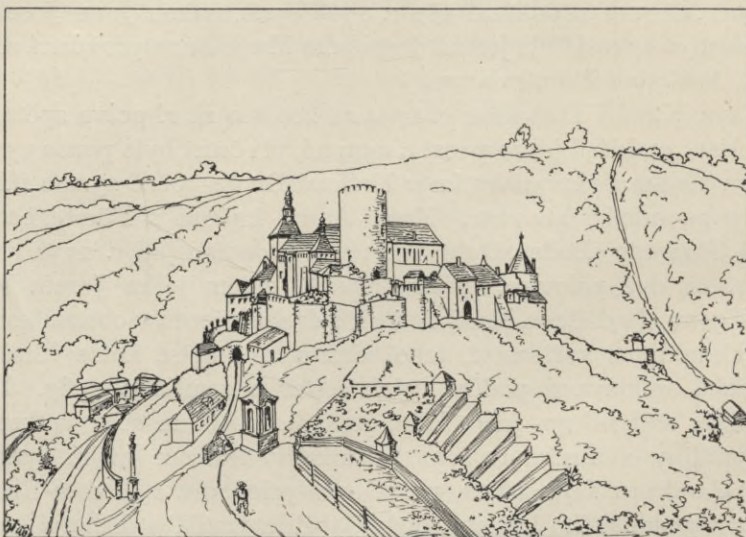
Císař Karel VI. zřekl se r. 1734 za 200.000 zl. r. práva zpětné koupi Křivoklátu, prohlásil jej za panství zpupné, při čemž bylo pouze vymíněno, že má se z něho dodávati hutím v Králově Dvoře ročně 25.000 sáhů dříví za ceny původně stanovené. Marie Anna, kněžna z Fürstenbergu přikoupila Skřivany, Podmokly a Všetaty a po smrti její r. 1736 rozděleno dědictví na dvě polovice. Prvá připadla dětem jejím Josefu Václavu, Karlu Egonu, Jindřišce a Marii Teresii; z druhé zřízeno v obnosu 400.000 zl. rýnských rodinné svěření, jehož držitelem stal se kníže Karel Egon. Ten přejal smlouvami podíly svých sester a zemřel r. 1787. Dědicem Křivoklátu stal se syn jeho Filip, jenž sjednotil na sebe veškeré české statky rodiny a zemřel r. 1790, ustanoviv dědicem svým syna Karla Gabriela a dceru Leopoldinu, provdanou princeznu z Hessen-Rheinfelsu. Po smrti neploletého knížete Karla Gabriela vznikl o dědictví spor, jenž urovnán r. 1803, kdy statky rodiny v Čechách prohlášeny za svěrenský celek, v jehož správu uvázal se Karel Egon II. kníže z Fürstenbergu, za kterého přikoupena byla r. 1836 Olešná. Po smrti jeho v r. 1856 dědil Křivoklát syn jeho Maxmilián a po něm syn jeho Max Egon kníže z Fürstenbergu, nynější majitel, jenž ujal se statků svých r. 1885.

II. Dějiny stavby.

Prvý hrad Křivoklát byl nad veškerou pochybnost dřevěná tvrz, která stála již v XI. století, neboť r. 1109 byla přestavována a sesilována. Však ani o této knížetem *Vladislavem* podniknuté stavbě nelze s jistotou tvrditi, že by byla z kamene provedena. Důvodem pochybnosti jest krátká doba přestavby, která r. 1109 počala a — ježto již roku 1100 Křivoklát použit byl jako pevné státní vězení, — netrvala než jeden rok, což jest doba pro ranný středověk na stavbu z kamene příliš krátká. I nejstarší

části nynějšího hradu nejví se bezpečně jako práce z této doby; jen základy vysokého hradu mohou pocházeti z počátku XII. století. Hrad tehdejší nebyl tak veliký, jak se jeví nyní, ale přec musel aspoň ve svých ohraženích obsahovati jednu z obou studen hradních v prvném hradním dvoře. S velkou pravděpodobností lze připočísti době knížete Vladislava překopání hřbetu hory před východní části hradu v hluboký příkop. Bylo to jediné místo, kudy od přírody byl snadný přístup do hradu, jenž musel býti ztížen, měl-li býti Křivoklát „přepevným hradem“, kterým dle věrohodného letopisce Cosmase se stal.

Stavba kamenného hradu provedena byla až počátkem XIII. století. Za nejstarší její části lze považovati přízemní zdi vysokého hradu z litého

Obr. 7. Pohled na hrad od jihovýchodu z konce XVIII. stol. Faksimile kresby K. Wolfa z hradního archivu.

zdiva, obkládaného tesaným kamenem. Zdi ty jsou vesměs přes 2 m silné, a na východní straně velké věže dosahuje tloušťka zdi až 10 m.

Za krále *Přemysla Otakara I.* byl Křivoklát povýšen na hrad župy Rakovnické a jelikož byl oblíbeným sídlem královým, byl rozšířen. Zcela přestavěn byl však za nástupce jeho krále *Václava I.* v letech 1230—1250. V té době byl postaven vlastní či vysoký hrad, jak dosud se v půdorysu jeví a to jednopatrový palác, z jižního křídla přízemí a založena i kaple v I. patře, ze severního křídla přízemí a I. patro a konečně i hlavní obrana hradu, vysoká věž. Že by tato byla zůstala v té době nedokončena, jak soudí historikové,*) jest pravděpodobno. Věž ta neměla původně v přízemí vchodu a byla spojena s ostatním hradem až v I. patře zvoditými

*) F. A. Heber a j.

můstky. Přístup do II. patra věže děl se jak dosud schodištěm v síle zdi provedeným, pouze 0·80 *m* širokým. Taková schodiště jsou příznačnou známkou románských staveb; není pak příkladu, že by taková schodiště na konci XV. století se zakládala, kdy nejbližší přestavba hradu se prováděla.

Považuje-li se za jisto, že již v XIII. st. věž měla dvě patra kamenná, byla zajisté i dokončena, aby byla schopna obrany. Tato obrana byla možná dle tehdejšího obecného způsobu z podsebití dřevěného a z líce zdi na krakorcích vyloženého. Že nenalezeny stopy tohoto podsebití, jest snadno pochopitelné; hrad vyhořel r. 1422 a při tom vzalo dřevěné toto patro za své.

Jiná podstatná část vlastního hradu, provedená za Přemyslovců v XIII. věku zmizela úplně; byl tu v zadním dvoře o c h o z klenutý, jenž vroubil dvůr a na který vedlo také schodiště do I. patra.

Neklamné stopy záklenků nad úzkými okénky přízemních místností pod kaplí, patrné na zdi omítky zbavené také ve schodišti v koutě dvora svědčí, že podobně jako na současně stavěných hradech v XIII. století, Písku a Zvíkově, vroubily i na Křivoklátě hradní dvůr malebné arkády.

Dvůr vysokého hradu jest o 3 *m* vyšší než přiléhající část prvního hradního nádvoří. Před vyústěním průjezdu*) do vlastního hradu byl v době výstavby hradu v XIII. věku příkop a do hradu vjíždělo se z prvního dvora po zvýšené dřevěné chodbě. Odkopávka půdy v průjezdě mezi prvním a druhým hradním dvorem stala se za příčinou snadnějšího vjezdu až v XVII. století.

Za posledních Přemyslovců postavena byla také nynější vstupní brána, zvaná věží prochoditou (též hodinovou). Svědčí o tom nejen hrubá síla zdí, prostá valená klenba v přízemí, ale hlavně ostění vchodu věže v I. patře na západní straně, které svým profilováním určitě datuje dobu vzniku XIII. století.**)

Rovněž v XIII. věku založena byla stavba při severozápadním koutě předního hradního dvora (královská kuchyně se spížemi). Pohled na půdorys ukazuje v těch místech zdivo zcela odchylně silnější proti ostatnímu zdivu staveb v předním dvoře. Také klenba chodby v přízemí této stavby, valená v ostrolukém oblouku, svědčí, že stavba tato byla založena v XIII. věku, snad jako věž opevňující severozápadní nároží vysokého hradu a tvořící protějšek ke věži prochodité.

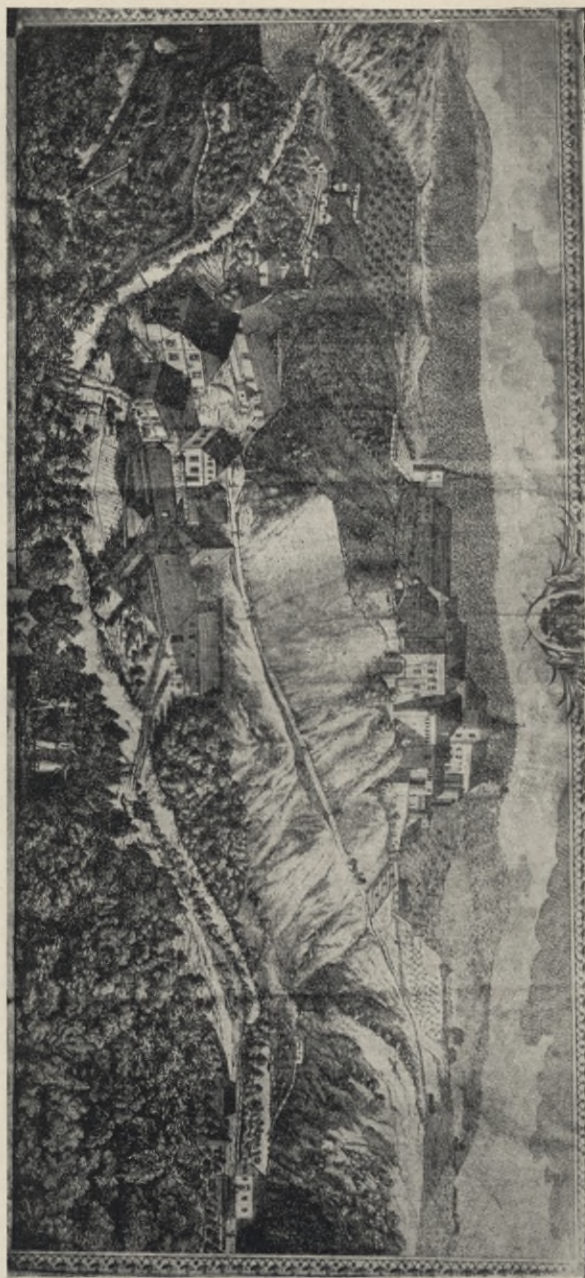
Za přestavby hradu v XIII. věku byl hrad obehnán hradbami na jižní a západní straně v nynějším jich půdorysu; na severní straně táhly

*) O původu tohoto průjezdu kolovaly mylné zprávy. Schottky kladl jej do XII. věku, dr. J. Goll (v písemném dobrozdání o stavbě Křivoklátu z r. 1882) do doby Karla IV. a A. Heber (VII. 36) do doby Václava IV. Architektura průjezdu ale jest shodná s onou na Zvíkově a klášteře blahoslavené Anežky v Praze, stavbách bezpečně z XIII. věku.

**) Také tuto věž A. Heber (VII, 26) mylně kladl do doby Vladislava II., tedy do konce XV. věku.

se hradby mezi věží Huderkou a vysokým hradem, tudíž na nynějším obrysu hradu na severní straně. Hradby sesíleny byly na rozích věžemi

Obr. 8. Pohled na hrad od západu. Hlava z vyčuhlého listu z počátku XIX. věku.

a to na jihovýchodním nároží baštou „zlatou“, zvanou též lidomornou a na severozápadním rohu věží „Huderkou“. Mezi touto a vysokým

hradem postavena bašta zvaná „na Liškách“. Tato byla v době třicetileté války již velmi chatrná a po požáru r. 1826 byla snešena.

Výstavba sálu rytířského byla dokončena až za *Přemysla Otakara II.* a to až v sklonku jeho vlády, neboť kázal svorníky klenby sálu vyzdobiti znaky všech zemí, kterým vládl, mezi jinými také znakem Rakouského vévodství, kterýž spadl právě, když do sálu vstupoval dne 28. září 1322 vévoda Jindřich Rakouský, zajatý v bitvě u Mühlberka.

Za doby *Lucemburgů* v XIV. věku se na nedávno před tím znovu postaveném hradě málo stavělo. Ještě r. 1374 viděl kronikář Beneš z Veitmile místo spadlého onoho Rakouského znaku neopravené. Jedině ostění oken a dveří přízemní síně, zvané „stříbrnice“ ukazují svojí profilací na konec XIV. století jako dobu svého původu. *)

Požár vzniklý ve stájích na předhradí dne 18. března 1422 ztrávil na hradě vše, co nebylo pod klenbou, tudíž všechny střechy a obranné chodby t. zv. podsebití i s můstky. Pan Aleš ze Šternberka, jenž držel v zástavě Křivoklát od r. 1422—1454, staral se pouze o znovuzřízení obrany hradu a na budovách ohněm zpustlých jen kryty z nouze opatřil.

Doba rozkvětu nastala Hrádku až za krále *Vladislava Jagellonce*, za jehož vlády se stavělo tu od r. 1480 a postaveny zejména: P r v á b r á n a, která stávala před domkem, v němž umístěna nyní četnická stanice; brána tato byla snešena v r. 1848. Dále dům před věží prochoditou, tvořící p ř e d b r a n í druhé tehdy brány. Před tímto předbraním zřídil přes příkop zvoditý most, ztěžující přístup do prvního dvora. Také dům na jih od předbrání, kterýž byl postaven na starší hradbě, pochází z Vladislavské periody, rovněž jako o b y d l í k r á l o v s k é na západ od věže prochodité, nyní užívané za kanceláře knížecí správy. Dům tento — na jehož chodbě dosud viděti desku hlásající, že postavil ho r. 1493 král Vladislav, — byl dvojpatrový a sahal na západní straně až ke kulaté věžce, v níž bylo schodiště. V I. patře byla trojdílná okna s kamennými kříži a rovným nadpražím a II. patro bylo z hrazděného zdiva a povysazeno, nad ním vztyčeny valbové střechy s hřebeny od jihu k severu se táhnoucími.

Zcela přestavěno bylo I. patro paláce, v němž velký rytířský sál byl znova zaklenut a opatřen novými ostěními oken i dveří.

Také velký a r k ý ř nad průjezdem byl v tu dobu proveden, ač ukončen byl až za nástupce Vladislavova, krále Ludvíka, což lze souditi z podobizny tohoto panovníka, která vytesána jest vedle poprsí Vladislavova na podprsňníku arkýře. Při průjezdu v prvním dvoře přistavěti

*) A. Heber (VII, 64) mylně se domníval, že původní okna v rytířském sále byla „byzantská“ (myslil polokruhem uzavřená) a za krále Václava IV. že byla v gotický tvar změněna. Původní okna dobře je dosud na průčelí viděti a svědčí, že vznikla celá v jedné době, v polovici XIII. věku. Dr. Goll kladl do doby Karla IV. a Václava IV. kromě výš zmíněného průjezdu a tak zv. „krčmy“ v zadním dvoře, též tvar, jaký nyní jeví rytířský sál, vesměs mylně.

dal Vladislav sličnou otevřenou předsíňku, ve které měli manové očekávat ve zbroji krále, kdykoliv na Hrádek zavítal.

Aby dosaženo bylo spojení mezi novým obydlím krále v prvním dvoře hradním a komnatami královny a její družiny (zv. fraucimorem),

Obr. 9. Pohled na hrad od severu dle kresby Kaufmannovy r. 1811.

jež byly též od I. patra nově vystavěny na místě bývalého obydlí královského v zadním dvoře hradním — dal postaviti Vladislav dva přechody na obloucích (zv. „prampouchy“) v koutech mezi věží prochoditou a palácem v předním dvoře a mezi palácem a severním křídlem v zadním dvoře. Také pavlán přístupný z rytířského sálu a schodiště i se schodištěm v tomto dvoře zřízen byl v tu dobu, když zbořen byl až do toho času stávající ohoz.

Aby pak bylo lépe viděti z onoho pavlánu do druhého hradního dvora, nepostavil stavitel vedle pavlánu plný opěrný pilíř, jako všude jinde u velkého sálu, kde potřeboval těchto pilířů jako opory proti postrannímu tlaku klenby sálu, ale pouze sloup svobodně stojící. †) Tento sloup jest sice ojedinělým příkladem z hradního stavitelství v pozdní gotické době, ale jeho hlavice jest neklamným důkazem jeho původu z konce XV. věku.

Za Vladislava byla dostavěna též před síň kaple s ozdobným arkýřem a kaple, která založena byla již v XIII. věku, dále nynější archiv, jehož strop byl trámový; také druhé patro nad archivem dostavěno v tu dobu a celé jižní křídlo vysokého hradu spojeno v zadním dvoře s královským palácem dvěma oblouky.

Konečně též vysoká věž — jež od ohně z r. 1422 zůstala bez krytu — byla dostavěna a pokryta strmou stanovou střechou, uloženou na podsebití se čtyřmi věžkami při hlavní římse a ukončenou štíhlou věžkou s dvěma lucernami. Všecky tyto stavby za krále Vladislava II. navrhoval a řídil královský stavitel *Benedikt Rieth* (známý též pod jménem Beneše z Loun). Není znám jiný stavitel ve službě tohoto krále, kterému by přisouditi se mohla díla tak znamenitá, jako jsou klenby rytířského sálu a kaple na Křivoklátě, jichž celkový tvar i detaily jeví nápadnou podobu s archiválně pověřenými pracemi Benediktovými. Na vnitřní výzdobě bez pochyby činným byl *Hanuš*, řezák krále Vladislava II., pro kterého v l. 1486—1506 pracoval, a to zejména by byl hlavní oltář v kapli jeho dílem.*) Sochy v kapli a baldachýny nad nimi jsou pozdější než oltář a jest pravděpodobno, že jsou dílem mistra *Jakuba* zv. z Kutné Hory, který v posledních letech svého života žil v Praze, kde r. 1527 zemřel.

Za nástupce Vladislavova, krále *Ludvíka* se na Křivoklátě pouze dostavovalo a prováděly se ozdobné práce v kamenu a ve dřevě v rytířském sále a kapli, která byla r. 1522 posvěcena.

Za *Ferdinanda I.* působil na Křivoklátě dvorní stavitel *Bonifác Wohlmuth*, kterému zbyly od stavby na pražském hradě krb a ostění dveří i oken, jež r. 1560 byla použita na Křivoklátě. Dle profilování mohla by to býti ostění dveří a oken v severním křídle prvního hradního dvora.**)

Dne 2. února r. 1592 ***) vyhořela velká část hradu. Požár vznikl ve spilce pivovaru na západ od věže prochodité a strávil tuto budovu i se střechou věže a chytaly již pokoje královské jak v předním, tak i v zadním dvoře. Škoda požárem způsobená byla z rozkazu císaře *Rudolfa II.* brzo opravena a při této opravě dostala vysoká věž ony bány nad lucernami, jak jeví se na rytině *Jakuba Sandrarta* v obraze Křivoklátu

†) A. Heber i dr. J. Goll mylně pokládali sloup ten za zbytek z období románského.

*) Viz Dr. K. Chytil: Pražské malířstvo, 136.

***) Viz Jahrbuch d. kunsthistor. Sammlungen des A. Kaiserhauses X, č. 6177 (z archivu c. k. místodrž. v Praze).

***) Dle A. Sedláčka (VII, 42) vznikl požár v r. 1597.

Obr. 10. Pohled na hrad od jihu z r. 1909.

na lemu mapy Čech, pořizené r. 1666. Hrad byl kreslen ale před r. 1643 (před požárem t. r. vzniklým).

Hrádek ale během času stal se chatrným, že pomýšlelo se v r. 1638 na důkladnou opravu a byl již sestaven za tou příčinou podrobný program obnovy. Dne 3. června 1643 však opět vyhořel vinou jistého Pinkase, pacholka lesmistra Konráda z Elsnic. Požárem tím zničeno 38 pokojů; pouze klenuté místnosti v přízemí, sál a kaple s předsíní a nynějším archívem zůstaly ušetřeny.

Ferdinand III. dal celý hrad opravit, i dřevěné pavlače byly znovu postaveny; věž prochoditá a kaple dostaly báňové věžičky; jen vysoká věž zůstala pobořena, bez střechy. V XVIII. století byl rytířský sál rozdělen nejen v ploše ve čtyři pokoje, ale i po výšce ve dvě patra; nad pokoji sálu zřídili ve výši klenby skládku plodin. Přejít mezi věží prochoditou a rytířským sálem byl zasklen a přikryt stříškou.*)

Dne 18. srpna 1826 vypukl opět požár na půdě vrchního a zničil střechy jižního křídla v předním dvoře, věže prochodité a zase celý vysoký hrad, kromě rytířského sálu a kaple. Oheň z šindelových střech zapálil i v přízemních síních paláce nahromaděnou vlnu, a také kus okolního lesa s dvěma dvory obce Bud. Tehdejší majitel Křivoklátska, králové *Karel Egon II. z Fürstenbergu* dal svým stavebním ředitelem *J. C. Wyttekem* konati studie na ohnivzdorný kryt věží křivoklátských. Z různých předložených návrhů provedeny dosud stávající cihelné a omítané helmice na věži prochodité a na Huderce. Pohořelé domy v předním dvoře byly znovu vystavěny a na byty úředníků knížecích a pivovar upraveny a všechny stavby hradní — kromě vysoké věže a hladomorny — pokryty taškami. Bašta „na Liškách“ byla zcela snešena. Nynější archiv byl znovu zaklenut a upraven s předsíní kaple za farní kostel. V r. 1856 rozhodl se též majitel obnoviti hrad v původní podobě a počalo se s vyklížením přepážky a příček v rytířském sále; smrtí knížete Karla Egona II. byly však opravné práce přerušeny. V obnově dal pokračovati r. 1873 poručník nezletilého dědice knížete Maxmiliána Egona, princ *Emil z Fürsteubergu*. Když dne 17. června r. 1876 sřítla se část královských komnat Vladislavského paláce ve vysokém hradě, byla z příčin bezpečnosti zbylá část tohoto křídla v I. a II. patře snešena. R. 1878 snešeny také oba oblouky mezi Vladislavským křídlem a kaplí. Na to svěřena oprava Křivoklátska architektu *Josefu Mockerovi*, který v l. 1882—1886 dle starých zbytků doplnil některé konsoly klenby rytířského sálu a též ostění jihozápadního okna z doby Přemyslovců. Hradby kol hradu byly dávno zbaveny svých obranných chodeb a jen holé zdi naznačovaly silné druhy opevnění. Architekt *J. Mocker* navrhnul zde nikdy nebývalá otevřená kamenná cimbuří, jež byla na to též provedena. Bašta k obraně bývalé první brány byla zvýšena o patro

*) Tato okolnost svedla A. Hebra k mylné domněnce, že celý oblouk, z doby Vladislavovy pocházející, — postaven byl v XVIII. věku.

Obz. II. Pohľad na hrad od severozápadu z r. 1909.

a pokryta sedlovou střechou. Také vysoká věž dostavěna dle návrhu téhož architekta a sice provedeny klenby ve všech patrech, jak naznačovaly staré zachované jejich patky, obnovena ostění obou vchodů, druhy zvoditými můstky uzavíratelných, i vchodu z parkánu hradebního, a zřízena v posledním patře čtyři okénka. Zevně opatřena celá věž novou hladkou omítkou a hlavní římsou, jaká v tom tvaru tam původně nebyla. Na všech starších obrazech hradu s velkou věží bez střechy jsou patrný při vrchním okraji zdi rýhy as 1 m dlouhé a tolikéž od sebe vzdálené, kteréž pocházely od trámů podsebití, patrném i na obraze Jakuba Sandrarta z r. 1666. Architekt *J. Mocker* ukončil však věž bez podsebití prostou kuželovou střechou, prolomenou osmi vikýři tvaru běžného na nájemných domech městských. Touto úpravou věže byl úplně setřen s ní ráz hradní obrany.

V bývalém malém rytířském sále (nyní archivu), jenž původně měl trámový strop, odstraněny příčky vestavěné tam v XVIII. století, sál zaklenut valeně s výsečemi, osazeno nové ostění dveří z předsíně kaple a do sousedního rytířského sálu a do tří oken vsazeny arkýře. Též opravena v předním dvoře hradním předsínka u průjezdu, na niž anděly tesal *J. Wild*. Konečně osazena ve vstupní bráně nová vrata, rovněž jako v průjezdě před věží prochoditou (do spilky a do parkánu vedoucí), vše v rázu gotiky XIV. věku, ač toto předbraní bylo postaveno ku konci XV. století za Vladislava II., jak patrně ze znaku nad vchodem, ozdobeného monogramem tohoto panovníka *W*. Zasklená chodba na přechodu mezi prochoditou věží a rytířským sálem zbavena ohyzné střechy i zasklení a vchod z přechodu do sálu zazděn, čímž ovšem byl přechod zbaven původního svého účelu. Na přechodu samém zřízeny nové římsy a dva chrliče.

V obnově pokračovati dal nynější majitel, kníže *Max Egon z Fürstenbergu* v r. 1906, kdy svěřena byla architektu *Humbertovi Walcherovi* ryt. z Moltheinu z Vídně. Týž obnovil kapli uvnitř (novou oratoř) i zevně, u předsíně kaple doplnil v arkýři hvězdovitou klenbu a na základě starých konsol pod arkýřem nalezených navrhl arkýř nově. Při tom použil jako vzoru velké okno arkýře v rytířském sále. Místo poprsí královských, tam se nacházejících, dal vymodelovati a vytesati na novém arkýři v hořickém pískovci sochařem *Francescem Milanim* dvě poprsí, starce a mladíka v krojích XV. století. V předsíni kaple nacházející se velký oblouk, druhy na patro ochozu ústící a dle stop po závěsech druhy asi mříží uzavíratelný, dal arch. ryt. z Walcheru zazdít; v obloukovém poli zazdívky navrhnul kamennou kružbu a pod obloukem umístil dveře, ústící na pavláčku. Tuto pavláčku zjistil vrch. stav. inspektor p. Jan B. Urban, odkryv ve zdivu později přistavěném kamenné krakorce pod bývalou pavlačí. Zřízením této — když r. 1909 odstraněno dřevěné schodiště z XVIII. stol. ze dvora do kaple, — byl zjednan opět přístup do kaple hlavním schodištěm v jihozápadním koutě druhého dvora, tudíž stav, jaký zaveden byl v XV. věku

po zboření arkádového ochozu, kdy postaveno ono schodiště. Také v II. patře objeveny stopy krakorců a zřízena tam pavlážka. Celé průčelí jižní zadního dvora ovrhnuo novou omítkou. K sáním v přízemí v zadním dvoře dány nové dveře, rovněž jako do rytířského sálu. Dveře ty provedeny ve dvoře v rázu XIII. věku, v sále v charakteru XV. století, jsou vesměs uměle patinované dílem truhlářů *Cel.* a *Václ. Fribertů* z Křivoklátu a zámečníka *Celestina Loie*. Dále doplněny byly sloupky lichých arkád v průjezdu mezi předním a zadním dvorem, znovu zřízen dle starých zbytků přechod mezi rytířským sálem a komnatami královskými.

V období 1911 přikročil se po úpravě zachovaného přízemí k opětovnému postavení snešeného I. a II. patra Vladislavského křídla v zadním dvoře, na základě výměr a nákrešů, jakož i zbytků ze snešené stavby.

III. Popis stavby.

a) Disposice.

Hrádek stojí na bridlové skále as 50 m vysoké, tvořící ostroh se tří stran oblévaný Rakovnickým potokem, který 1 km jižně pod hradem vlévá se do Mže. Pod hradem prostírá se na všech stranách — kromě východní — hluboké údolí. Proti hradu stojí olesněné vrchy: na jižní straně „Bukovský“, hrad převyšující, na západní vrch „na Hřebínkách“ a na severní „na Polínkách“; šíje spojující ostroh s pevninou nazývá se „Sokolí“ a klesá znenáhla až ke vtoku Rakovnického potoka do Mže.

Hrad má podobu trojúhelníka, jehož jihovýchodní roh stojí nejvýše a odtud sklání se k nejnižší položenému západnímu cípu. (Viz obr. 1.)

Hlavní rozdělení hradu.

1. Zevní opevnění.
2. Předhradí.
3. Přední hrad.
4. Vlastní či vysoký hrad.

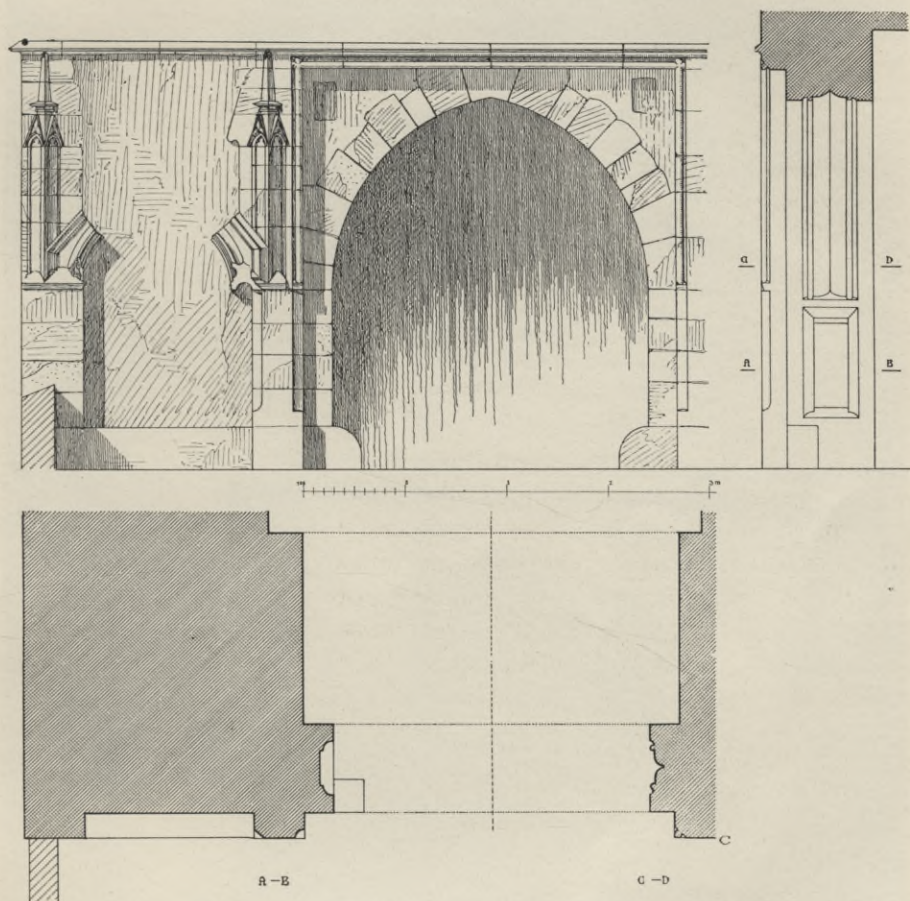
b) Popis vnějšku.

1. Zevní opevnění.

Záleželo na východ z opevněného poplužního dvora a z opevněné výspy na západ. Poplužní dvůr jest 500 m od hradu na hřbetě vrchu Sokolí. R. 1420 byl dán v léno za povinnost brániti přístup ke hradu po této straně, kudy byl nejsnazší. Dvorec ten dosud stojí a rozloha jeho čtyř obdélných budov, uzavírajících čtvercový dvůr, svědčí o původně obranném jeho účelu.

Opevněná výspa tvoří nejzápadnější cíp ostrohu před věží Huderkou. Z pevnůstek té zachovány jsou základy a sporé zdi as 4 m

nad zemí. Opevnění záleželo ze stavby 27·50 m dlouhé a 10·70 m široké, bylo vzdálené od Huderky 11 m; v předu vynikala ze stavby věžová bašta, patrna na starých obrazech hradu. Tvrz byla spojena na jižní straně s jihozápadním cípem hradu, kde stojí věž, zvaná „Zlatá“ (později „hladomorna“), hradbou s cimbuřím, od které jest dosud as 5 m od základů

Obr. 12. Půdorys, pohled a řez první (původně druhé) hradní brány.

tvrze zachován kus, podepřený opěráky. Před celým tímto zevním opevněním byl vykopán hluboký příkop a val, dosud znatelný.

2. Předhradí.

Bylo postaveno na ochranu vstupu do hradu od jihovýchodní strany a záleželo z první brány, bašty k její ochraně a hradby, táhnoucí se od první až k druhé bráně. První tato brána byla nízká a pouze 4·50 m široká. Zřízena byla za Vladislava II. a zbořena r. 1848. Vedle brány otvírala se poněkud výše dvířka pro chodce a stálo nízké stavení, přilepené

na hradbu předního hradu, v němž bydlel vrátník. Nad tímto domkem ovládala předhradí čtyrboká dvojpatrová věž, druhdy stanovou nízkou

Obr. 13. Pohled na první bránu hradní.

střechou krytá, od r. 1884 J. Mockerem opatřena nynější sedlovou střechou. Okénka v I. patře byla střílnová, do přízemí nebylo východu, při poslední opravě nalezeno, že bývalo používáno za žaláň. Dle inventáře v r. 1560 chována byla v této baště zbroj. (Viz obr. 2.). Hradba jest od XVIII. stol.

zbavena cimbuří, místo kterého dány na ní sochy svatých: Antonína, Víta, Floriána, P. Marie, Josefa, Jana Nep. a Václava. Sochy silně zvětralé, jsou vesměs krátké a bez umělecké ceny. Mezi nimi stojí železný kříž s nápisem: „Allgütiger vergönn und gib | stets Gutes mir, Und wünsch ich mir selbst | Böses auch, so wend es gnädig ab. | Ich fleh zu dir.“

Níže nápis: Durch das pürglitzer Amtspersonale errichtet im Jahre 1822.

3. Přední hrad.

Až do krále Vladislava II. byl tento přední či spodní hrad první překážkou nepříteli, jež záležela z hradeb celý Krivoklát obklopujících, prostoupených na rozích věžemi a to na jihozápadním rohu „zlatou“, na jihozápadním „Huderkou“ a na východním baštou bezejmenou; význam této, nyní jen v půdorysu patrné věže, byl podřízený, jelikož od východu útoku čeliti bylo obrancům hlavně z velké věže vysokého hradu.

Uprostřed severní strany vyčnívala z hradeb polokruhová bašta, zvaná „na Liškách“, snešená po ohni r. 1826. Kromě velkých věží byly u hradeb i menší o k r o u h l é v í ž k y, v nichž byla točitá schodiště; takové byly dvě a to v západní hradbě blíže Huderky s dosud používaným schodištěm ze dvora k cimbuří a odtud do I. patra Huderky. Druhé točité schodiště bylo vedle věže prochodité v koutě; patrna jest tato vížka na pohledech na hrad z XVIII. století. Později byla vížka snešena, schodiště zazděno a nalezeno teprve r. 1882 stavebním inspektorem J. Urbanem. Obě tato schodiště měla východy. (Viz obr. 3. až 11.)

V c h o d y do bývalého předního hradu byly tři. Dva jsou zazděné a to na jižní straně blíže „zlaté“ věže před obytným domem, postaveným Vladislavem II. a na severní straně v nynějším druhém domě předního dvora, od paláce počítaje.

T ě t í v c h o d jest dosud jako jediný vjezd používán a vede první (původně druhou) branou v polovině jižního průčelí. (Obr. 12.) Brána vystupuje z fačad sousedních kolmo na směr silnice, tvoříc značný výstupek jednopatrový, představený věží průchodité. Za dob krále Vladislava II., jenž dal bránu postaviti, byl vykopán před ní příkop, přes který spouštěl se m o s t z v o d i t ý 3·92 m dlouhý, po němž jsou patrný vruby v ostění otvoru a stopy, kde byly kladky. Otvor brány jest 3·10 m široký, 3·63 m vysoký a byl zaklenut hrotitým obloukem. Ostění jest zevně hladké, jen vrub pro zvoditý most obíhá váleček, v koutech se prostupující. V síle zdi jest brána pod patkou oblouku vyhloubena ve výplň a v oblouku profilována dvěma válečky a podvalky. Vrata v bráně jsou r. 1884 od J. Mockera. (Obr. 13.) Vedle brány jest sedadlo k odpočinku vstupujících, vroubené dvěma fiálami, mezi nimi viděti pahýly oblouku a štítu, druhdy mezi fiálami nad sedadlem se pnuvšího. Fiály zarážejí svými jehlanci do pasové římsy, složené z vrchní šikmé plochy a výžlabku mezi dvěma pásky vespod. Nad římsou jest na bráně vytesán v desce konsolovitě vyložené a po

Olr. 14. Znak nad prvou hradní branou.

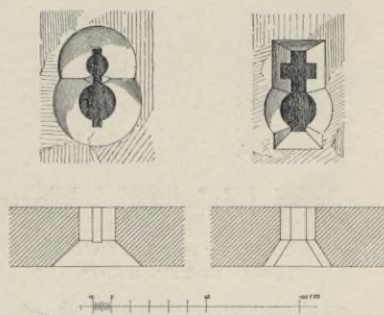
stranách profilované český zemský znak: dvojocasý lev na štítu pod helmíci s perutí v klenotu, vroubený výborně stylisovanými gotickými rozvilinami. V obou koutech desky jsou dva menší štítky; na jednom jest vytesáno W pod korunou, na druhém bez koruny. K ochraně vzácné

této kamenické práce z konce XV. věku dána v létech 80. předešlého století plechová stříška. (Obr. 14.)

Hned za branou na levo jest výklenek, v něm dvě střílny, jakých nalezeno na hradě více, zejména v hradbě před vysokou věží. Obě střílny, 40 a 42 cm vysoké, 18 cm široké, mají zevní ostění na venek se rozšiřující a otvor jedné složen ze dvou kruhů, druhé z kruhu a nad ním z kříže (obr. 15.). V koutě mezi výstupkem brány a bývalou hradbou, nyní spilkou pivovaru, odkryto v r. 1882 točité schodiště dolů vedoucí. Druhdy, — ještě v XVIII. věku — byla nad ním okrouhlá vížka. Odtud dle pověsti vedla tajná chodba z hradu až ke Mži.

V průjezdě od brány k věži prochodité, zaklenuté valeně s výsečemi, zřízeny od arch. J. Mockera r. 1884 dvoje nová vrata: na východní straně vedou do parkánu, v němž hned při bráně dostavil Vladislav II. jednodatrové stavení na bývalých hradbách. Průčelí této stavby, ovládající přístup k bráně, tvoří v přízemí liché arkády spočívající na opěrných pilířích, mezi nimiž jsou prolomena tři okna v kamenných ostěních se štítky. Tato ostění byla r. 1884 dle starých zbytků nově osazena; na jednom byl při tom vytesán znak Fürstenbergů. Druhé dveře na západní straně vedou k spilce pivovaru.

Průjezd končí věží prochoditou (nyní též hodinovou zvanou), hranolovou, postavenou na čtvercovém půdoryse o délce stran 9·50 m, má sílu zdí 2·60 m a v přízemí jest valeně zaklenuta. Cesta do hradu se zde zatáčí na sever a byla druhdy uzavřena železem pobitými vraty v předním otvoru věže, 2·70 m širokém. Trojpatrová tato věž končila do požáru v r. 1422 stanovou vysokou střechou s podsebitím. V XVI. století dostala věžku s lucernou a cibulovitou bání. Dle některých starých pohledů na hrad lze souditi, že později byla tato věžka odstraněna*) a když celý krov věže r. 1826 shořel, vystavěna v r. 1828 nynější zděná a omítnutá helma. Zdivo ukončeno značně vyloženou profilovanou římsou, jež uprostřed každé strany se v půlkruhu vytáčí pro ciferníky hodin. Do dvora jsou ve věži té 4 okna nad sebou; nejnižší vede do polopatra nad průjezdem a prostě orámované, stejné s tímto jest i zamřížované okno do I. patra vedoucí. V II. patře jest větší okno s kamenným křížem, v profilovaném ostění o válečku, pásku a výžlabku, zabíhajícím v $\frac{1}{3}$ výšky do šikmé plošky trnožní. V III. patře do dvora vede malé obdélné okénko v prostém ostění; v tomže patře jest na opačné straně (jižní) okénko 0·77 × 1·38 m

Obr. 15. Střílny (nyní v „hodinové“ věži).

*) Na pohledu chovaném v hradním archivu a Kaufmannově z r. 1811 jest střecha věže prochodité bez malé věžky, kdežto na kresbě Jos. Schembery z r. 1823 jest malá věžka nad tou věží.

vel. v pískovcovém ostění o výžlabku a válečku, kterýž v nadpraží jest suky posázen a hrotitý, o proláklých stranách. Vedle tohoto okénka vede šikmý, malý otvor prohlédací. Jak okno to, tak otvor pocházejí z dob Vladislava II.

Přední dvůr hradní, do něhož vchází se z věže prochodité, má tvar lichoběžníka, jehož střední šířka od východu k západu měří 57 m, délka při východní straně 33 m, při západní 79 m. Celý dvůr jest obstaven budovami, až na severozápadní cíp, kde v délce 16 m přiléhá až k hradbě.

Na pravo od věže vedou dveře v kamenném, svrchu rovném ostění do spíže mezi věží a palácem. Nad touto v 1. patře spojoval nad koutem jihovýchodním v předním dvoře palác s věží přechod, či prampouch, na půlkruhovém oblouku, spodem profilovaném římsou s dvěma výžlabky, která opírá se o dvě konsolky; na paláci v podobě kozorožce, držícího ratolest v zubech, na věži o rozkročeného šaška. (Obr. 16.) Nad obloukem

Obr. 16. Konsolky na paláci a věži vstupní pod přechodem v I. dvoře.

jest 0.90 m vysoký kamenný podprsník mezi dvěma vodorovnými římsami, zdobený výplní o sedmi polích. Obruba každého z těchto polí složena jest z válečku, vroubeného dvěma šikmými pásky. Válečky stojí na patkách z pětibokých hranolů, výžlabku a obloučku, obíhají každé pole na třech stranách a prostupují se na rozích; vrchní váleček jest stočen v provazec. V každém

z orámovaných polí provedena jest v mělkém reliefu výplň a to od paláce počínaje:*)

1. Lidská bezvousá tvář z profilu ve výklenku; za ní sedí u pně s lupeny veverka, oříšek louskající; pod pněm malá konsolka s jednorozcem na štítu.

2. Hlava býčí, držící v zubech stonek s dubovým lístkem.

3. Čtvernohé zvíře (nosorožec?) nese věž, z jejíhož okénka vlaje praporec, na němž vytesáno W.

4. V středním tom poli jest štít ve tvaru pozdní gotiky s W uprostřed. Nad štítem jsou stopy koruny, nyní otlučené.

5. Na krátkém sloupku konsolka, na jejíž přední ploše vytesáno W. Na konsolce sedí vychrtlý pes se stočenou hlavou.

6. Půl koně na štítu, pod nímž vine se páska, na níž vytesáno W.

7. Myslivec, střílející nějaké zvíře, podobné lani. (Obr. 17.)

Význam některých z těchto znaků jest záhadný; zubí hlava byla pánů z Pernšteina, půl koně pánů z Pardubic, tři střední s W nesou se ku králi Vladislavu II., oba krajní snad značily manské znaky. Jest však

*) Výkresy těchto znaků viz v Sedláčkových Hradech VIII, str. 8, od K. Liebschera kreslené dle nákresu inž. J. Urbana.

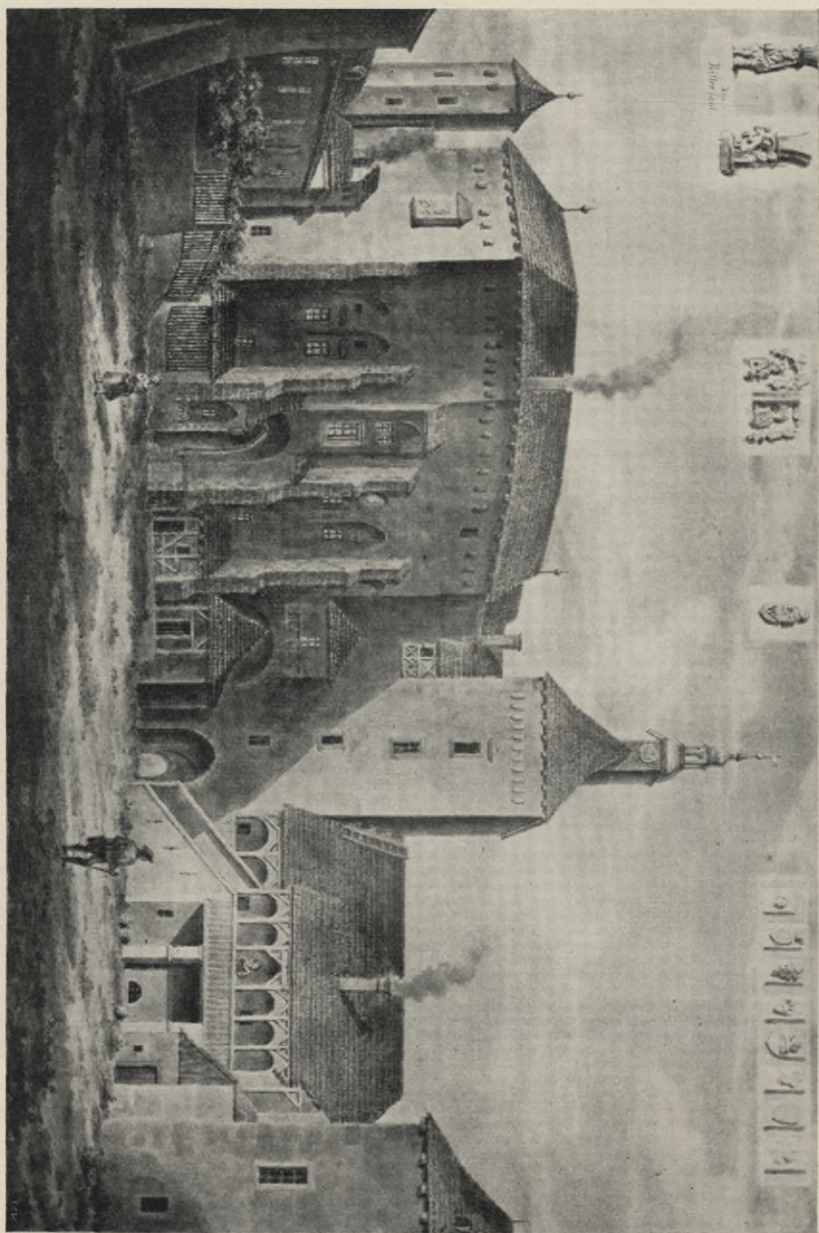

Obr. 17. Přejechod mezi věží vstupní a palácem v I. hradním dvoře.

nepochybně, že jak oblouk, tak i pole poprsníku, pocházejí z konce XV. století. Že původně byl přechod otevřený, dokazuje spád dlažby k poprsníku a dva chrličí, obnovení v r. 1883 dle starých zbytků.

Stavby kolem předního dvora jsou všechny — kromě paláce — jednopatrové a ze dvora přístupny jsou skoro vesměs otevřenými schodišti. (Obr. 18.) Po požáru r. 1826 byly úplně přestavěny ve strážlivém způsobu tehdejší doby.

Dům na západ od věže prochodité jest přístupný ze dvora otevřeným schodištěm. Jižní svojí stranou stojí na bývalých hradbách. Byl postaven r. 1493. Sousední dům vystupuje o celý trakt do dvora. Z vý-

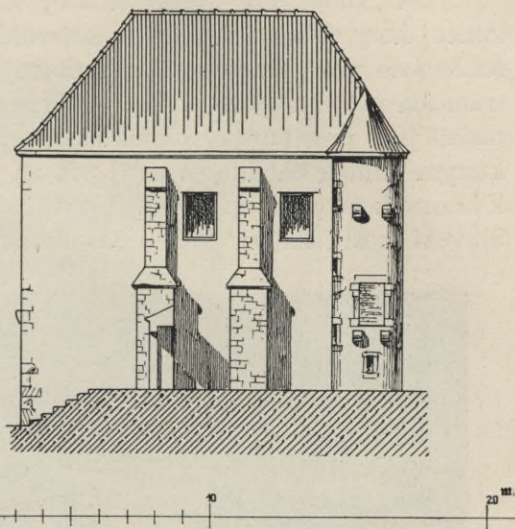
Obr. 18. Pohled do předního hradištního dvora, dle tušované kresby Jos. Schenbery, z r. 1823.

chodního průčelí vyčnívá silný kamenný opěrný pilír; na severní straně zasazena jest v přízemí konsolka 0,33 m vysoká a 0,30 m široká, z jejíž přední zakulacené plochy vyčnívá v plochem reliéfu poprsí mladíka špičku

jazyka vyplazujícího. (Obr. 19.) K západnímu průčelí jsou přistavěny dva opěrné pilíře, v přízemí silnější, v patře značně užší, ukončené šikou s jednoduchou okapní římsou. Uprostřed tohoto průčelí jest přistavěna oblá věžička, v které bývalo točité schodiště. As v polou výšce do 1. patra jest na věžce patrné kamenné ostění vchodu. Ten vedl k hradbám po zvýšené chodbě či můstku;

Obr. 19. Konsolka na stavbě krále Vladislava v I. dvoře (nyní pivováru).

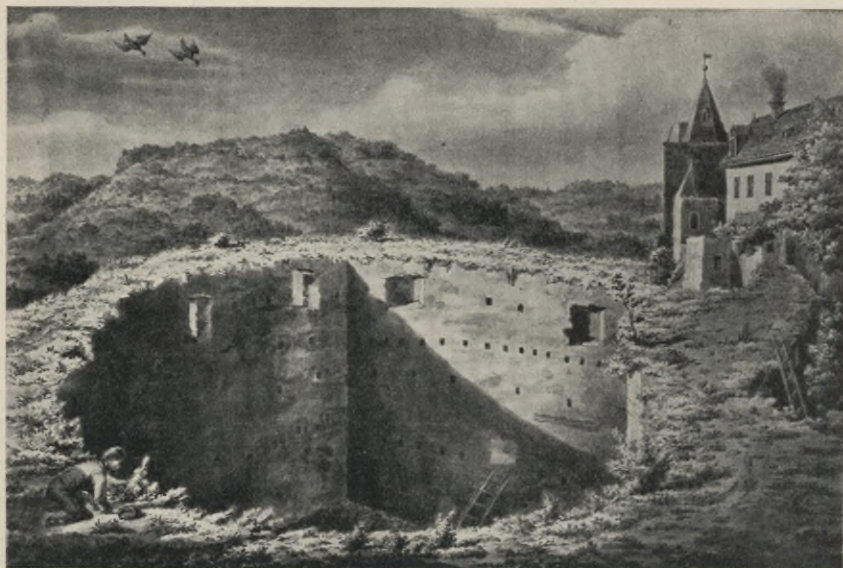
Obr. 20. Západní průčelí stavby krále Vladislava v prvním dvoře, nyní pivováru.

důkazem jsou pod vchodem po obou stranách zazděné konsoly, vyložené 0·50 m ze zdiva. Nyní jest vchod ten zazděn, rovněž jako jiný as 3 m výše položený, pod kterým jsou rovněž dvě konsoly pro podporu můstku. (Obr. 20.) Do požáru r. 1826 bývala tato věžka značně vyšší a kryta štíhlou kuželovitou střechou, jak viděti na rytině Sandrartově. V domě tomto, který také na jižní stranu podepřen jest třemi opěrnými pilíři, byly pokoje krále Vladislava II. Do jižního průčelí, jež jest 7 m od hradeb vzdáleno, vedla v 1. patře čtyři velká trojdílná okna s rovným nadpražím a kamennými kříži. Druhé patro bylo z hrazděního zdiva a vysazeno na trámech. Střecha nad touto stavbou tvořila dvě valby s hřebeny kolmo na směr hradeb, ukončené makovicemi na vysokých žerdích. Ještě na obrazech z XVIII. století jest původní podoba této stavby patrna, rovněž jako před ní se nacházející nějaký poboční vchod, v podobě brány uzavřené hrotitým obloukem.

„Z l a t á v ě ž“, později „lidomornou“ nazvaná, tvoří jihozápadní roh hradu. Půdorys této bašty složen jest do vnitř hradu ze dvou na sebe kolmých zdí, na venek čtvrtkruhem spojených. Nyní nachází se nad celým půdorysem věže zahrádka sládků knížecího. Během doby celý vnitřek vyplňován odpadky z hradního pivovaru; ještě r. 1825 byla dle náčrtku *Josefa Schembery* v přízemí, místnost, osvětlená šesti malými okénky, pod touto byly dvě místnosti, z nichž spodní měla v dlažbě díru, kudy bývali spouštěni odsouzenci do tmavé nejspodnější kobky, 11 × 13 m veliké, bez oken, jejíž síla zdi jest 2·30 m. (Obr. 21.) Nyní měří výška věže této jen

9 m. Na rytině Sandrartově má vysokou sedlovou střechu a poslední patro vysazené podsebití.

Od „zlaté věže“ vedly hradby k zevnímu opevnění na západním svahu hory jakož i hradby k severozápadnímu rohu předního hradu, sesílenému věží „Huderkou“. Hradby ty měly jako na všech stranách na trámčích vyložené podsebití, t. j. obranné chodby. Blíže severozápadního nároží jsou prostoupeny okrouhlou věžičkou, kryjící točité schodiště, kterým jednak chodilo se ze dvora na hradby, jinak ale sestupovalo se k brance k zevnímu opevnění. Uprostřed hradeb byl arkýř, v něm záchod. Stavení mezi „zlatou“ věží a „Huderkou“ sestává ze dvou dílů, staršího

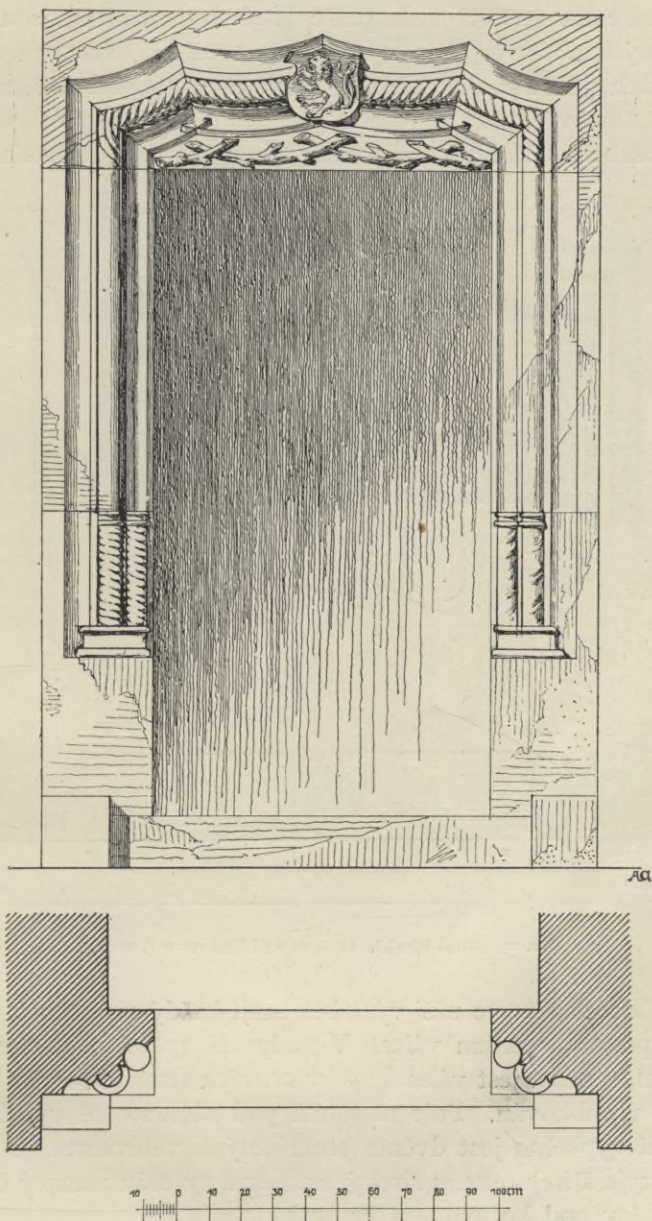
Obr. 221. Pohled do Zlaté věže („lidomorny“) dle tušované kresby Jos. Schembery r. 1825.

a novějšího. Část jižní o 5 osách okenních pochází z doby Vladislavské a byly tam stáje, později skladiště pivováru. Směrem k hradbám jest podepřena 3 opěrnými pilíři. Mezi touto stavbou a zlatou věží jest postavena novější kolna, rovněž pro potřeby pivováru. Část nová jest o 6 osách, postavena jest po ohni v r. 1826 pro byty pro čeledá a v patře pro úředníky.

Věž „H u d e r k a“ stává od dob, kdy opevnění hradu předního bylo založeno, tedy z časů posledních Přemyslovců. Za milce krále Václava IV., Sigmunda Hulera, hejtmana Křivoklátského, byla obnovena a po něm nazvána Hulerkou, což změněno později v nynější název.

Trojpatrová tato věž postavena jest na čtvercovém půdorysu až do II. patra jako čtyřboký hranol, jenž odtud otupením rohů stává se osmibokým. Původně bylo i na Huderce povysazené patro s podsebitím, ale po ohni roku 1643 pokryta štíhlou stanovou střechou o proláklých stranách, jak patrně na obrazech hradu z XVIII. věku. Později byla

opatřena Huderka nynější zděnou a omítnutou helmou osmibokou, která se však neopírá o hlavní zdi, ale sedí na klenbě posledního patra věže.

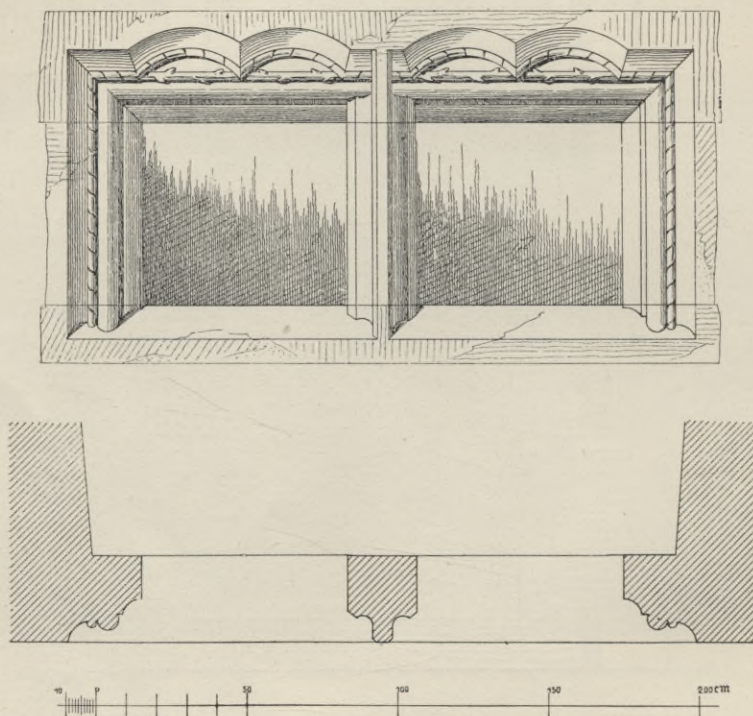

Obr. 22. Ostění dveří v I. patře věže Huderky.

Přízemí přístupno jest ze dvora starými svlakovými dveřmi dubovými. Do 1. patra jest přístup ze dvora po točitém schodišti v malé baště hradební, osvětleném úzkými okénky, ukončenými trojlístkem. Bašta ta

jest okrouhlá, kryta osmistěnnou stříškou stanovou a schodiště v ní ústí na otevřenou pavlač na hradební zdi, jež byla zde r. 1847 na místě dřevěné obranné chodby zřízena.

Dveře na pavlači v I. patře Huderky zasazeny jsou v pískovcových venýřích. Otvor, 105×200 m ve světlosti, vrouben ostěním po obou stranách, jehož patky počínají ve výšce 0.49 m nad prahem, a složeny jsou z destičky, výžlabku a válečku, na němž počíná profil ostění, záležející z výžlabku, válečku mezi dvěma šikmými pásky, menšího výžlabku

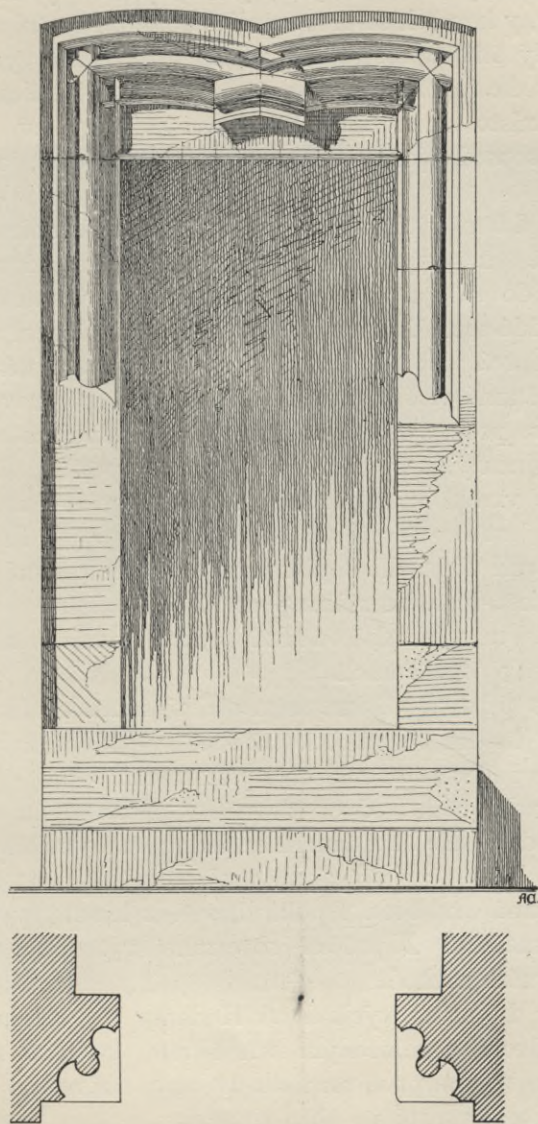

Obr. 23. Ostění bývalého okna ve věži Huderce v I. patře.

a pásku. Váleček a tento užší výžlabek mají každý svůj trnož, ze spirálně stáčeného provazce kolem váleč. V nadpraží vytáčí se záclonovitě celý profil ostění, v němž jest váleček, — v svislých stranách ostění hladký, — šroubovitě vroubkován. Pole nadpraží pod záclonovitě vytočeným profilem ostění vyplněno jest dvěma překříženými větévkami. Střed profilu nadpraží kryje štítek 0.24 m široký, na němž vytesán zemský český znak, dvojocasý lev pod korunou. (Obr. 22.)

Okno vedle tohoto vchodu bylo podobně zdobené; bylo dvojdílné a v každém z obou dílů vytáčel se v nadpraží váleček v segment kruhový. Okénko toto bylo odstraněno v 80tých letech minulého století při úpravě vnitřních místností, aby získalo se více pro ně světla. Před vybouráním bylo podrobně změřeno a okresleno stav. insp. *J. Urbanem*. (Obr. 23.)

Severní strana předního dvora jest obstavena na bývalých hradbách až k paláci čtyřmi jednopatrovými domy od konce XV. věku.

Obr. 24. Ostění dveří sklepu v I. dvoře hradním.

Ježto půda od Huderky k paláci vlastního hradu stoupá, stoupají i patra jednotlivých těchto domů, jež jsou od sebe odděleny zděnými štíty proti ohni.

První dům východně od Huderky má 4 osy okenní a byl druhdy kovárnou. V přízemí je kůlna, dále byty sluhů. Dveře k jednomu z bytů těch jsou v pískovcovém ostění, jehož profil složen z výžlabku mezi dvěma šikmými pásky, v koutech se prostupujícími; profil ostění vytáčí se v nadpraží v proláklý štít, uprostřed se znakem, na němž vytesáno W.

Okno vedle tohoto vchodu má stejně profilované ostění, jen v nadpraží vytesán místo monogramu Vladislavova český lev.

Dveře sousední jsou stejně profilovaného ostění, jako předešlé, ale bez štítku.

Druhý dům východně od Huderky o 5 osách okenních, má předložené schodiště o 22 stupních a nejeví se v ničem středověký ráz, — jen jedny dveře do sklepa vedoucí, jsou vroubeny kamenným ostěním, jehož profil skládá se ze dvou výžlabků s šikmým páskem na zevní straně, mezi nimiž vyčnívá váleček. Profil počíná 1.00 m vysoko nad dlažbou, kde zabíhá do šikmé plošky trnožní. Zcela zvláště provedeno jest nadpraží, v němž se profily ostění v koutech prostupují a váleček vytočen jest ve dva segmenty, uprostřed opět se prostupující. (Obr. 24.) Tento tvar svědčí, že vznikl v nejpozdějším období gotiky a původcem jeho pravděpodobně jest *Boniác Wohlmuth*, jenž r. 1560 na Křivoklát některá ostění oken a dveří dodal dle dopisu arciknížete Ferdinanda, uveřejněného v *Jahrb. d. kunst.-hist. Sammlung. d. A. Kaiserhauses*, X. č. 6177.

Třetí dům východně od Huderky má rovněž předložené schodiště o 22 stupních a 7 os okenních.

Dveře v přízemí v kamenném ostění, téhož profilu jako předešlé, od nichž se liší jen tím, že váleček má trnož v podobě širšího válce, šroubovitě vroubkovaného a že nadpraží jest rovné.

Okno vedle těchto dveří rovněž v pískovcovém ostění stejného profilu jako předešlé, ale liší se od něho nadpražím, v němž se profil vytáčí v proláklý štít. Na severní straně byla v hradbě, na níž z části stojí tento dům, bašta, zvaná „*Liška*“, půlkruhovitě z hradby vyčnívající, která byla r. 1827 snešena. Z průčelí severního vystupuje v tomto domě arkýřek, v něm záchod.

Čtvrtý dům na východ od Huderky o 5 okenních osách jest přístupný ze dvora předloženým schodištěm, stojícím na terase před domem, zvýšené 1.50 m proti terrainu dvora, k níž vede 8 stupňů. Průčelí upraveno jest zcela prostě po ohni r. 1826.

Studna v západní části předního dvora byla zřízena již v prvých dobách knížecího sídla a prohlubována v době posledních Přemyslovců. Nynější roubení z dubových trámů i s rumpálem pochází z konce XVII. věku. Úprava kiosku s lupenkovými řezbami provedena v 1. polovici XIX. století. (Obr. 25.)

Hradby a parkán na jižní, východní a severní straně pod vlastním hradem: Nejbliže vysokého hradu — jen 4 m vzdáleny od něho — jsou na severní straně před křídlem Vladislavským a pak na východ, kde

ale nejsou bezprostředně před vysokou věží, ale k větší ochraně této jsou mezi zevními hradbami a věží ještě jedny hradby vnitřní kol vysoké věže, o 4 m vyšší. Výstup děje se z nižších zevnějších hradeb na vnitřní 17 schody, umístěnými za severovýchodním nárožím na oblouku opěrném. Již v dobách středověku vystupovalo se po zachovalém z těch časů oblouku z jedné hradeb na druhé. Na ochranu výstupu jest na severovýchodním

Obr. 25. Studna v I. hradním dvoře.

rohu zevních hradeb okrouhlá bašta 7·0 m v průměru, jejíž zdivo z tesaných kvádrů jeví se na starých nákresech hradu jako různobarevné vždy za vrstvou tmavou následuje světlá. V hradbě jsou dvě střílny téhož tvaru jako v první bráně.

Hradby zevnější vyčnívají na východní straně obloukovitě; oblouk zakončen jest malým výstupkem, 3·00 m dlouhým a 1·40 m vystupujícím proti jihovýchodnímu nároží hradeb, v němž nyní obklopena hradbami zahrádka, na jejíž místě dříve býval hradní hřbitov v rozměrech 15·00 × 30·00 m. Hradby zevní byly až do polovice XVIII. století opatřeny ze zdi vyloženými obrannými chodbami dřevěnými, stříškou kry-

tými. Nyní jsou zde otevřená cimbuří dle návrhu arch. *J. Mockera* provedená, vyzděná a krytá kůrkami. Také okrouhlá bašta dostala otevřená cimbuří. Zevní lící plochy jsou od poslední opravy dle návrhu téhož architekta hladce omítnuty.

4. Vlastní čili vysoký hrad.

Jest složen z paláce, Vladislavského křídla, vysoké věže a kaplové stavby, kteréžto všechny budovy postaveny jsou kolem zadního dvora.

PALÁC jest jednotraktová, omítaná, dvojpatrová budova, od jihu k severu se prostírající a oddělující přední hrad od zadního. Průčelí do předního dvora stojí téměř kolmo na jižní křídlo hradu v délce 29·50 *m*, odkudž se lomí v tupém úhlu k severovýchodu v délce 8·60 *m*. Na obou koncích této kratší části jsou točitá schodiště, druhdy v štíhlé věžičky vyvedená. Z těchto věžek jest nyní patrna jen ona na severním rohu paláce, vystupující šesti stranami svého osmibokého půdorysu z líce paláce, kdežto věžku na tupém nároží paláce, v níž jest od I. patra schodiště, nyní vůbec není viděti. (Obr. 26.)

Před palácem býval druhdy pro ztížení dobývání hradu mezi předním a zadním hradem příkop, ale již v XVII. století byl zavezen a to zemí vykopanou z průjezdu paláce, v němž byl terrain upraven v šikmou plochu, spojující nižší přední dvůr s výše položeným zadním dvorem. Na průčelí paláce jsou patrné stopy paterého stavebního období. Prvé datuje se z XIII. věku, druhé z XIV., třetí z XV., čtvrté z polovice XVII. století a páté z první poloviny XIX. věku.

Celé průčelí paláce rozděleno jest v pět polí čtyřmi opěrnými pilíři z neomítaných pískovcových kvádrů, 1·50 *m* v přízemí silných a 2·40 *m* ze zdi vystupujících. V I. patře jsou převedeny šikmou plochou — opatřenou na třech stranách okapní římsou o dvou šikmých páscích a výžlabku, — na sílu pouze 1·00 *m* a vyložení 1·70 *m*. Nad prvním patrem opět ustupují a končí šikmou plochou v předu okapní římsou, téhož průřezu jako u dolejších šikmých ploch. Tyto opěrné pilíře stály snad již v XIII. věku jako opora klenby rytířského sálu, jenž byl zaklenut křížovou klenbou o 4 polích, ale nynější tvar opěráků pochází dle profilování přímo z XV. věku.

O t e v ř e n á s í ň k a, loggie přízemní, přistavěná k jižnímu boku třetího opěrného pilíře, rovněž pochází z konce XV. století. Obdélná síňka měří 2·00 × 1·60 *m* v půdorysu, jest vroubena v předu a po straně podpůrní zídka 1 *m* vysokou od dlažby, která nyní jest o 5 stupňů proti terrainu zvýšena; zídka vyplněna jest panellováním v předu o šesti polích, po straně o třech, ukončeným trojlistem. Na rohu stojí na nízké polštářové patce sloupek, na jehož dřívku stáčí se šroubovitě váleček střídavě s výžlabkem. Nad sloupkem jsou obě strany předsíňky zaklenuty hrotitým obloukem, vroubeným profilem o válečku mezi dvěma výžlabky,

Obr. 26. Průčelí vysokého hradu do I. dvora.

v závěru oblouku se prostupujícím. Nároží zdobí pod římsou po každé straně anděl, nesoucí štít s monogramem W. Předsíňka kryta jest polovalbovou stříškou kůrkovou. Uvnitř zaklenuta do útlých žeber ve hvězdu. Celá sličná tato síňka, v které měl uvítati man k tomu stanovený krále na hrad zavítavšího, během doby velmi sešla a byla v r. 1884 dle zachovalých zbytků obnovena. Sochařskou práci provedl při opravě této sochař Wild. (Obr. 27.)

Vchody do průčelí paláce jsou dva. Prvý jest v severním posledním poli, vede do spíže (nyní) v ostění jednoduchém půlkruhem přepásaném; tento vchod rovněž jako druhý, jenž vede do průjezdu, jsou z XIII. věku.

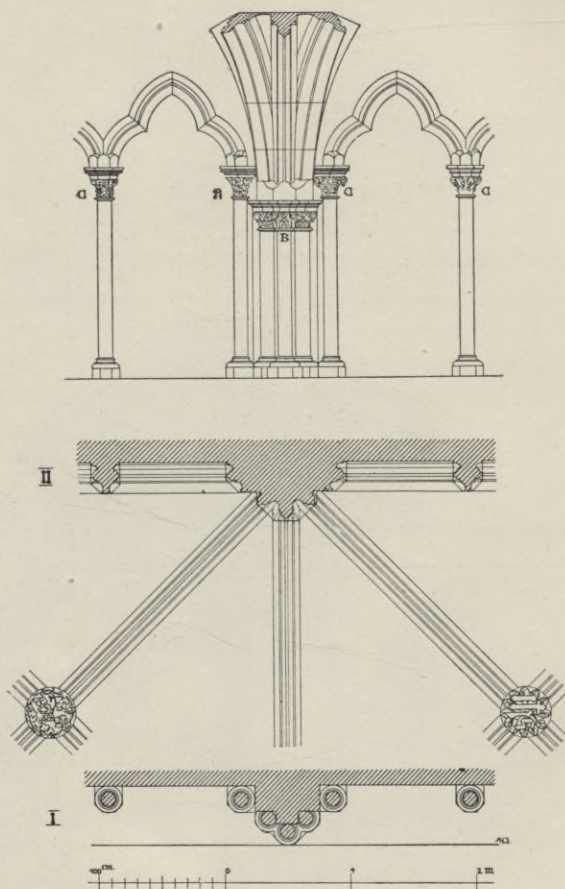
Průjezd ústí do západního průčelí paláce mezi druhým a třetím opěrným pilířem obloukem hrotitým, 3·05 m širokým a 7·20 m vysokým. Výška tato není však původní; až do XVII. století obnášela 5·00 m; prohloubením půdy průjezdu ve směru svahu, dosahujícím při vyústění průjezdu až 2·20 m, zastřena byla také stopa původního způsobu vjezdu do vysokého hradu. Ve výšce 3·40 m nad nynějším terrainem vroubeno jest ostění vstupu do průjezdu profilem z výžlabku mezi dvěma úzkými válečky a v ústupku ze silného válce, jenž v místech náběhu oblouku opatřen jest po každé straně vchodu prstencovitou římsou z dvou válečků, pásku a výžlabku. Síla přední hlavní zdi, v níž jmenovaný oblouk se nalézá, obnáší 1·80 m. Obě strany průjezdu jsou děleny ve dvě stejná pole pilířkem 0·50 m silným, 0·30 m ze zdi vyčnívajícím. V obou koutech každé strany průjezdu nachází se po polovici takového pilířku. Hrany všech těchto pilířků jsou okoseny výžlabkem, a ke každému výžlabku přiléhá příporný sloupek; také v předu přiléhá ke každému z pilířků příporný sloupek. Tyto sloupky tvoří podpory klenbových patek průjezdu, jsou i s hlavicemi 1·40 m vysoké, a jich dříky, — válcové bez zúžení, — měří 0·12 m tloušťky. Mezi pilířky zdobena jest každá z obou stran průjezdu lichými arkádami, ukončenými šesti trojlisty a opírajícími se o čtyři sloupky. Tyto byly volné, 0·06 m ode zdi vzdálené; během času byly odstraněny a jen hlavice od pěti zbyly. Teprve za poslední opravy v r. 1908 byly architektem H. z Walcherů podloženy nové sloupky 0·12 m silné a 1·60 m vysoké; scházející hlavice doplněny dle návrhu téhož architekta sochařem F. Milaním. Patky všech sloupků stojí na lavičkách 0·48 širokých, které rozloženy jsou po obou stranách průjezdu a sloužily původně k odpočinku; snížením půdy byl účel laviček znemožněn, neboť jsou nyní 2·00 až 3·40 m nad terrainem. Patky sloupků jsou 0·17 m vysoké a skládají se z polygonálních plinth, 0·10 m vysokých, oblounu destičky, výžlabku a šikmého pásku. Staré hlavice (jichž jest šest), jsou 0·24 m vysoké, kalichovité; zdobené lupeny různými, na každé z hlavic nalezeny byly stopy polychromie na kalichových tvarech hlavic. Přejít mezi dříky a kalichy hlavic kryjí talířkovité články, spodem vyžlábkované. Každou hlavici končí abakus s římsou o válečku, výžlabku, šikmém pásku a destičce.

Obr. 27. Detail průčelí hradu s přízemní loggií, obloukem průjezdu do zadního dvora a arkýřem. 4

Arkády trojlístkové podél stěn průjezdu jsou profilovány šikmým páskem, poloválečkem, výžlabkem a hruškovcem, jenž opět výžlabkem převeden jest v líc zdiva. (Obr. 28.)

Klenba průjezdu jest křížová ve dvou polích do žeber kamenných, 0,22 m silných, 0,30 m ze zdi vystupujících, jichž profil záleží

Obr. 28. Detail stěny a klenby průjezdu v paláci.

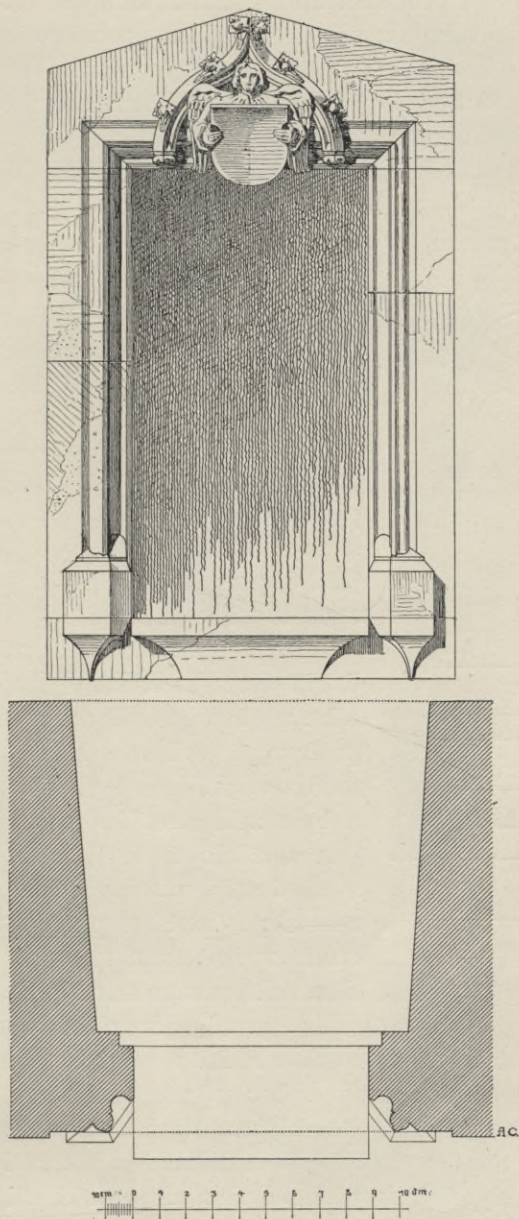
Půdorys I. veden příporami a pohledem na patky.

Půdorys II. veden náběhy klenby.

Hlavice A jest původní z XIII. století. Hlavice B je dle starých zbytků doplněna. C jsou hlavice nové.

z hruškovice pásku, výžlabku, válečku a šikmého pásku. Žebra klenbová opatřena jsou nad patkami štítky, z nichž některé jsou i lupeny šípovitými zdobený. Podobné štítky jsou také nad patkami trojlístů arkád nástěnných. Žebra sbíhají se ve dvou terčovách svornicích, z nichž na onom na západní straně jest vytesáno IHS a 12 radiálně rozložených lístků, na druhém pak úponkový ornament z révy. Průjezd končí do zadního dvora otvorem 2,80 m

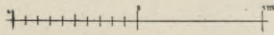
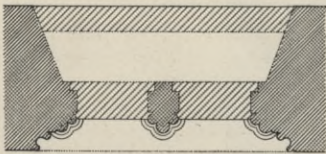
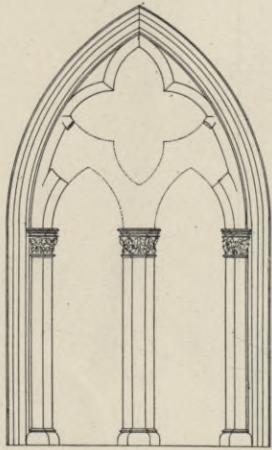
širokým, ukončeným hrotitým obloukem, jehož ostění jest hladké, pouze s hranou skosenou šikmou ploškou.

Obr. 29. Ostění okna do „stříbrnice“ v přízemí paláce.

Okna v průčelí paláce do předního dvora jsou v přízemí tři. Na jih od průjezdu osvětlují skladiště archivu, druhdy t. zv. „stříbrnici“, dvě okna 0·89 m široká a 1·70 m vysoká ve světlosti, v pískovcových ostěních;

spod okní vyčnívá deska, převedena na líc zdiva vydutým čtvrtkruhovým článkem. Ostění obou těchto oken záleží z výžlabku mezi dvěma šikmými pásky a hruškovce, převedeného na líc zdi šikmým vrubem. Celý profil ostění zabíhá do šikmých ploch trnožních, podporovaných vyloženými z líce deskami, kteréž jsou převedeny vydutými čtvrtkruhy v líc zdi, podobně jako podokenníky těchto oken. V nadpraží jest v okénku vedle průjezdu uprostřed vytesán štítek dole zakulacený a na něm trubka na šňůrce. V nadpraží sousedního okénka jest rovněž štítek, zde prázdný,

Obr. 30. Tvar okna z XIII. stol. paláce v I. patře, (zazděného).

držený andílkem, nad jehož poprsím stáčí se ve tvaru oslího hřbetu krycí římsa, ukončena dole růžicemi. Na každé z obou postranic krycí římsy jest po dvou krabech a na spojeném stonku patrný jsou stopy křížové kytky; celá tato výzdoba nadpraží měří 0·72 m šířky a 0·60 m výšky. (Obr. 29.)

Okénko v přízemí paláce na sever od průjezdu jest stejně veliké jako obě výš zmíněná přízemní okénka, ale ostění jeho tvoří jen sešikmená hrana od třetiny výšky otvor vroubící, jež v prostřed nadpraží jest vyhrocena na způsob oslího hřbetu.

V I. patře průčelí paláce do předního dvora jsou zachovány stopy ostění osmi oken, která osvětlovala druhy velký sál paláce, jak jevil se v XIII. století. Okna tato měřila ve světlosti 1·58 m šířky a 3·18 m výšky a byla zaklenuta hrotitými oblouky. Ostění jich skládalo se ze šikmého pásku, výžlabku mezi dvěma válečky, dále ze dvou sloupků, z nichž poslední byl převeden do vnitřního líce ostění vyžlabeným vrubem. Okna byla dvojdílná, dělena uprostřed prutem 0·22 m silným, jehož profil odpovídal posledním článkům ostění, jsou složeny ze tří sloupků, z nichž zevní převedeny byly ve vnitřní líce ostění vyžlabenými vruby. Všecky tyto tři sloupky, jakož i protějšky jich v ostění oken mají patky z oblounu, šikmého proužku a náběhu celkem 0·14 m vysoké, nesoucí dřívky 1·36 m dlouhé, ukončené hlavicemi kalichovitými, 0·20 m vysokými; přechod mezi dřívky a kalichy hlavic vyznačen obroučky, nad nimiž obaleny jsou kalichy hlavic lupeny, na každé z hlavic jinými; sloupky končí jemně profilované římsy z dvou váleček mezi dvěma výžlabky, ukončené šikmým páskem a ploškou vrchní; na horních deskách těchto říms byla v hrotitém závěru oken provedena kružba ze čtyřlístu a dole dvou ostrolukých ukončení každé půle oken. (Obr. 30.)

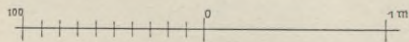
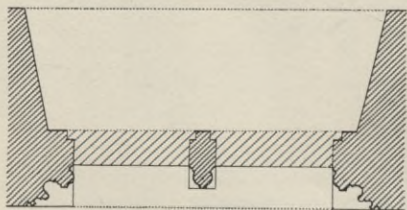
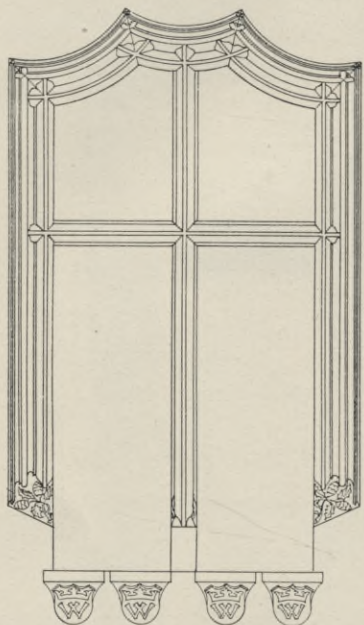
Ve světlosti pěti z těchto oken vestavena za krále Vladislava II. okna do nynějšího rytířského sálu paláce; tato jsou obdélná s kamennými

Obr. 31. Okno arkýře v I. patře paláce.

kříží, 1.24×2.40 m veliká; v XVIII. věku byla tato okna zastavena menšími otvory, když se velký sál přepažil na více místností. Tvar oken,

jak nyní se jeví, byl upraven doplněním původních zbytků v letech osmdesátých XIX. století. Profil ostění skládá se z dvou válečků, vroubících táhlý výžlabek, pásku a proláklé šikmé plochy. Profily ty zabíhají 0·30 m nad spodní obrubou oken do šikmých ploch, na nichž kryjí proniky profilů lupena neb hlavy vousaté. Příčná ramena, mající stejný profil jako pruty,

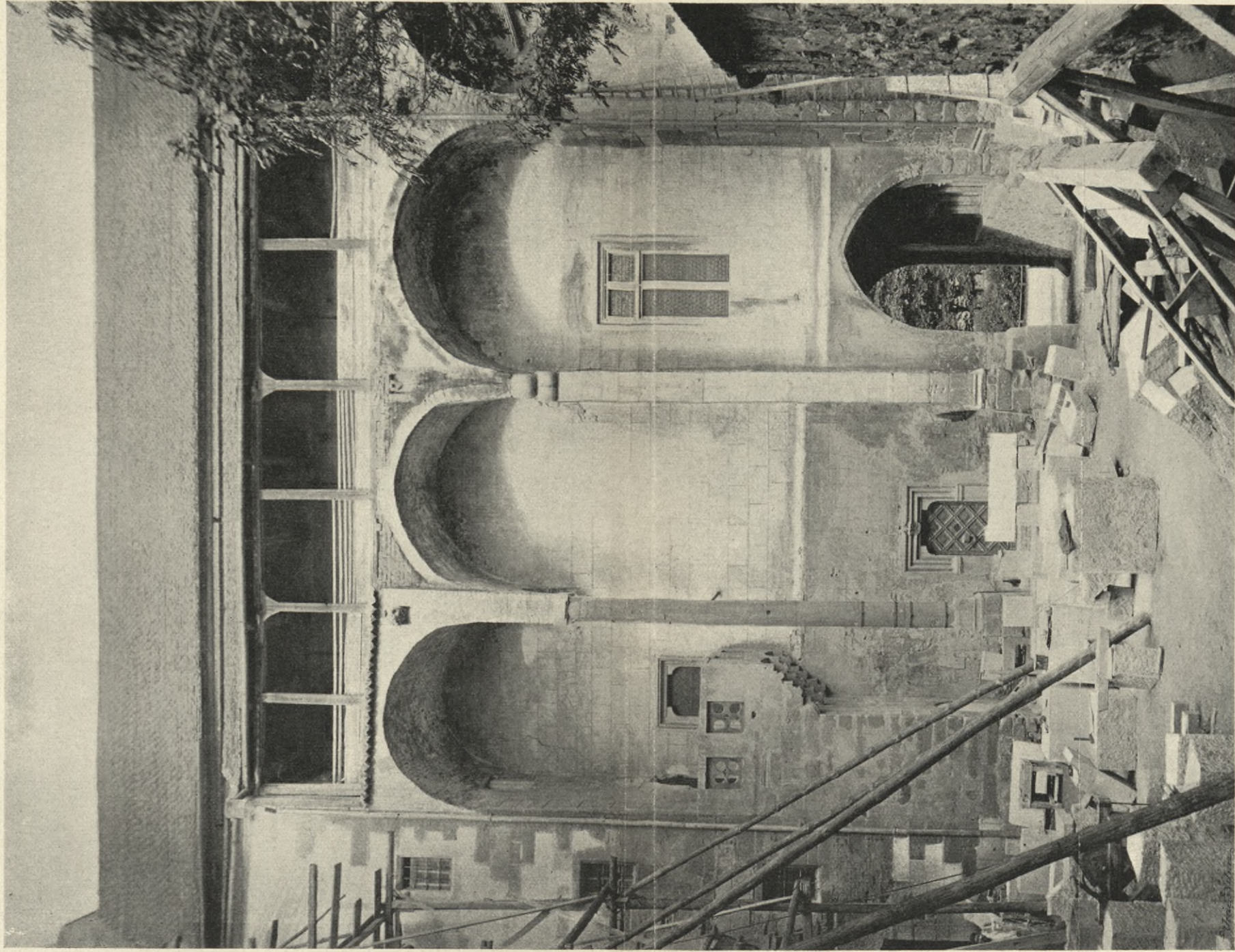

Obr. 32. Tvar okna z XV. st. paláce v II. patře.

dělicí spodní části oken, — jsou ve vrchní čtvrtině oken. Stejně okno jest v I. patře severozápadního průčelí paláce, kteréž vede do dokoje za sálem.

Arkýř na průčelí paláce do předního dvora, vystupující uprostřed mezi druhým a třetím opěrným pilířem, spočívá na půlkruhovém pásu, pnoucím se v přízemí mezi oběma opěráky v rozpětí 6·10 m a síly 1·06 m. Závěrek oblouku jest nyní 8·00 m nad zemí; přední hrana jeho otupena jest válečkem a výžlabkem. Vyzdívka nad pasem převedena jest na hlavní zeď pod okny I. patra pultovou střechou, kůrkami krytou, jen uprostřed v šířce 2·65 m licuje přední plocha vyzdívky s průčelní plochou arkýře. Střed arkýře vyplňuje trojdílné okno 1·70 m široké a 3·40 m vysoké, na třech stranách vroubené bohatě vyzdobeným ostěním z šikmého pásku, válečku, hlubokého výžlabku mezi dvěma pásky a proláklé šikmé plošky, kterážto s posledním páskem tvoří profil okenních prutů. Ty jsou dva svislé, s nimiž křížuje v nejhořejší čtvrtině okna prut příčný. Hluboký výžlabek ostění vyplněn jest úponkovitým ornamentem ze stáječících se

lupenů. Podprsník arkýřového okna rozdělen jest uprostřed ve dvě pole, vroubená na třech stranách profilem z šikmého pásku, obroučku, výžlabku, úzkého obroučku a pásku. Spodem zabíhají profily obou polí do vrchní šikmé plochy pasové římsy, obíhající arkýř. Střed obou polí podprsníku vyplněn poprsími vytesanými ve vysokém reliefu. V severním poli představuje poprsí v řasnatém šatě plnovousého starce, pod korunou nyní zuráženou, držícího v obou rukou zvlněnou pásku. Na jižním poli podprsníku vytesáno poprsí v záhybů plné říze kol krku do límce sebraného mladého bezvousého muže s kadeřavými vlasy po obou stranách hlavy,

Obr. 33. Východní průčelí paláce do zadního dvora hradního.

kteřou kryje vysoká kulatá čepice v pravici drží destičku, v levici nějaký předmět, který jest k nerozeznání uražen. Obě poprsí opírají se o desky z líce zdi vyložené a vydutým čtvrtkruhovým profilem podepřené. Pozadí obou polí vyplněno jest úponkovitými listy vlnitě stočenými. Jsou-li tato poprsí podobiznami, což jest velmi pravděpodobno, pak zobrazen v korunovaném starci král Vladislav II. a bezvousém mladíku syn jeho, král Ludvík. V tomto případě muselo ovšem býti osazeno až těsně před r. 1522, kdy hradní kaple byla posvěcena. Domněnce některých historiků, že by toto poprsí představovalo choť Vladislavovu, Annu z Foix, odporuje zřejmě mužská tvář jeho. *) (Obr. 31.) Arkýř původně ukončen byl jen v předu římsou a kryt kamennými deskami v pultovém sestřešení. Při opravě v letech šedesátých minulého století provedena římsa hlavní na všech třech stranách a valbová stříška, kůrkami krytá.

Druhé patro průčelí paláce do předního dvora kryje nad rytířským sálem prostory půdní. Původně nebyly do těchto prostor proraženy nynější čtyry okénka, jež vznikla teprve po ohni r. 1826.

V zalomeném na sever průčelí paláce nachází se v II. patře okno, nyní zazděné; druhdy mělo 1.42 m šířky a 2.84 m výšky ve světlosti a bylo dvojdílné s kamenným křížem, pouze 0.14 m silným. Ostění, jehož profilování počíná 0.21 m nad římsou podokenní, šikou zdobenou lupeny, záleží z vrubu, dvou šikmo protínajících se pásků, dvou výžlabků s válečkem uprostřed, hruškovce a šikmého pásku. Všecky vyčnívající profily prostupují se v rozích. Nadpraží vytvořeno jest záclonovitě ze tří se protínajících oblouků kruhových. Na podokenníku vyloženy jsou 0.13 m ze zdi čtyry konsolky, 0.26 m vysoké. Jich profil záleží pouze z destičky podepřené táhlým výžlabkem, na kterém vytesán na každé z konsolek štítek s W pod korunou. Z XIII. stol. jest v II. patře zazděný štít okénka.

Nárožní věžička vystupuje šesti stranami osmibokého svého půdorysu 1.90 m z líce průčelí paláce. Zdi její jsou prolomeny třemi úzkými okénky, osvětlujícími točité schodiště ve vížce. (Obr. 32.)

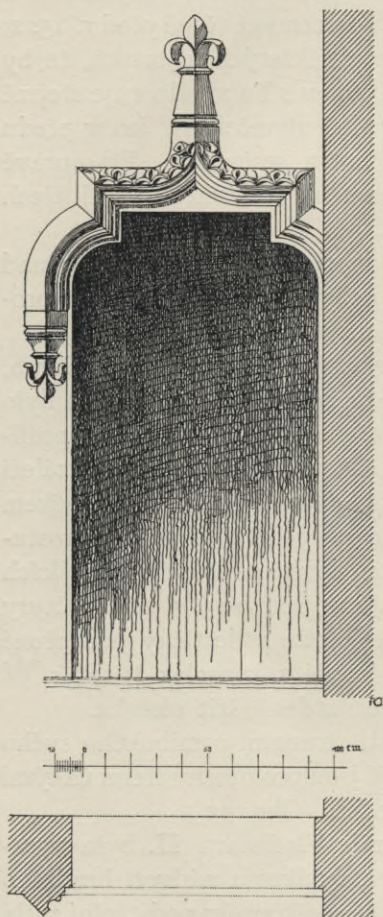
Střecha paláce od výstavby za krále Vladislava II. byla vysazena na konsolách, jichž stopy jsou patrné na nákrese nádvoří hradního od J. Schembery z roku 1823, kdež viděti také, že konsoly podstřešní měla i nárožní věžička.

Průčelí severní paláce nemá v přízemí žádného otvoru, pouze v patrech I. a II. po jednom okně, jehož tvar i profil ostění je stejný, jako u ostatních oken dotyčného patra. Okno v I. patře jest zazděné. Pod hlavní římsou jsou na tomto průčelí dosud patrné stopy konsol asi 1 m od sebe vzdálených.

Průčelí východní paláce do zadního dvora jest dvojpatrové, kamenné, bylo ale v XVI. věku malovaným kvádrováním opa-

*) Zcela pravděpodobna jest domněnka jiných, že by představovala poprsí ta Karla IV. a syna jeho Václava IV. Král Vladislav II. nedal na žádné stavbě za svého panování zobraziti své předchůdce, ke všemu ještě z jiného rodu.

třeno. Spáry jsou vyznačeny černými a červenými liniemi. V koutě u jižní strany jest přistavěno za Vladislava II. schodiště. (Obr. 33.) Vchod k němu vede ze dvora v kamenném, v segmentu sklenutém prostém ostění. V I. patře z tohoto schodiště ústí jednak dveře na balkon, z něhož mezi palácem a severní stranou schodiště. Ostění onoho vchodu vystupuje

Obr. 34. Ostění severního vchodu I. patra ze schodiště na balkon v zadním dvoře.

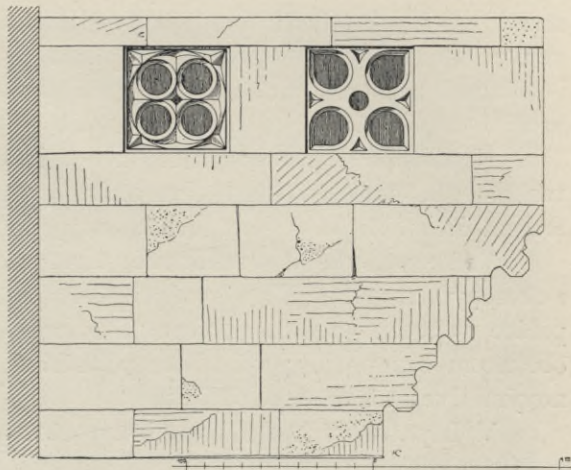
vchází se do předsíně kaple, jinak dveře na balkon přistavěný v koutě poněkud z líce průčelí schodiště; oba vrchní kouty dveřního otvoru jsou zakulaceny konsolkami. Také ostění vchodu tohoto v severní straně schodiště obtáčí se v koutech konsolovitě a vyběhá uprostřed nadpraží ve hrot. Krycí římsu, jež jest vedena kolem ostění vchodu, podpírá ve výšce 1·14 m nad dlažbou balkonu konsolka složená z římsičky a dolů obrácené lilie a končí nad středem nadpraží také lilie, zde vztyčená. (Obr. 34.) Dveře v tomto vchodu jsou provedeny dle návrhu architekta H. z Walcherů r. 1909. Z pavlánu vedl vchod do rytířského sálu; profilované ostění z výžlabku a válečku podporováno jest v koutech konsolkami. Také v tomto ostění jsou dveře nové dle návrhu téhož architekta, a imitována jest na nich jak na dřevě, tak na kování uměle patina.

B a l k o n vyplňující kout mezi schodištěm a východním průčelím paláce, podepřen jest pilířem 1·75 m silným; dlažba jeho jest 6·30 m vysoko nad zemí a měří uvnitř zář radlí 2·60 m do čtverce. Zábradlí jeho, 1 m vysoké, lícuje na východní straně s pilířem, na severní straně jest však 0·90 m vyloženo proti líci pilíře a podepřeno třemi konsolami 1·10 m vysokými profilovanými jen vpředu. Profil ten složen

jest ze tří vrstev kvádrů, každá vrstva jest v předu článkována destičkou a šikmou plochou, v níž nachází se výžlabek a šikmým páskem oddělený váleček. Mezi zábradlím a konsolami pnou se dvě segmentové klenbičky. Každá z obou stran zábradlí jest prolomena ve dvou čtvercových polích o délce stran 0·56 m; tato pole jsou vyplněna kružbami dvou typů, z nichž jeden složen jest z kruhu, v němž vepsány čtyry kroužky a druhý z kříže, sestrojeného z částí čtyř kroužků. Kružby ty jsou ale provedeny úplně jen uvnitř pavlánu; na venek jsou pruty kružby bez profilu, hladké. (Obr. 35.)

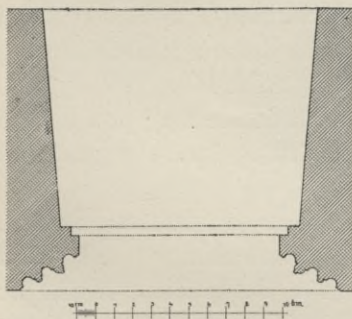
Pod balkonem jest v severní straně v přízemí vchod 1.46×1.79 m veliký, půlkruhový, v kamenném ostění bez profilu, pouze vrubem pro dveře opatřeném. Vchod ten vede do jednoramenného schodiště valeně zaklenutého o 17 stupních 1.78 m širokých, do sklepa valeně zaklenutého.

Vchod do stříbrnice v přízemí vedle balkonu měří 1.07×1.98 m ve světlosti. Na třech stranách jest vrouben pískovcovým ostěním 0.32 m širokým, jehož složitý profil počíná i končí šikmými pásy, mezi nimiž střídají se váleček a hruškovec s výžlabky, vroubenými úzkými proužky. Ostění takto profilované zabíhá v polovici výšky dveří do šikmých ploch trnože, jehož půdorys skládá se ze tří stran osmistěnu a opatřen

Obr. 35. Postranní pohled na balkon v zadním dvoře hradním.

jest dole i nahoře římsou. K spodní této římsě se patka, — při zemi pravoúhlá — dvojnásobně otupuje. Nadpraží podepírají v koutech konsolky z destičky a podbrádky, prostředek zdobí štítek, na němž vytesána v plochem reliefu říšská orlice; štítek držen jest poprsím muže plnovousého pod korunkou, nad nímž vytáčí se krajní články v hrot. Celé toto ostění jeví stejné článkování s obrubami oken téže místnosti (stříbrnice) a jest zcela odchylné jak od původních prací ze XIII. století, tak i od oněch za Vladislava II. vzniklých. S jistou pravděpodobností lze souditi, že vzniklo ku konci XIV. století. (Obr. 36.)

Obr. 36. Průsek ostění dveří do stříbrnice v přízemí paláce v zadním dvoře.

Dveře k této síni v popsaném ostění byly dubové a pobité druhdy lištami na obvodu a úhlopříčně, čímž vzniklo 10 celých a 12 polovičních kosočtvercových polí. Celé dveře byly pobity ozdobně plechem: na lištách různých tvarů kružbičkami; kosočtverečná pole vroubena jsou podél lišt arkaturami a uprostřed střídala se vytepaná, říšská orlice na štítku s jelenem, v krajních polích vytepány jsou různé ornamenty. Kde se lišty prostupovaly, připevněny byly růžice. Na obrubní liště prosekán z plechu nápis v gotických majuskulích: **LATA + BOZHO · TISIDZHO · AZTIRSTAHO · DAWADISATEHO · DAWATEHO ·**

paná, říšská orlice na štítku s jelenem, v krajních polích vytepány jsou různé ornamenty. Kde se lišty prostupovaly, připevněny byly růžice. Na obrubní liště prosekán z plechu nápis v gotických majuskulích: **LATA + BOZHO · TISIDZHO · AZTIRSTAHO · DAWADISATEHO · DAWATEHO ·**

TI SA DWARZHA-DIELANI-ZA-BROSSKA-Z-PROSSOWIDZ HITM-ANĀ
 NĀ HRĀDKI (KRZIWOKLĀDI).*) V středním kosočtverci dveří pro-
 seknut malý otvor prohládací, vypuklou mřížkou okovaný; klepa dlo
 ve vedlejším poli v podobě krásně modelované bronzové hlavy, držící
 v zubech kruh klepací. Hlava jest archaistických tvarů, zdá se býti
 starší, než kování dveří. Originál dveří těch uložen jest v hradním museu
 ve vysoké věži. Dveře jsou silně opálené a z části pobíjeny zbavené, ale
 i na zbytku lze postřehnouti úplné řešení původní i rázovitost provedení,
 které bylo domácího, nejspíše pražského původu.**)

Nynější dveře jsou kopií doplněnou arch. H. z *Walcheru*, provedenou
 truhláři z Křivoklátu C. a V. *Friberty*, zámečником *Franc. Milanim* a cise-
 leurem *Frant. Anýžem*, jenž klepadlo napodobil. (Obr. 37.)

Vedle vchodu do stříbrnice ústí průjezd obloukem ostrolukým,
 s okosenými hranami. V severozápadním koutě zadního dvora jest v přízemí
 paláce vchod 1·30 m široký, 2·30 m vysoký, překlenutý půlkruhovým
 obloukem bez profilu; vchod ten pochází z XIII. věku a opatřen r. 1908
 novými dveřmi s umělou patinou.

V I. patře východního průčelí paláce ustupuje hlavní zeď nad pří-
 zemím a celé to patro oživeno jest jediným dvojdílným oknem, osvětlu-
 jícím z této strany rytířský sál; okno toto jest z téže doby a téhož tvaru,
 co se profilu ostění týče, jako okna do téhož sálu vedoucí na západním
 průčelí paláce.

Přechod z paláce do křídla komnat královských přes severo-
 západní kout zadního dvora, veden jest po oblouku (prampouchu) 0·30 m
 silném, profilovaném na přední hraně výžlabkem a obroučkem a vespod
 obroučkem mezi dvěma pásky. Trojúhelný prostor mezi obloukem a prů-
 čelími paláce a Vladislavského křídla jest v přízemí zaklenut křížovou
 klenbou bez žeber. Zeď nad obloukem vroubí ve výši dlažby I. patra
 římsa, nad kterou druhdý spočívalo kamenné zábradlí, po kterém nyní
 však nejsou stopy zachovány. Po přechodu chodívalo se z rytířského sálu
 do komnat královských v t. zv. Vladislavském křídle. (Obr. 38.)

Dveře z rytířského sálu ve východním průčelí paláce mají profilované
 ostění v sále a do přechodu se otvírají pouze širokými špaletami segmentem
 překlenutými.

Nad I. patrem jest přechod v předu zaklenut v ostrolukém oblouku,
 jehož hrany byly profilovány šikmým páskem, výžlabkem, v němž stáčil
 se vlnovitě úponkovitý ornament, obroučkem a destičkou; vnitřní líc
 oblouku zdobila arkatura z polooblouků, vyplněných trojlisty a končících
 liliemi; arkatura jest však zurážena, rovněž jako konsolky pod patkami
 oblouku — ač nelze s bezpečností říci, zdali vůbec tam nějaké byly. Pod
 záklenky klenby nad přechodem jsou na obou průčelích — paláce i Vla-

*) Heber a po něm všichni popisovatelé mylně čtli a udávali letopočet 1490,
 místo zcela zřetelného na zachovaných dveřích 1499.

**) Vyobrazení původních dveří viz obr. č. 119.

dislavského křídla, — provedeny liché arkatury, téhož tvaru jako byly ony pod volným obloukem přechodu. Záklenky ty jsou vroubeny nad arkaturami polovičním profilem žeber klenby nad přechodem, záležejícím

Obr. 37. Dveře do „stříbrnice“.

z desky, šikmého pásku, výžlabku, v němž vine se úponkovitý ornament polovičního hruškovce a pásku. (Obr. 39.).

Klenba nad přechodem I. patra vyvedena jest v podobě sličné, trojboké hvězdy, utvořené z žeber 0·14 m silných a 0·26 m z klenby

vyčnívajících, jichž průsek skládal se z desky, šikmého pásku, výžlabku, hruškovce a pásku.

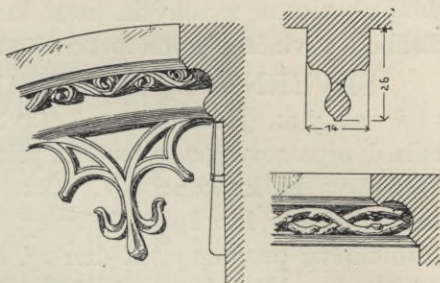

Obr. 38. Přečhod z paláce do stavby Vladislavské v zadním dvoře hradním.

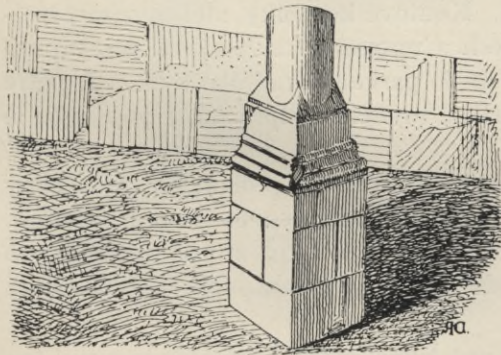
Hlavní římsa nad prampouchem I. patra jest 0·15 m vys., 0·10 m vyložená a sestává z desky, dvou šikmých proužků, vroubících výžlabek, ve kterém proplétají se dvě větvičky trnovníku volně podpracované. Nad

římsovou tou ukončen jest přechod stříškou. Celý přechod byl v l. 1910—1911 opraven a doplněn architektem *H. z Walcherů.* (Obr. 39.)

Opěrné pilíře na palácovém průčelí v zadním dvoře jsou dva, 0,56 m a 0,60 m silné, 1,89 m z líce průčelí vystupující. Trnož jejich končí římsou o válečku, dvou páscích a výžlabku. Díky pilířům jsou z pískovcových kvádrů a sahají až do výšky 9,30 m, odkud nasazeny jsou konsoly ze dvou vrstev ve tvaru podvalku s okosenými hranami. Konsoly tyto slouží jako patky oblouků, na kterých jest v II. patře před východním průčelím paláce pavlač. Oblouky ty jsou z cihel, rovněž jako vyzdívka nad nimi a jsou celkem čtyři.

Obr. 39. Detaily přechodu z paláce do Vladislavské stavby: Nástěnná arkatura, průsek žebra klenbičky nad přechodem a hlavní římsa přechodu.

Obr. 40. Patka a hlavice sloupu v zadním dvoře pod pavlánem.

Sloup pod výš řečenou pavlači, 0,47 m silný, celkem 9 m vysoký, z kamenných bubnů stažených čtyřmi železnými kruhy, má trnož stejnou s opěrnými pilíři. Patka sloupu jest z vysoké plinthy, na které posazen čtyřboký jehlan průměru málo menšího, jenž se s dříkem sloupu prostupuje. Hlavice jeho záleží ze čtyřboké desky, jejíž spodní hrany jsou uprostřed okoseny výžlabkem vroubeným po každé straně páskem. Nároží desky jsou podporována konsolkami ve směru úhlopříčném. (Obr. 40.)

Nad podporami pavlače — dvěma opěráky a sloupem — jsou patrné stopy tří kamenných chrličů, z nichž nejzachovalejší jest postava na loutnu hrající (jíž schází jen hlava), nad sloupem, a chrlič v podobě orla, kterémuž doplnil hlavu *Fr. Milani* r. 1910. Až do výše 12,50 m nad nynějším terrainem zadního dvora, ve které nachází se podlaha pavlače, pochází tato

z doby Vladislava II.; nynější kryt nad pavlačí i se zábradlím nejsou původní, ale z r. 1827. Pultovou stříšku tuto podporuje 9 dřevěných sloupků 2·40 m vysokých, mezi kterými přibito jest do výše 0·80 m nad dlažbou pavlače několik prken jako zábradlí.

SEVERNÍ KŘÍDLO královského paláce, zvané Vladislavský m. Jednotraktová stavba měří délky 26·12 m a šířky 8·0 m, byla dvojpatrová, postavena na přízemních zdech ze XIII. století za krále Vladislava II. ku konci XV. věku. Celé křídlo jevílo od ohně v roce 1826 značné trhliny, které se zvětšovaly, když používáno bylo přístavku k paláci jako chlívů pro vepře, až dne 17. června 1876 se sřítíl celý jihovýchodní roh stavby. Následkem toho byla zbývající část obou pater Vladislavského křídla snešena a zůstalo pouze přízemí o 5 místnostech, nepokryté.

Průčelí do zadního dvora: V chod do sklepení v koutě pod pram-pouchem, 1·25 × 2·00 m ve světlosti, přezděn jest rovným nadpražím; ostění jest profilováno válečkem mezi dvěma výžlabky; v rozích se profily prostupují. Vedle vchodu tohoto v průčelí okénko 0·25 × 0·90 m ve světlosti, ostrolukým obloukem zakončené. Neprofilované ostění rozevívá se na obou stranách.

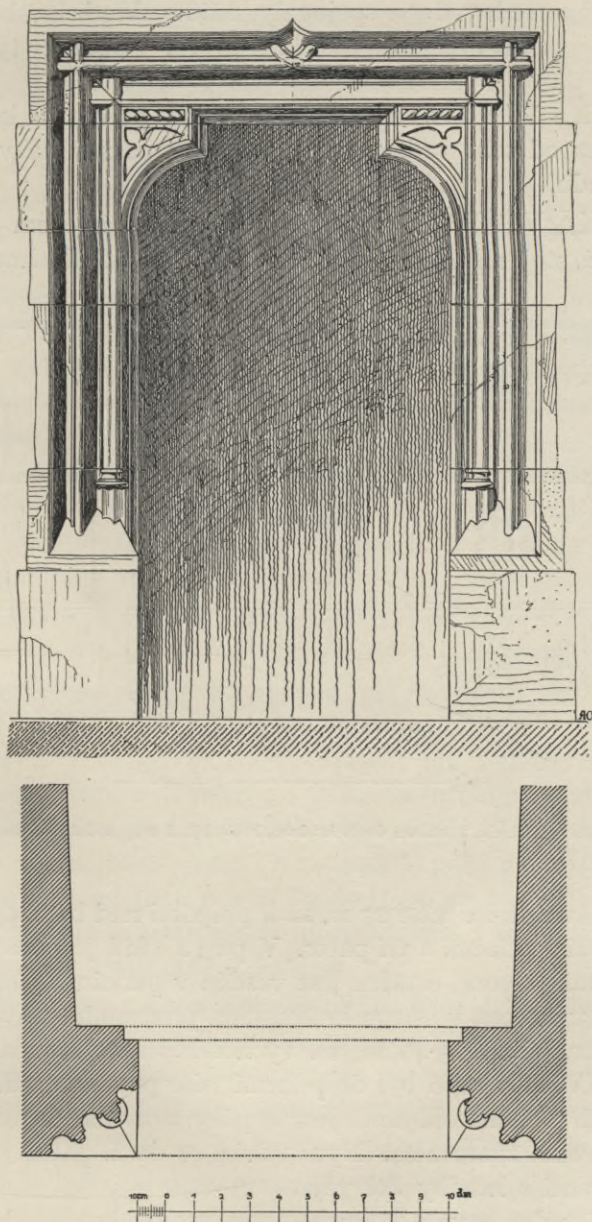
Dále k východní straně prolomeno jest průčelí dveřmi 1·20 × 2·00 m ve světlosti, tvar i profil ostění je shodný s výš popsány, od nichž se liší jen koutovými konsolkami. Nad tímto vchodem jest 0·90 × 0·90 m velká plocha, jevící stopy vylámané desky. Dle popisu byla na desce figurální výzdoba o dvou postavách. *)

V I. patře mělo toto průčelí čtyry okna trojdílná s kamennými kříži a rovným nadpražím, 1·75 × 2·90 m veliká ve světlosti. Ostění byla profilována šikmým páskem, výžlabkem, páskem a proláklou šikmou plochou, kteráž s oním páskem tvořila profil prutů. Konsolky na podokennicích byly tytéž jako v okně zazděném v II. patře paláce do předního dvora. Ostění dveří, vedoucích z přechodu v koutě mezi palácem a Vladislavským křídlem do komnat druhdy královny jest profilováno třemi výžlabky, mezi nimiž jsou dva válečky a hruškovec, jenž opírá se o patku na osmistěnném trnoži. Koutové konsolky zdobeny jsou trojlisty a provazcem. Profily v koutech a uprostřed nadpraží se prostupují. (Obr. 41.). Na průčelí severním do parkánu hradního byla v I. patře tři okna dvojdílná s kamennými kříži a rovným nadpražím, 1·40 × 2·90 m velká ve světlosti.

V II. patře bylo průčelí do zadního dvora prolomeno třemi okny dvojdílnými s kamennými kříži, velikosti 1·40 × 2·80 m ve světlosti. Profily ostění a záclonovité nadpraží měla tato okna stejné se zazděným oknem II. patra průčelí paláce do předního dvora. Na východní

*) Dle A. Sedláčka vedly dveře ty k hradní krčmě a relief představoval dva hodující pijáky. Dle F. Mikovce, jenž viděl tuto desku, byl na ní ve vypuklině zobrazen Adam s Evou.

s t r a n u ústilo jedno trojdílné okno 1.70×3.40 m ve světlosti měřící, jehož nadpraží také záclonovitě bylo vykrouženo. Na severní straně

Obr. 41. Ostění vchodu do Vladislavské stavby z přechodu z paláce v I. patře.

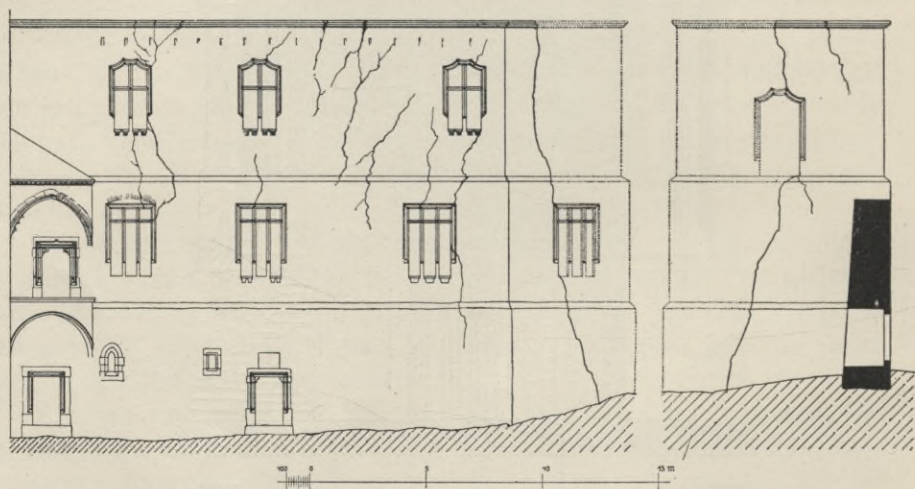
byla v průčelí Vladislavského křídla tři okna, dvojdílná, stejného tvaru s okny na jižním průčelí. (Obr. 42.) Na starých pohledech a ještě na

kresbě Kaufmannově z r. 1811 jest v II. patře severního průčelí Vladislavského křídla patrný arkýř, v němž dle všeho byl záchod. Arkýř ten nebyl před snešením křídla r. 1876.

Prampouchy dva spojovaly křídlo Vladislavské s protější stavbou kaple a to při východní, užší části dvora. *) Oblouky ty byly r. 1878 snešeny.

Střecha Vladislavského křídla byla na konsolách dřevěných, as 1 m od sebe vzdálených, které jsou patrný na všech starších nákresech hradu.

VYSOKÁ VĚŽ. Válcová stavba z litého, kamenem obkládaného zdiva, omítaná, stojí na nejvyšším východním cípu zadního hradního dvora.

Obr. 42. Vladislavská stavba v zadním dvoře hradním. Průčelí jižní a východní před sřícením r. 1876.

Výšky až k hlavní římsě měří 27 m, až k praporci nad bání 44 m, průměru 12·20 m. Záleží z přízemí a tří pater. V přízemí je průčelí věže volné pouze do zadního dvora, ostatek jest vezděn v parkánu, jenž jest na východní straně vyhrocen v ostrou hranu. Síla přízemního zdiva na západní straně do dvora obnáší 3·40 m, na východní straně stoupá však až na 10·50 m. V XVIII. století byl do přízemí věže proražen vchod, při čemž seznáno, že zdivo země obloženo jest kopáky a uvnitř lité do malty, jež během doby velmi zkameněla. Nyní vchází se do I. patra věže vchodem na straně severní s hradby kol věže.

Původně vedly do věže dva vchody, jež spojovaly věž jednak s křídlem Vladislavským, jinak se stavbou kaple; oba tyto vchody uzavíraly se zvoditými můstky a vedly do I. patra věže v různých ale výškách.

*) Viz pohled na oblouky ty v rytině Quettingově v „Hradech a zámcích“ VIII, 24.

Vchod v I. patře na straně severozápadní spojoval věž s křídlem Vladislavským ve výšce 9 m nad zemí. Ostění pískovcové toho vchodu má zevně ústupek, do kterého zapadal zvoditý můstek, jenž byl při spuštění podporován dvěma krakorci kamennými, ve tvaru hranolu a pod ním podvalku. Vchod sám má rovné nadpraží, podepřené v obou koutech konsolkami o desce a vydutém čtvrtkruhu. Svými tvary ukazuje vchod na XV. věk jako dobu vzniku.

Vchod na věži v I. patře na straně jihovýchodní, jest o 2.40 m výše předešlého, vedl k podsebití nad kaplí. Také ten vchod má vrub pro zvoditý můstek, jenž byl podporován dvěma krakorci ve tvaru podvalku, na jehož čelní ploše vytesána v ploché vypuklině lilie, dolů obrácená. Krycí římsička, běžící kolem vrchního vrubu pro most i podél obou svislých vrubů, končí ve spodní třetině výšky dvoru také liliemi dolů obrácenými. Celá úprava kolem vchodu svědčí o jeho provedení v XV. stol., ale vchod sám se svým půlkruhovým ukončením bez profilu stával již v XIII. věku.

Okna ve vysoké věži, vesměs obdélná, jsou v I. patře čtyři o výšce 0.80 m a různých šířkách od 0.20 m do 0.80 m. Ostění má jednoduše skosenou hranu v nadpraží a obou svislých částech. V II. patře jsou tři okénka těchže rozměrů jako v I. patře.

V III. patře jsou nová 4 okna 0.80 × 1.60 m ve světlosti s ostěním s okosenou hranou a se dvěma konsolkami v podokenníku.

Střecha vysoké věže jest 16 m vysoká, kuželovitá, krytá kůrkami. Ve spodní šestině má řadu obdélných vikýřů; pochází z r. 1884, dle návrhu arch. J. Mockera. Na vyobrazení Jak. Sandrarta z r. 1666 má tato věž vysokou stanovou střechu s báňovou lucernou; pod střechou bylo podsebití prostoupené čtyřmi arkýřovitými vikýři. Takovou podobu měla věž od svého znovuzřízení po ohni r. 1422 až do požáru r. 1643, kdy shořela. Na vyobrazeních pozdějších než je Sandrartovo až do r. 1882 jeví se velká věž bez střechy, ale se zřetelnými stopami trámů 1 m od sebe vzdálených a 1 m od horního kraje dolů sahajících.

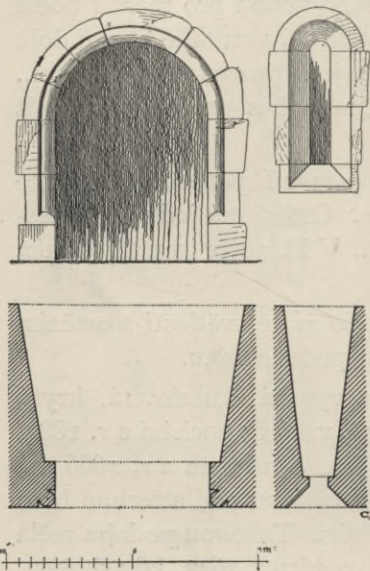
HRADBY za vysokou věží zavírají na jižní straně vlastní hrad. Jsou o 3 m výše než zevní hradby a přístupny z těchto po 17 stupních na oblouku v severní straně. Oblouk ten jest starý. Hradby mají nyní otevřená kamenná cimbuří dle návrhu architekta J. Mockera od r. 1883.

JIŽNÍ STAVBA v zadním hradním dvoře (kaplová). Celé toto křídlo bylo založeno při první stavbě kamenného hradu v XIII. věku. V téže době byl zároveň přistavěn před dvorní průčelí jižní i západní (a snad i na severní, ač po tom není stop zachovaných), klenutý ochoz. Důkazem toho jsou záklenky bývalých kleneb ochozu v přízemí, patrné na zdech průčelních v jihozápadním koutě dvora, když při opravě r. 1909 byly omítky zbaveny. Celá jižní stavba vysokého hradu prostírá se od vysoké věže až k vstupní (nyní) věži prochodité a uzavírá v délce 32 m

jižní stranu zadního dvora průčelím z části až incl. kapli jednopatrovým, odtud dvojpatrovým.

V chod y v přízemí tohoto průčelí vedou do pěti místností a do chodby. Z těch 1. d v e ř e od věže mají rovné nadpraží a ostění bez profilu; jsou novější. 2. v c h o d jest 1.20×1.75 m ve světlosti veliký, o půlkruhu překlenutý. Ostění vroubeno jest válcem. Tento vchod jest ze XIII. století, rovněž jako tři malá přízemní okénka 0.15×1.00 m ve světlosti, osvětlující původně místnosti ty ze dvora. Ostění těchto okének, jež jsou půlkruhem ukončená, jest bez profilu, pouze do dvora široce rozevřená. (Obr. 43.)

Ostatní čtyř y v c h o d y přízemní jsou z doby Vladislavovy z XV. věku, mají vesměs rovná nadpraží s koutovitými konsolkami a ostění z válečků mezi dvěma výžlabky. V rozích se profily prostupují. Poslední tři vchody mají představeny před průčelím přístavek XV. z věku, jenž sloužil jako opora pavlánu, po kterém se zřídil vchod do kaple ze schodiště čtyřramenného v jihozápadním koutě dvora za Vladislava II. přistavěného. Později, od XVIII. století až do poslední, právě prováděné opravy hradu dle návrhu architekta H. r. z Walcherů, vcházelo se do I. patra ke kapli po dřevěných schodech, přistavěných před jižní průčelí zadního dvora.

Obr. 43. Ostění vchodu a okénka z XIII. stol. v přízemí zadního dvora pod kaplí.

Když se při odstraňování dřevěného schodiště přišlo na kamenné konsoly pod výš zmíněný pavlán, zřídil se v r. 1910 opět stav, jaký byl v době Vladislava II.; vchází se do kaple po znovuzřízeném pavlánu ze čtyřramenného schodiště v koutě dvora dveřmi, zřízenými téhož roku ve starém o b l o u k u 2.50×3.60 m ve světlosti měřícím, kterýž původně byl volný a uzavíral se železnou mříží. Později se zazdil a ponechaly se uprostřed malé dveře. Když tyto se r. 1909 vybouraly, objevilo se zdivo na vnitřním líci oblouku silně ohořelá a nalezeny v ostění tom i díry, v nichž bývaly upevněny mříže. Architekt H. z Walcherů dal oblouk nově zazdítí, do spodní části umístil dveře z pavlánu do předsíně kaple a ve vrchní, — v obloukovém poli, — navrhnul kamennou kružbu.

V I. p a t ř e průčelí jižní stavby jest vedle vysoké věže okénko do sakristie, svrchem rovné, nad nímž jest zeď provedena jako cimbuří.

P r ů č e l í k a p l e (severní) jest mezi sakristií a výš zmíněným obloukem, v němž jest vchod do předsíně kaple, oživeno třemi opěrnými pilíři 0.63 m širokými a 0.54 m ze zdi vyloženými; pilíře stojí na trnožní římsce ve výši dlažby kaple. Římsa ta 0.60 m vysoká, profilována jest spodem oblounem, výžlabkem a šikmým páskem. Pod oknem kaple, 2.50 m

nad trnožní římsou obíhá kolem pilířů i po průčelí kaple římsa pasová 0·40 m vysoká, téhož profilu jako trnožní římsa. Ve výši 5·20 m nad pásovou římsou končí pilíře římskou stejně článkovanou jako římsa pasová. Při opravě r. 1909 posazeny na vrchní desky opěrných pilířů kol kaple fialy s křížovými kytkami modelovanými a tesanými *F. Milanim*, ukončené knoflíky.

O k n o uprostřed průčelí kaple, 1·60 × 4·00 m ve světlosti, hrotitým obloukem uzavřené s ostěním na obě strany široce rozevřeným; do průčelí jest špaleta uprostřed vyžlabena. Kružba má uprostřed v kruhu čtyřlíst, po obou stranách plameny, pod nimiž spojují se pruty 3 půlkruhy, každý s párem nosů.

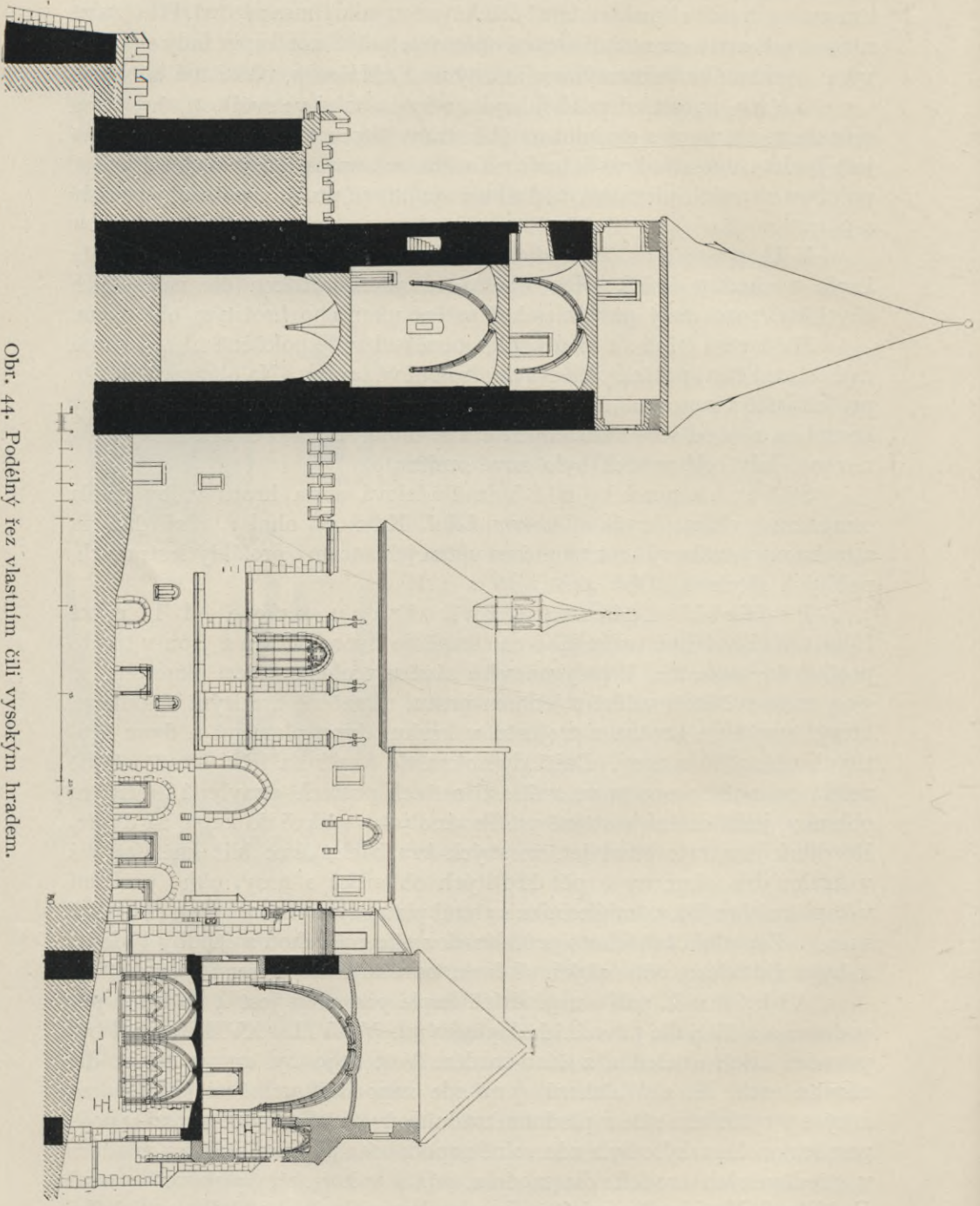
V II. p a t ř e průčelí vedle kaple jsou dvě obdélná okna, do oratoře kaple a chodby ústící. Mezi oběma okny znovuzřízen dle nalezených zbytků r. 1910 malý pavlán, jehož ostění ukončeno hrotitým obloukem.

H l a v n í ř í m s a nad kaplí i poněkud výše položená hlavní římsa nad ostatní části průčelí jižní stavby jsou nově taženy. Na obrazech tohoto průčelí ještě z konce minulého věku jsou patrný pod římsou nad kaplí stopy konsol as 1 m od sebe vzdálených a 1 m dlouhých, kteréž zahlazeny byly r. 1909, kdy celé průčelí bylo nově omítnuto.

S t ř e c h a n a d k a p l í byla šindelová a na hrotu valby trčela osmistěnná věžka, kryta cibulovou bání. Když po ohni r. 1826 dán na střechu nový taškový kryt, ukončena věžka jehlancem o proláklých stranách, pobitých plechem. (Obr. 44.)

Průčelí kaple na jižní stranu sesíleno od I. patra třemi opěráky téhož tvaru jako na straně do dvora. O k n a jsou v tomto průčelí do kaple tři. V polygonovém závěru prolomeno jest okno 0·90 × 3·94 m ve světlosti veliké o jednom prutu, ukončené hrotitým obloukem, kterýž vyplňuje kružba z trojlístu v kruhu, dvou plamenů a dvou hrotitých obloučků s nosy. Další dvě okna do kaple na jižní straně stejně veliká po 1·78 × 4·00 m ve světlosti o třech prutech, uzavřená hrotitými oblouky, jichž ostění je stejně profilováno jako v okně do kaple na dvoře. Rozdílná jsou tato okna jen ve svých kružbách; okno blíž kněžiště má v kruhu dva plameny a pět hrotitých obloučků s nosy, okno poslední v kapli má kružbu z trojúhelníka s třemi plameny a tří hrotitých obloučků s nosy. Západní část tohoto průčelí má v přízemí vchod z chodby vedoucí k bytu řiditele a pět úzkých okének, osvětlujících přízemí místnosti.

A r k ý ř v I. patře u předsíně kaple podepřen jest 4 krakorci původními a z části dle původních doplněnými. V XVII. i XVIII. století byl původní arkýř snešen a z části zazděn. V r. 1099 byl znovu zřízen dle návrhu arch. H. z Walcherů, jenž zde napodobil velké trojdílné okno arkýře v rytířském sále v předním hradním dvoře. Také obě poprsí v podprsníku onoho arkýře byla zde volně napodobena poprsím starce a mladíka v středověkých krojích, dle modelu, jež i v hoříckém pískovci vytesal *F. Milani*. Mezi kaplí a arkýřem jsou prolomena 4 úzká okénka, osvětlující točité schodiště, vedoucí z předsíně kaple na oratoř.

Obr. 44. Podélný řez vlastním čili vysokým hradem.

Slav r. 1910. Černé položené značí zdívo až do XIII. stol. Hnědé čarbováno značí zdívo XV. století. Řádce čarbováno značí zdívo XIX. století.

Tři arkýře do bývalého malého rytířského sálu (nyní archivu) jsou vedle předešlého arkýře. Také tyto 3 arkýře jsou postaveny nově r. 1885 dle návrhu architekta J. Mockera, na konsolách, jichž zbytky se našly, záležely ze dvou přesunutých přes sebe vrstev, 0·27 a 0·20 m vysokých, v předu každá válcem mezi dvěma šikmými pásy. Arkýře jsou 0·40 m vyloženy před průčelím a otevřeny v předu trojdielnými okny s kamennými kříži a rovným nadpražím.

V II. patře nad arkýři jest celkem pět oken obdelných, bez profilů, osvětlujících místnosti druhdy hradním kaplanem obývané. Střecha nad tímto traktem, nyní tašková, také bývala na konsolách 1 m od sebe vzdálených.

Mezi jižní stavbou vysokého hradu a věží prochoditou jest v I. patře okno, ústící do spojující místnosti mezi věží a malým rytířským sálem; nad tímto oknem jest hrad jednopatrový.

Z II. patra hradu chodilo se původně po dřevěném mostku; nyní zřízena jest místo mostu krytá chodba.

c) Popis vnitřku.

VĚŽ prochoditá obsahuje v I. patře jedinou místnost křížem zaklenutou, sloužící jako knihovna pro vzácné rukopisy a prvotisky. Osvětlena jest dvěma okny na jižní a severní straně, obě o rovném nadpraží, s lavičkami ve špaletách; v severo-západním rohu místnosti vestavěno jest točité schodiště do místnosti v druhém a třetím patře věže.

Vchod vede jediný do této knihovny, z pokoje mezi malým rytířským sálem a věží. Ostění tohoto vchodu ústí do jmenovaného pokoje a bude tam popsáno. Nad touto místností jsou ve věži v druhém a třetím patře stejného půdorysu jako místnost v I. patře, cele zaklenuté valeně. Nad III. patrem jsou hodiny a zvony. V stavbě na jih před věží prochoditou jest v přízemních místnostech valeně zaklenutých byt sluhy, v I. patře v pokojích s rovnými stropy byt knížecího centrálního ředitele.

PIVOVAR knížecí jest v budovách na západ od prochodité věže v předním dvoře. V přízemí v prvním domě jsou 2 místnosti křížem zaklenuté směrem do dvora a za nimi nad bývalým parkánem jest valeně sklenutá síň. Všecky slouží jako kvasírny a sklepy piva.

V I. patře téhož domu na chodbě zazděna jest deska s nápisem, jenž zní v překladu: „Leta Páně tisícího čtyrstého devadesátého třetího nejjasnější král Vladislav jest zakladatel domu tohoto“ (poslední tři slova v zkratkách). (Viz faksimile nápisu na obr. 45.) V patře domu toho jsou 4 pokoje s rovnými stropy, jež slouží jako kanceláře správy knížecí a chodba s arkýřem, v němž jsou záchody.

V druhém domě na západ od prochodité věže jsou v přízemí dvě místnosti; prvá, přístupna ze dvora, jest ve dvou polích křížem zaklenutá a jest používána jako varna; druhá též o dvou polích, z nichž jedno jest

křížem, druhé valeně sklenuto, jest kvasírnou piva. V I. patře jest trakt do dvora rozdělen ve dvě stejně veliké síně zaklenuté klášterní klenbou s lunettami; v středním traktu jest chodba a v traktu jižním jsou 4 pokoje, rovněž kanceláře knížecí; oba tyto trakty mají rovné, omítané stropy.

Západní stavba v předním dvoře složena jest ze dvou částí, v jižní jsou v klenutých místnostech skladiště sladu a v severní v přízemí byty sluhů, v patře byt vrchního stavebního inspektora. Byty ty jsou upraveny teprv v XIX. stol.

ANNŌ FOHINI · MILLESIMO · QVAERI
CENTESIMO · NONAGEIMO · TERTIA · SERE
NISSIHVS · REX · WLAETISIAVS · EST · FVĀTOR · RHĚ

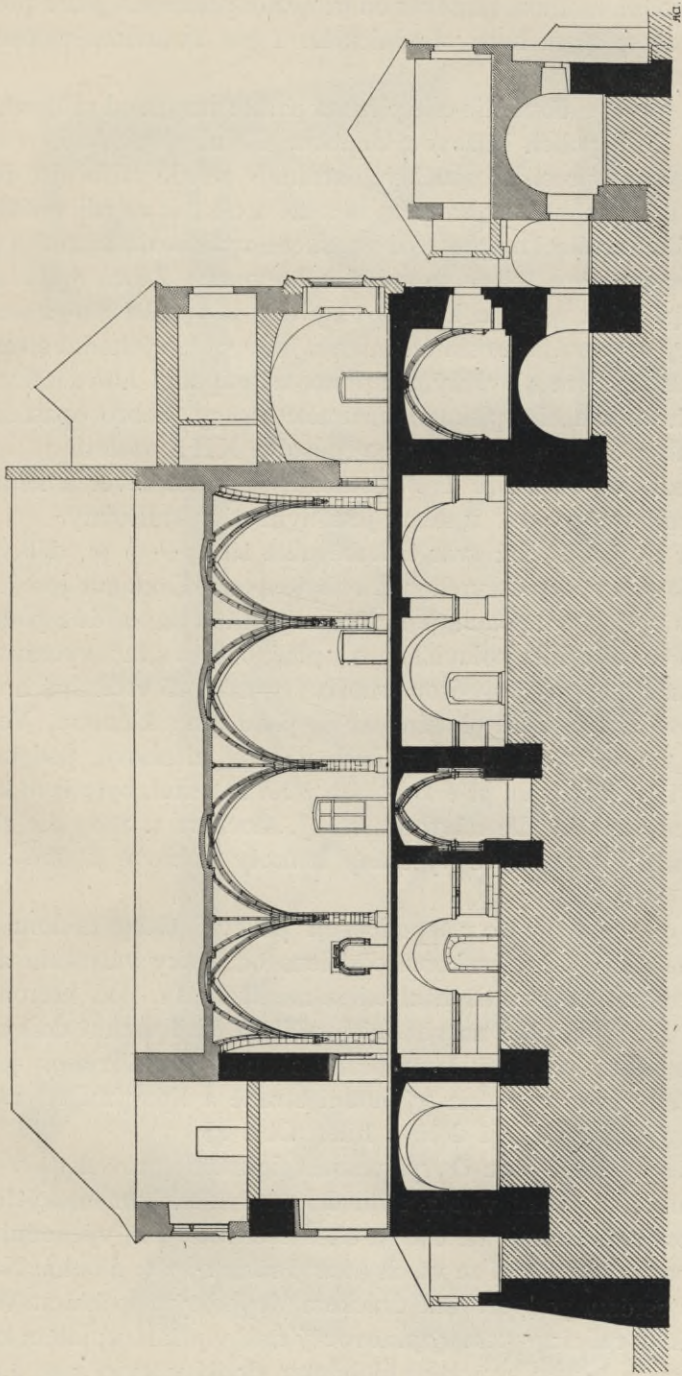
Obr. 45. Faksimile nápisu v I. patře domu přiléhajícím na sever k prochodité věži.

HUDERKA věž obsahuje v přízemí valeně klenutou síň, jež uprostřed dlažby má otvor, kterým do spodního, rovněž valeně klenutého sklepení spouštění byli věžňové. V I. patře jest jediná valeně sklenutá místnost, sloužící nyní jako knížecí stavební kancelář. V II. patře jest podobně zaklenutá síň, již používá se za skladiště; přístupna jest po dřevěných schodech z pudy sousedního domu.

Dom y n a s e v e r n í straně předního dvora jsou v přízemí vesměs valeně neb křížem sklenuté a slouží jako skladiště neb byty sluhů. Prvá patra těchto domů mají vesměs pokoje s rovnými stropy a jsou v nich byty úředníků knížecích.

Dům poslední — čtvrtý — od Huderky k paláci jest v přízemí dělen chodbou 1·90 m širokou, sklenutou valeně v gotickém oblouku. Zdivo tohoto domu jest neobyčejně silné až 4·50 m, značně silnější než ostatních domů a svědčí, že dům tento byl založen zároveň s vysokým hradem — snad jako věž tvořící protějšek věže prochodité a sesilující severozápadní nároží vysokého hradu.

PALÁC: a) p ř í z e m í. Na sever od průjezdu jsou dvě místnosti. Prvá, používaná nyní jako skladiště, přístupná ze zadního dvora, jest zaklenuta valeně v gotickém oblouku s lunettami, jichž vrcholky se téměř dotýkají. Klenba opírá se v koutech o mohutné pilíře, na 1·00 m do místnosti zasahující, opatřené ve výši 0·60 m jednoduchou trnožní římsou o zkosené hraně; ve výšce 2·20 m obíhá kol pilířů kamenná římsa 0·30 m vysoká, složena z desky 0·10 m vyložené, podporované šikmou ploškou, uprostřed vyžlabenou. Ve výžlabku nachází se na jednom z pilířů vytesaná hlavička psa. V severovýchodním koutě sestupuje se do schodiště, zatáčejícího se na východ do sklepů pod stavbou Vladislavskou v zadním dvoře. Prvý jest zaklenut valeně a vede z něho vchod půlkruhem

Obr. 46. Podélný řez palácem.

Černě položeno pochází z XIII. stol. Hrustě čárkováno pochází z XV. stol. Řídce čárkováno pochází z XVIII. a XIX.

zaklenutý, v kamenném ostění v sešikmené hraně. Druhý sklep jest vytesán ve skále. Sousední místnost na sever od průjezdu přístupna jest z předního dvora, slouží za spížírnu bytu úřednického a jest zaklenuta valeně s lunettami. (Obr. 46.)

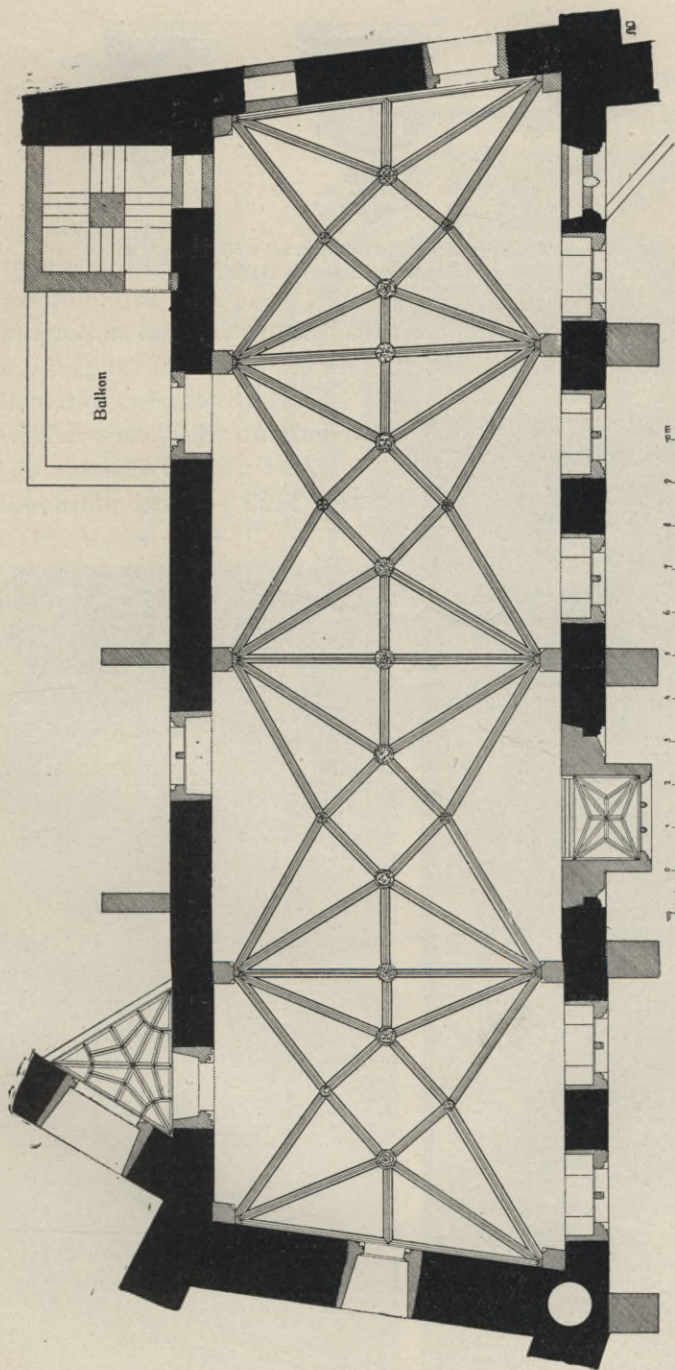
S t ř í b r n i c e obsahuje celé přízemí paláce na jih od průjezdu. Jest zaklenuta ve dvou polích křížovou klenbou. Klenby opírají se o opěrné pilíře v koutech a uprostřed podélných stran. V středu stříbrnice běží po klenbě v hrotitém oblouku žebro 0·29 *m* silné a 0·24 *m* ze zdi vyčnívající, jehož profil záleží z válečku uprostřed s páskem, výžlabku a šikmého pásku. Ve vrcholu kryje žebro štítek se svislým břevnem. Žebro opírá se nad hlavicemi příporných pilířů o konsolky 0·31 *m* vysoké a 0·32 *m* široké, složené z desky o 5 stranách osmiúhelníka a hlavy; na východní straně jest vytesána mužská hlava s krátkým knírem, na západní hlava ženy. Obě hlavy jsou z hrubozrného pískovce neuměle tesány. Žebro opatřeno jest nad oběma hlavama konsol štítky ve způsobu XIII. století.

b) **I. p a t r o.** Obsahuje dvě místnosti, sál a na sever k němu přiléhající jednooknový pokoj, v němž jest nyní část knihovny.

R y t í ř s k ý s á l má tvar lichoběžníka šířky 8·30 *m*, délky stran 26·0 *m* a 27·80 *m* a výšky do vrcholu klenby 8·45 *m*. Zaklenut jest hvězdovitou klenbou ve čtyřech polích, jejíž žebra opírají se na každé z podélných stran o dva příporné pilíře poloviční a o 3 plné, 0·50 *m* silné, vyčnívající na 0·50 *m* do sálu. Pilíře opatřeny jsou trnoži, s okosenými vrchními hranami; nad trnoži jsou hrany pilířů okoseny až do prostupu s klenbou. Ve výšce 3·60 *m* jsou umístěny na těchto pilířích náběhy klenbové, podporované konsolami. Při vestavování příček do sálu v XVIII. stol. byly tyto konsoly z části otlučeny a byly dle návrhů arch. J. Mockera r. 1883 dle zbylých zbytků sochařů *Wildem* nově vytesány konsoly koutové a dvě střední. (Obr. 47.)

K o n s o l k y k o u t o v é podporují patky klenby deskou z pěti stran osmiúhelníka; jádro krakorce odděleno od desky válečkem a kryto lupeny opeřenými, pod nimiž nachází se menší římsa, pod kterou končí konsola lilií. Obě konsolky na středních pilířích mají vrchní desky z pěti stran osmiúhelníka a pod římsičkou mezi deskou a jádrem konsoly jest toto obaleno lupeny javorovými na východní straně a lípovými na západní; také tyto konsolky vybíhají dolů u lilií. (Obr. 48.)

K o n s o l y staré jsou čtyry, vesměs figurální, provedené v hrubozrném pískovci se všemi vlastnostmi dekorativních kamenických děl té doby: s chybnou anatomii, ale ostrou charakterisací. Na východní straně jest první u vchodu největší ze všech konsol sálu, 1·27 *m* dlouhá. Na desce ze 3 stran osmistěnu, podporované dráčkem (doplněným sochařem *Wildem*) stojí ve vysokém reliefu vytesaný plnovousý muž v plášti, upjatém kabátci, ve shrnovacích botách a loveckém klobouku, držící v levici meč a pravíci opírající se o štít, na němž vytesáno W. Kolem hlavy vinou se úponky s listy a celek končí římsou, jejíž vrchní deska jest podporou klenbové

Obr. 47. Půdorys rytířského sálu, přiléhajícího schodiště a přechodu do Václavského křídla.

patky. (Obr. 49.) Na téže straně na třetí konsolce od vchodu jest vytesán pod římsou, podporující patku klenby, štítonoš. Na západní straně na první

Obr. 48. Rytířský sál: Ornamentální konsolky pod klenbovými patkami. (Doplněné dle starých zbytků.)

konsolce u vchodu jest pod deskou a válečkem vytesána skupina medvěda s nahou dívkou, nad nimiž stáčí se stužka. (Obr. 50.)

Na téže straně na třetí konsolce jest pod deskou a válečkem vytesán vousáč.

Žebra klenbová 0·16 × 0·24 m silná, — jichž profil složen jest

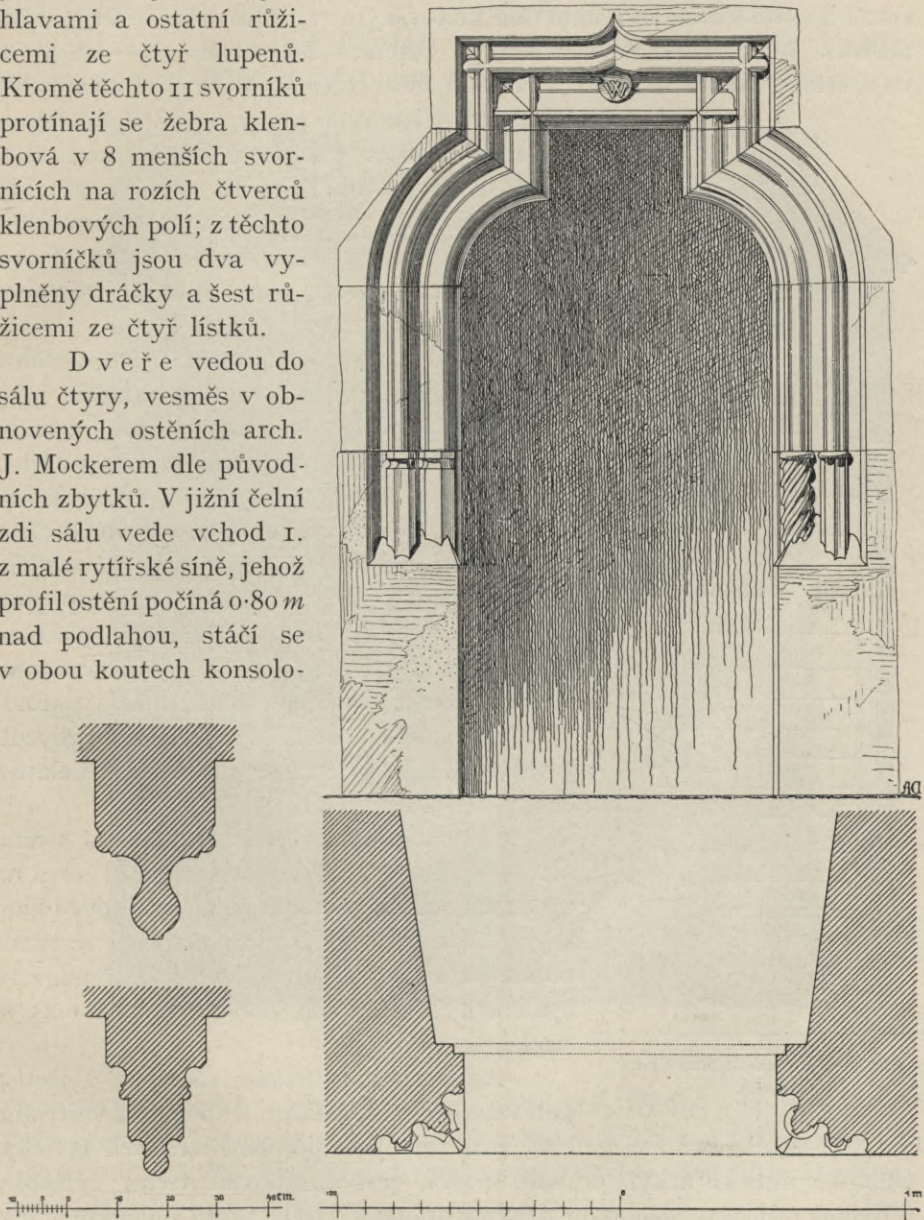
Obr. 49. Rytířský sál: Konsola pod klenbou na jižní straně.

Obr. 50. Rytířský sál: Konsola pod klenbou na severní straně.

z hruškovce, výžlabku a válečku vroubeného dvěma šikmými proužky, (obr. 51.) — obíhají se v podélné ose klenby v 11 svornících, z nichž čtyry jsou zdobeny mužskými hlavami a ostatní různými ze čtyř lupenů. Kromě těchto 11 svorníků protínají se žebra klenbová v 8 menších svornících na rozích čtverců klenbových polí; z těchto svorníků jsou dva vyplněny dráčky a šest různými ze čtyř listků.

Dveře vedou do sálu čtyry, vesměs v obnovených ostěních arch. J. Mockerem dle původních zbytků. V jižní čelní zdi sálu vede vchod 1. z malé rytířské síně, jehož profil ostění počíná 0.80 m nad podlahou, stáčí se v obou koutech konsolo-

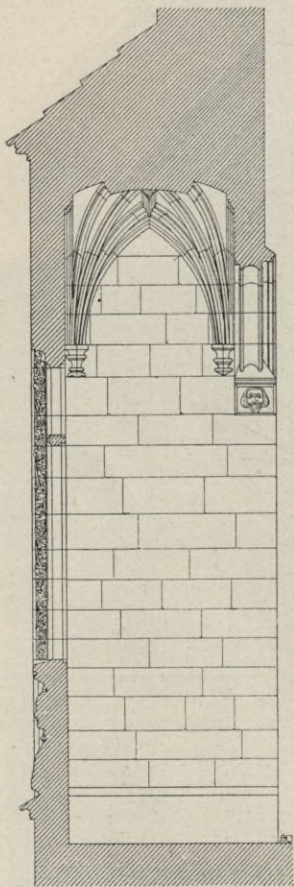
Obr. 51. Průsek žebra klenbového v rytířském sále (dole) a v kapli (nahore).

Obr. 52. Rytířský sál: Ostění vchodu do komnat královských Vladislavského křídla.

vitě do rovného nadpraží. Ve východní stěně jsou dva vchody (2. a 3.). Prvý (č. 2.) vede ze sálu na pavlán zadního dvora a jest otevřen do sálu

hladkou špaletou se rozevírající. Profilované jeho ostění s koutovými konsolkami nachází se na straně průčelí.

D r u h ý v c h o d (č. 3.) na téže straně sálu vede v severovýchodním koutě do sálu křídla ke komnatám královským, v nichž za krále Vladislava sídlívala královna se svým dvorem. Ostění vchodu toho $1.10 \times 2.37 \text{ m}$ ve světlosti skládá se ze tří výžlabků mezi dvěma válečky a hruškovcem vroubenými šikmými pásky a prostupujícími se v rozích, stáčí se v koutech dveří v konsolky; v ose dveří protíná se profil ostění v proláklý t. zv. oslí hřbet, pod nímž ve výžlabku umístěn jest malý štítek s vytesaným W. Trnože válečků a hruškovců ostění jsou zdobeny různými vroubky. (Obr. 52.)

Obr. 53. Rytířský sál: Příčný řez arkýřem.

Vchod (č. 4.) v severní straně sálu, vedoucí do pokoje za sálem, jest stejně profilován, jako vchod 1. v protější stěně. Kromě těch 4 vchodů byl za Vladislava II. prolomen do sálu **v c h o d** z p ř e c h o d u k p r o c h o d i t é v ě ž i. Tento vchod, jenž byl právě v místě bývalého okna do sálu z dob Přemyslovců, jest nyní zazděn.

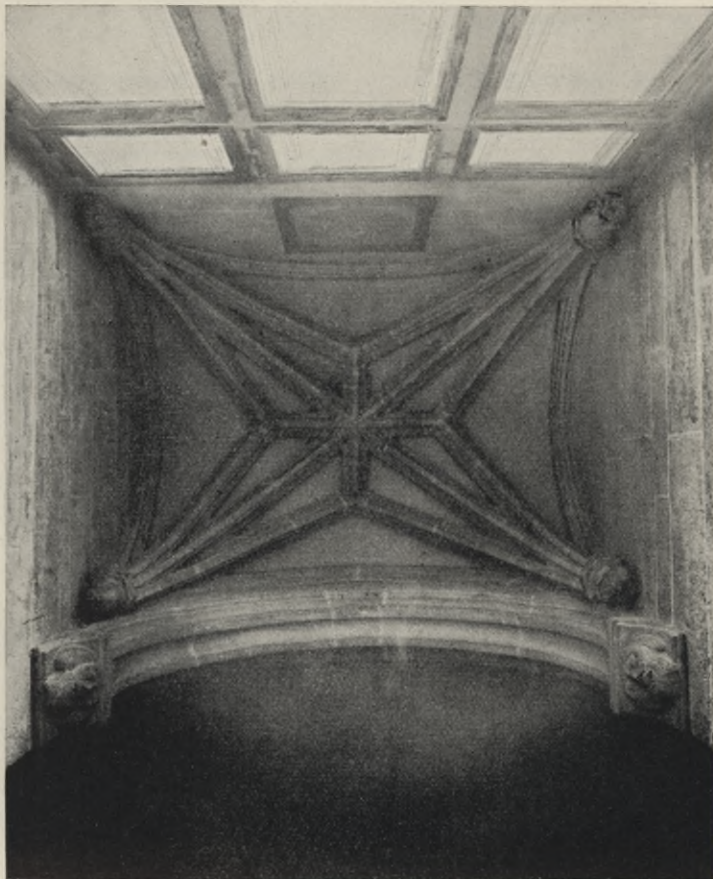
Všecky vchody do sálu opatřeny jsou novými dveřmi, dubovými buď cele plechem pobitými, neb opatřenými ozdobnými závěsami. Všecky jsou v gotickém slohu, uměle patinované; dle návrhu arch. H. z Walcherů provedli truhláři C. a V. Fribertové a zámečník Celestin Loi v r. 1909.

O k e n obsahuje sál na západní straně šest — pět v průčelí a jedno v arkýři — a na východní jedno; všecky, až na arkýřové okno, — velikosti $1.25 \times 2.42 \text{ m}$ ve světlosti ve tvaru obdélníka s kamennými kříži. Uvnitř mají ve špaletách lavičky po obou stranách 0.45 m široké.

A r k ý ř v rytířském sále jest v třetím poli v západní hlavní zdi, vybočuje z vnitřního líce její 1.90 m , v šířce 2.10 m . Také zde jsou po obou stranách lavičky. Oblouk, jímž se arkýř do sálu otvírá, jest profilován třemi výžlabky a dvěma válečky, dělenými úzkými proužky a celý profil obloukový jest podporován na obou stranách **k o n s o l k a m i**, pod jejichž deskou vytesána v táhlém výžlabku hlava vousáče. (Obr. 53.) **K l e n b a a r k ý ř e**, 6.20 m vysoká, hvězdovitá do žeber $0.10 \times 0.15 \text{ m}$ silných, jichž profil složen jest ze dvou proláklých plošek, vrubu a pásku vespod. Žebra opírají se v koutech arkýře o čtyry malé konsolky, ukončené růžicí ze čtyř lupenů. (Obr. 54.)

Rytířský sál tento, v němž nyní uložena jest knížecí Fürstenberská knihovna, působí příznivě svými poměry celkovými a bohatou klenbou a náleží vedle Vladislavského sálu v Praze mezi nejkrásnější středověké sály české. (Obr. 55.)

VLADISLAVSKÉ KŘÍDLO v západním dvoře hradním. V zachovaném přízemí, které pochází ještě z XIII. století, jsou patery místnosti,

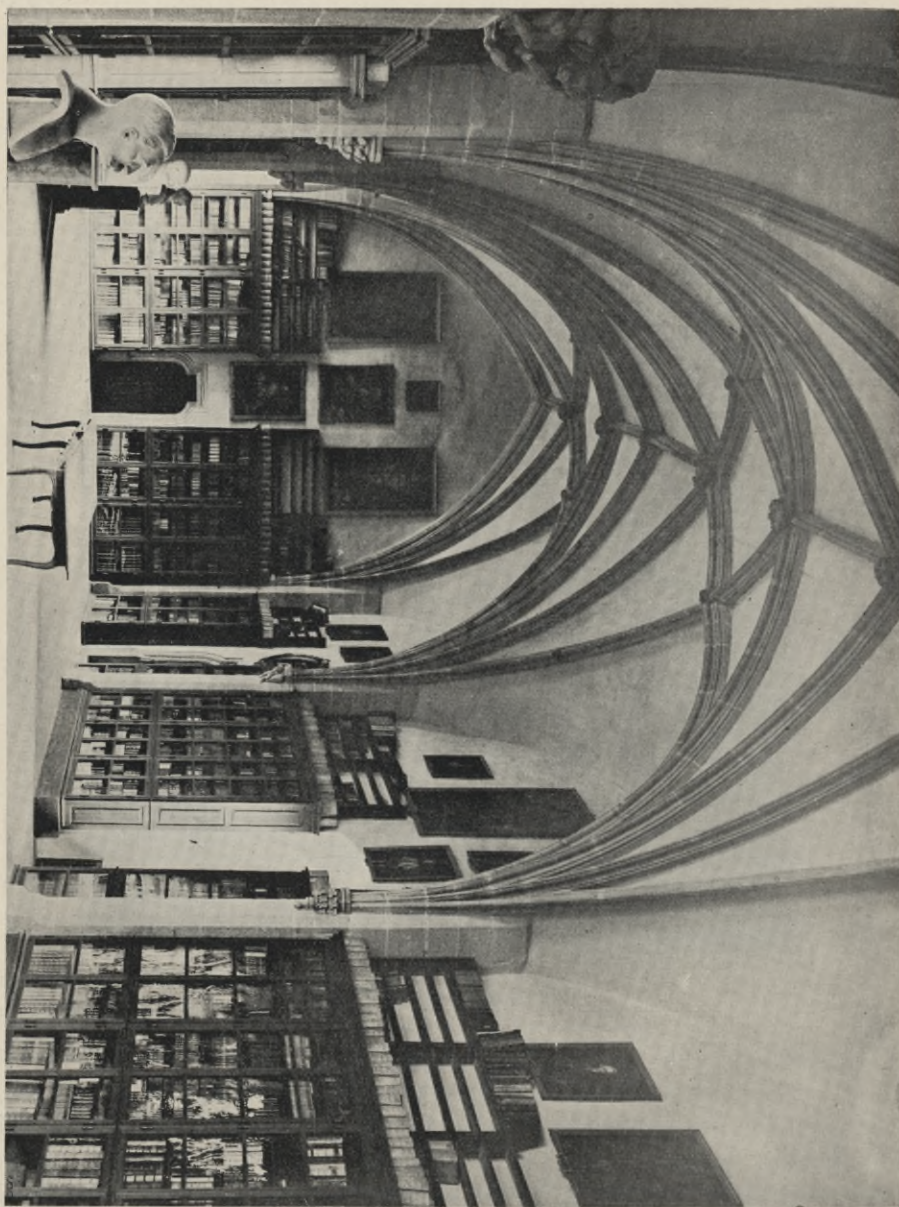

Obr. 54. Rytířský sál: Klenba arkýfe.

nyní jako skladiště a sklepy sloužící, přístupné dvěma vchody. První místnost v severozápadním koutě zadního dvora jest obdélná 6.44×5.80 m velická; křížová její klenba opírá se v koutech o silné pilíře. Osvětlena jest jedním úzkým okénkem.

Druhá místnost, 2.25 až 2.50 m široká a 6.55 až 6.80 m hluboká, jest valeně zaklenuta a osvětlena rovněž úzkým okénkem. Z této síně vede vchod do třetího sousedního sklepení, do kterého vede v hlavní zdi vchod ze dvora, nad kterým nacházel se při popisu zevnějšku zmíněný relief. Tato třetí síň, 2.80 m široká a 5.90 m hluboká, valeně zaklenutá,

bývala dle tradice h r a d n í k r č m o u. K domněnce této ukazuje jednak vchod do sklepení čtvrtého, spojeného opět dveřmi s pátým, kterážto sklepení poukazují na vinné sklepy, dále úprava t. zv. krčmy samotné. V obou

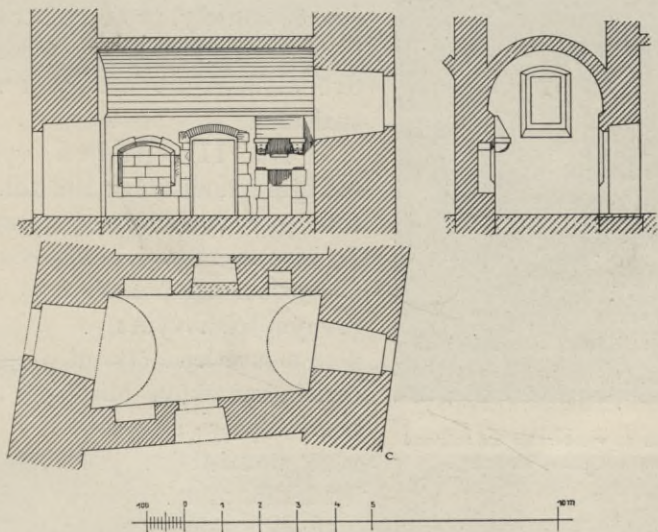
Obr. 55. Pohled do rytířského sálu.

podélných stěnách jsou vedle dveří do sousedních místností tři výklenky, 1,45 m široké a 0,28 m hluboké, jichž spodní plochy sloužily jako sedadla; hrany výklenků jsou skoseny a v segmentu sklenuty. (Obr. 56.)

K r b kamenný nachází se v této síni v západní stěně; vrchní jeho šikmá plocha jest podporována dvěma konsolami, 0·35 *m* vysokými a 0·32 *m* širokými a 0·32 *m* ze zdi vyloženými, jichž profil záleží z destičky a podvalku. Místnosti čtvrtá a pátá jsou valeně zaklenuty, bez oken, přístupné dveřmi z t. zv. krčmy, půlkruhem ukončenými.

VYSOKÁ VĚŽ jest uvnitř třípatrová; v každém patře nachází se po jedné místnosti. Přízemí a dvě patra jsou nově sklenuta, ale na starých patkách klenbových.

P ř í z e m í nebylo původně dveřmi přístupno; vstup děl se otvorem ve vrcholu klenby, jímž jedině padalo světlo denní do přízemní kobky kruhového půdorysu o průměru 6·25 *m*. Tato byla nejtěžším žalářem

Obr. 56. Přízemí Vladislavského křídla v zadním dvoře: Půdorys a řez příčný i podélný bývalé t. zv. krčmy hradní.

hradním, z něhož vyšlo na svobodu málo živých, jak dokazovaly zbytky lidských kostí zde r. 1750 nalezených, kdy proražen byl ze zadního dvora nově vchod. Při restauraci architektem J. Mockerem r. 1884 byl tento nový vchod ponechán, za to ale otvor v klenbě, na původní určení ukazující, nebyl více proveden. Křížová klenba nemá žeber a nyní ani svorníku — jež původně měla. Kobky této používá se jako skladiště. (Obr. 57.)

P r v n í p a t r o vysoké věže bylo druhy přístupno po můstcích zvoditých od komnat královských a od kaple dvěma vchody v různých výškách; kromě těch však také vchodem po hradbě, jehož se nyní jako jediného přístupu používá. Okrouhlá místnost o průměru 7·00 *m* jest zaklenuta křížem do žeber, jichž průsek ukazuje pásek, odkud se rozširuje profil dvěma proláklými ploškami k desce po každé straně. Patky klenby opírají se o konsoly z podvalku a krycí římsy a žebra protínají se v terčovém svorníku.

Obr. 57. Pohled do vysoké věže dle tušované kresby Jos. Schembery z r. 1825.

JIŽNÍ STAVBA v zadním dvoře hradu. V přízemí jest od velké věže až k nynější vstupní věži celkem 7 místností a chodba. Všecky uvnitř mají dosud stavební úpravu ze XIII. století.

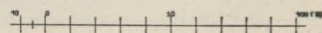
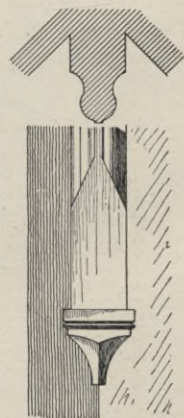
První místnost u velké věže jest nepravidelná kobka $3\cdot0 \times 6\cdot0$ m veliká, zaklenutá křížem, je bez oken, přístupna dveřmi ze zadního dvora; nyní je v ní uloženo dříví.

Druhá místnost jest $5\cdot00 \times 5\cdot90$ m veliká, zaklenuta křížem do žeber $0\cdot20 \times 0\cdot36$ m silných, jichž průsek složen jest z hruškovce, převedeného výžlabkem na desku. Žebra počínají v koutech ve výši $1\cdot12$ m nad dlažbou a opírají se o konsolky $0\cdot30$ m vysoké, $0\cdot28$ m široké, obdélného půdorysu, jichž profil skládá se z destičky, vrubu a končí proláklými ploškami. Nad konsolkami vybíhají žebra jako hranoly a teprve ve výši $0\cdot60$ m zabíhá profil žeber do sešikmených

Okna osvětlují tuto místnost dvě. Jedno z nich má sedátka ve špaletách, ale jest nyní ve výši $2\cdot70$ m nad podlahou, což dokazuje, že původně byla podlaha tak vysoko, jako jest vchod vedoucí k bývalým komnatám královským a že oněch 9 stupňů, kterými nyní se sestupuje v místnosti samé, jsou nové.

Do II. patra vystupuje se z prvního schody v síle zdi do kulaté místnosti, $7\cdot32$ m v průměru mající, zaklenuté stejně jako síň v I. patře; rovněž konsoly, profily žeber klenbových i svorníky jsou tytéž. Okna jsou zde dvě obdélná s kamennými sedadly ve špaletách.

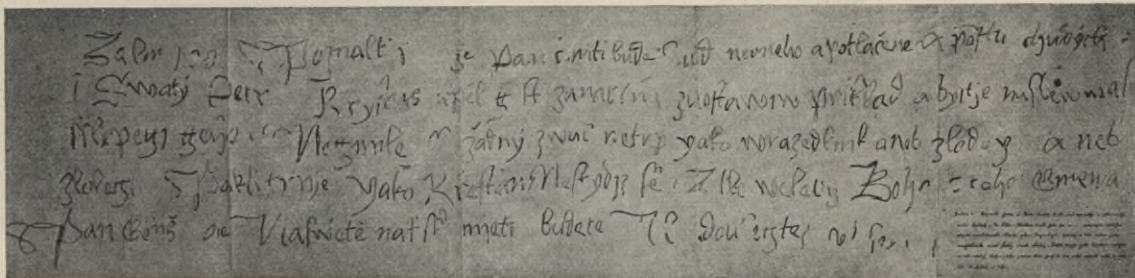
Do III. patra vystupuje se točitým schodištěm v síle zdi. Celé patro toto jest vystavěno a upraveno arch. J. Mockerem v l. 1882—84. Místnost zde jsoucí má průměr $8\cdot50$ m, je kryta rovným trémovým stropem a osvětlena čtyřmi obdélnými okny. Místnosti v patrech vysoké věže používá se jako hradního musea.

Obr. 58. Průsek žeber, konsolka pod žebra klenbovými s náběhem žebra klenby ve vězení Bílkově a Augustově.

ploch patečních hranolů. (Obr. 58.) Ve vrcholu klenby se žebra protínají a střed jich proniku kryje malý terčový svorník.

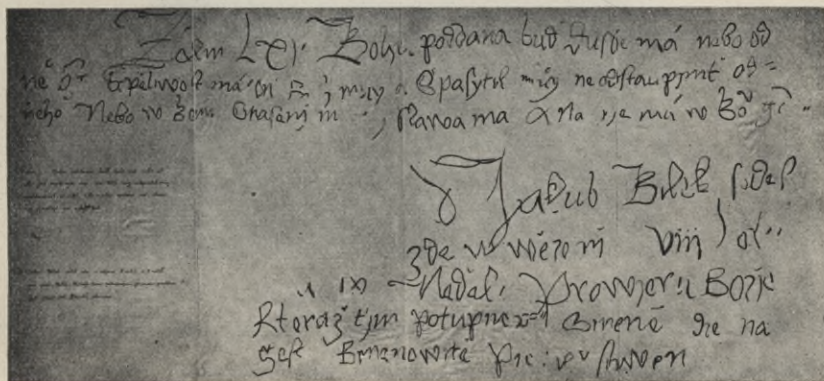
Přístupna jest tato místnost v c h o d e m ze zadního hradního dvora, půlkruhem ukončeným a osvětlena dvěma okénky — jedním ze dvora, druhým z parkánu, — rovněž půlkruhem přepásanými. Ostění jak dveří,

Obr. 59. Faksimile nápisu z Bilkova vězení. (Dle náčrtu v. stav. insp. Urbana.)

tak i okénka do dvora jest původní, kdežto ostatní všecky vchody do přízemních síní tohoto traktu byly přestavěny v XV. století.

T ř e t í m í s t n o s t od velké věže, na čtvercovém půdorysu o délce stran 5-60 m, jest téže úpravy jako předešlá. Přístupna jest ze zadního dvora vchodem, jehož ostění, profilované válečkem mezi dvěma výžlabky, stáčí se v koutech v konsolky, podporující rovné nadpraží. Se sousedními místnostmi spojena byla tato kobka dveřmi půlkruhem sklenutými.

Obr. 60. Faksimile nápisu vrytého do omítky Jakubem Bilkem v jeho vězení. (Dle náčrtu v. stav. insp. J. Urbana.)

Osvětlena jest dvěma okénky; ono do dvora jest původní, druhé ústí na parkán. V síle zdi jsou zřízeny dva v ý k l e n k y, uzavíratelné jako skříňe dveřmi s dlouhými závěsami. Kobky této bylo zejména v XVI. věku používáno jako vězení a od mnohých vězňů jsou tu na stěnách monogramy, jména, celé nápisy i malby. Tajemník bratrského biskupa Jana Augusty,

Jakub Bílek byl zde vězněn od 25. května r. 1548 a vryl do zdi nápisy červenou hrudkou vyplněné: „Žalm 170. Poznalt jsem, že Pan cziniti bvde savd newineho a potlaceneho poslv chvdych sv. Petr: Kristvs trpěl gest za (vinny nasse) zuostawiw prziklad abyste nasledowali sslepěgi geho. Negmilegssi žadny z was netrp jako wraždnljk aneb zlodey aneb zlolay. Pakli trpge gako krzestan nestydjž se ale welebiž Boha; z toho gmena Pan, genž (dí) na swete natisk mgeti budete ale davfegtež v Neho.“ (Obr. 59.)

Obr. 6r. Dveře u žaláře Jana Augusty.

Jinde od téhož: „Slawa ma od Hospodina, kterýž učinil nebe y zemi.“
Vedle vryt jest obraz sv. Kateřiny.

Dále od téhož: „Žalm 471. Bohv poddana bud dusse ma nebot od neho gest trpeliwost ma, on Buh mug a spasytel mug; neodstavpimž od neho nebo něm spaseni me. Slawa ma a nadege ma v Bohu gest. D. Jakub Bilek seděl zde w wězenj VIII roku a IX neděl. pro wieru Bozie, kteraz tjm potupně a gmeně (z)ne(uctě)na gest gmenowitš Pic(ardů) slowem.“ (Obr. 60.)

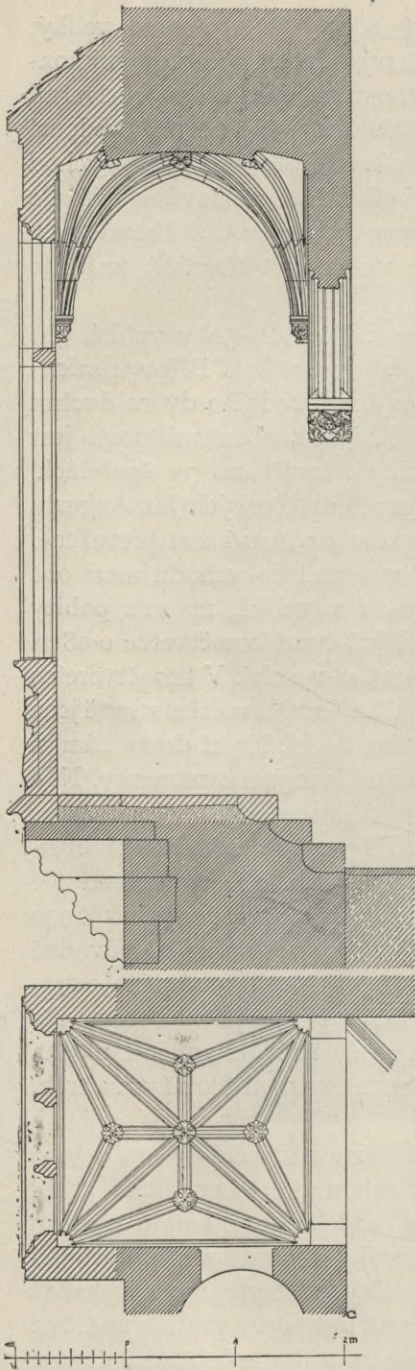
Na jižní straně jsou černě psané zbytky německou kursivou psané, z nichž čitelné jen . . . „*IN DER*“.

Vede tohoto sklepení nachází se úzký sklep 3.80×6.00 m veliký, křížem sklenutý, přístupný vchodem v rovném nadpraží s koutovými konsolkami, z konce XV. věku, se sousední místností na východ spojen dveřmi půlkruhovitě zaklenutými. Dále nachází se chodba 1.50 m široká, vedoucí k chodbě nad parkánem, nyní k bytu centrálního ředitele v domě na východ od prochodité věže. Také v této chodbě byli držáni vězňové, soudě dle nápisů: „1584 mag 29 Michal Ssedod . . . von Ssweigern . . . Heidplberg.“ dále: „1628 Ian Kalina Kambersky“. Jinde vykreslena šibenice, nad ní: r. 1570, pod: r. 1549 a půlměsíc.

Sousední dvě místnosti, 6.50×7.00 m a 6.00×5.50 m veliké, obě křížovou klenbou do žeber stejného tvaru, jako ve vězení Bílkovu zaklenuté, jsou přístupny dveřmi v jihozápadním koutě zadního dvora dveřmi v XV. věku upravenými jako předešlé. Každá z obou místností jest osvětlena malým oknem v jižní hlavní zdi, s lavičkami ve špaletách. V těchto kobkách vězňen byl od r. 1548 biskup Bratří českých Jan Augusta po osm roků. Nyní chovají zde různé předměty z panství sem převezené. Pozoruhodné jsou dveře z XV. století, zasazené do vchodu mezi obě místnosti. Dubové dveře ty jsou 1.28×2.04 m veliké, na ven pobity plechem a pásy 0.03 m širokými, železnými, jež tvoří kosočtverce 0.08 m dlouhé. Na stycích přibity jsou knoflíky 0.025 m vysoké. V kosočtvercích jsou patrné stopy slabě tepaných lilí a růžic. (Obr. 61.) Na vnitřní straně jsou dlouhé závěsy s prosekávanými ornamentálními konci. Krycí deska zámku 0.51×0.43 m veliká jest rovněž zdobena prosekávanými ornamenty. Nad zámkem jest vyřezávaná kružba plamenová v kruhu o průměru 0.23 m.

Patro I. Přístupno jest od poslední opravy schodištěm čtyřramenným v koutě zadního dvora. Odtud vedou dveře na balkon dle starých zbytků nově zřízený a z toho vchází se dveřmi zřízenými r. 1910 do předsíně kaple; dveře ty jsou zasazené do zídky vestavěné do původně otevřeného otvoru 2.80 m širokého a 4.20 m vysokého, ukončeného ostrolukým obloukem. Hladký, silně po požáru očázený líc, jakož i stopy dřev po stěžích podávaly důkaz, že se zde nacházela mříž. Nyní jest plocha oblouku nad dveřmi vyplněna novou kamennou kružbou dle návrhu arch. r. z Walcherů.

Předsín kaple jest obdélná místnost nad půdorysem 4.30×5.82 m velikým, zaklenuta hvězdovitou klenbou do žeber, jichž profil složen jest z pásku, hruškovce a výžlabku, odděleného šikmým páskem od desky. Žebra opírají se v koutech o konsolky s římsičkami polygonálními, ze tří stran osmiúhelníka. Tři konsolky zdobeny lupeny, každá jiného tvaru; konsolka v severozápadním koutě jest pouze profilovaná, bez ornamentů. Ve vrcholu opírají se žebra ve svorníku zdobeném čtyřmi lupeny. Západní stěna předsíně byla v XVIII. století, — kdy kaple hradní sloužila jako farní kostel, — probourána a předsín s přilehajícím bývalým malým rytířským sálem byla lodí kostela, jehož presbytář byl kaple hradní. V letech 1883—1884 byla dle návrhu arch. J. Mockera zeď opět,

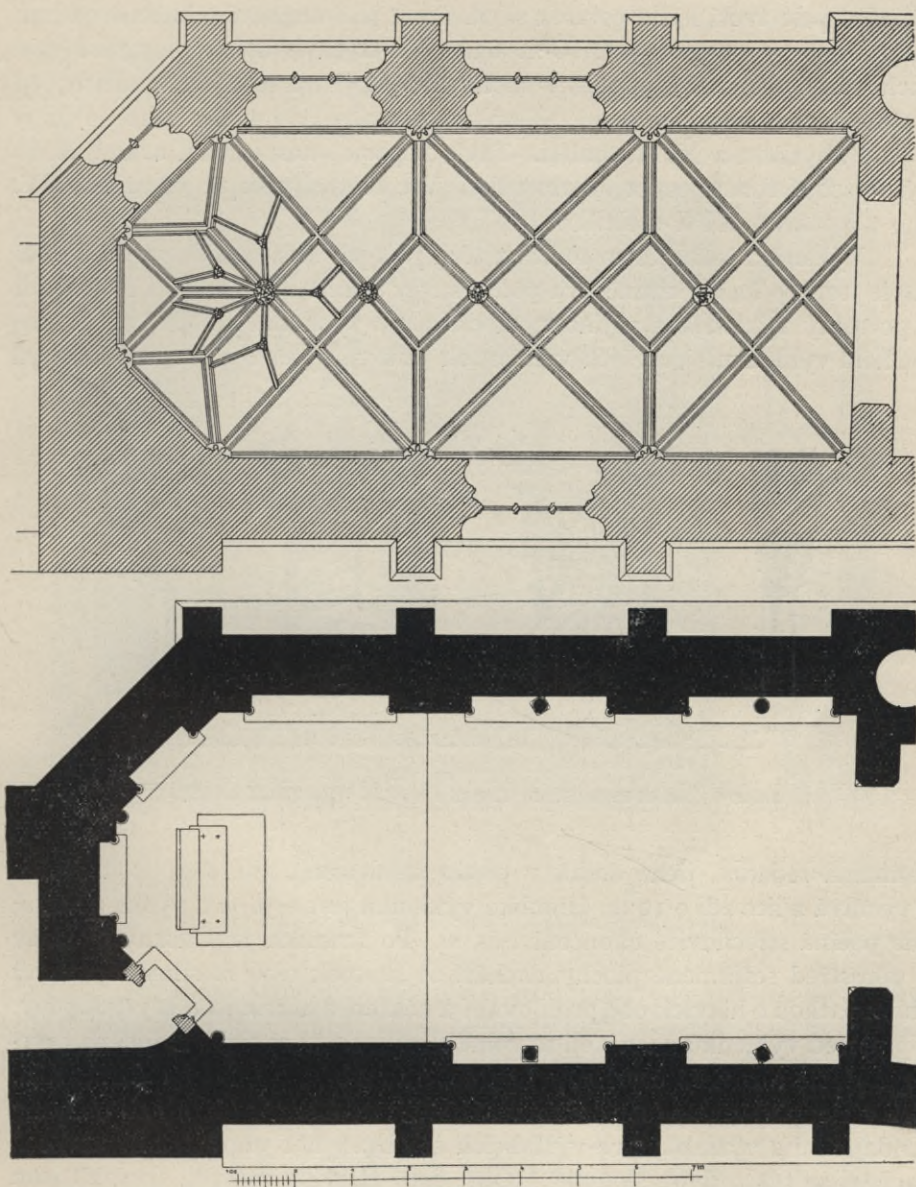
Obr. 62. Arkýř v předsíni kaple.
Půdorys a řez.

Hustě čárkované značí staré zdivo, řídko čárkované zdivo doplněné r. 1909.

jako původně bývala postavena, a uprostřed ponechány dveře v ostění podobně profilovaném, jako mají vchody v rytířském sále.

Arkýř v předsíni u kaple nachází se v jihozápadním koutě jejím a otvírá se do předsíně hrotitým obloukem, profilovaným po každé straně šikmým páskem, dvěma výžlabky a válečky vroubenými pásky; oblouk opírá se o dvě konsolky z desky, válečku a táhlého výžlabku vyplněného hlavičkou okřídleného andělíčka, vroubenou lupeny. Arkýř, jehož dlažba jest o 3 stupně zvýšena nad dlažbou předsíně, jest 2·06 m široký a 2·67 m vyložen z vnitřního líce předsíně; zaklenut jest do kamenných žeber 0·12 × 0·17 m silných hvězdotitou klenbičkou. V koutech vystupují žebra z konsolk, jichž kalichovité jádro kryto jest lupeny a destička nad kalichem jest čtvrtkruhová. Všech patero proniků žeber klenby arkýře kryto jest svorníčky ze čtyř lístků. Jižní strana arkýře prolomena jest velkým trojdílným oknem s kamenným křížem, osvětlujícím celou předsíň kaple. Okno to a vůbec celá přední stěna arkýře i s polovicí klenbičky jeho dostavěno r. 1909 dle návrhu arch. r. z Walcherů, jenž doplnil tuto část arkýře k staré zachované polovici. (Obr. 62.) Ve východní stěně arkýře jsou železné dveře (nové, dle návrhu r. z Walcherů provedl *Celestin Ln*), ústící do točitého schodiště na oratoř nad kaplí. Schodiště toto na kruhovém půdorysu o průměru 1·46 m má vřetenové schody pouze 0·67 m široké.

KAPLE HRADNÍ. Druhdy byla do předsíně otevřena obloukem 3·70 m širokým a 9·42 m vysokým, jehož hrany s obou stran jsou okoseny. Od architekta H. r. z Walcherů, jenž celou kapli v letech 1908–9 opravoval, pochází nová oratoř,

Obr. 63. Půdorys hradní kaple.

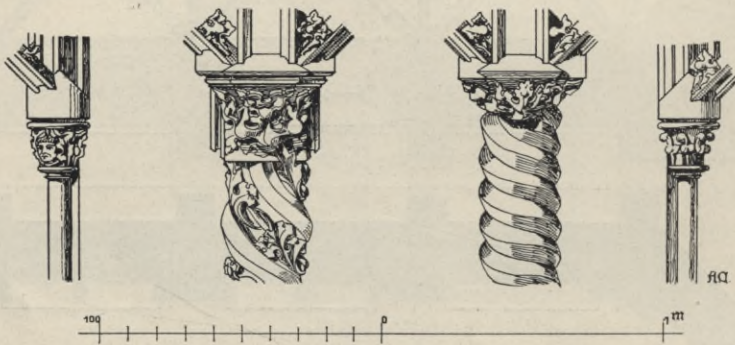
Černě položen půdorys pod pásovou římsou (pochází z XIII. stol.). Čárkovane značen půdorys nad pásovou římsou (jenž jest z XV. stol.).

pro kterou zaklenut zmíněný oblouk ve výšce 4·90 *m* nad dlažbou segmentovým obloukem, nad jehož vyzdívkou v kapli vystupuje polygonální balkon oratoře.

Vnitřní půdorys kaple 5·80 *m* široký a 13·05 *m* dlouhý, skládá se ze tří polí obdélných a polygonálního závěru ze tří stran osmiúhelníka. Dvě

západní pole tvoří loď a ostatek se závěrem jest kněžiště oddělené od lodi stupněm 0·15 *m* vysokým. (Obr. 63.) Ve třech koutech polygonu jsou zachovány příporné sloupky, z nichž dva stojí na nízkých trnožích; od třetího zachován pouze trnož. Sloupky tyto sahají do výšky 1·20—1·92 *m* a jsou zbytkem z XIII. století. Také dispozice nástěnných arkad až do výše pásové římsy jsou z tohoto věku. Vše ostatní v kapli jest dílem XV. ano z počátku XVI. století.

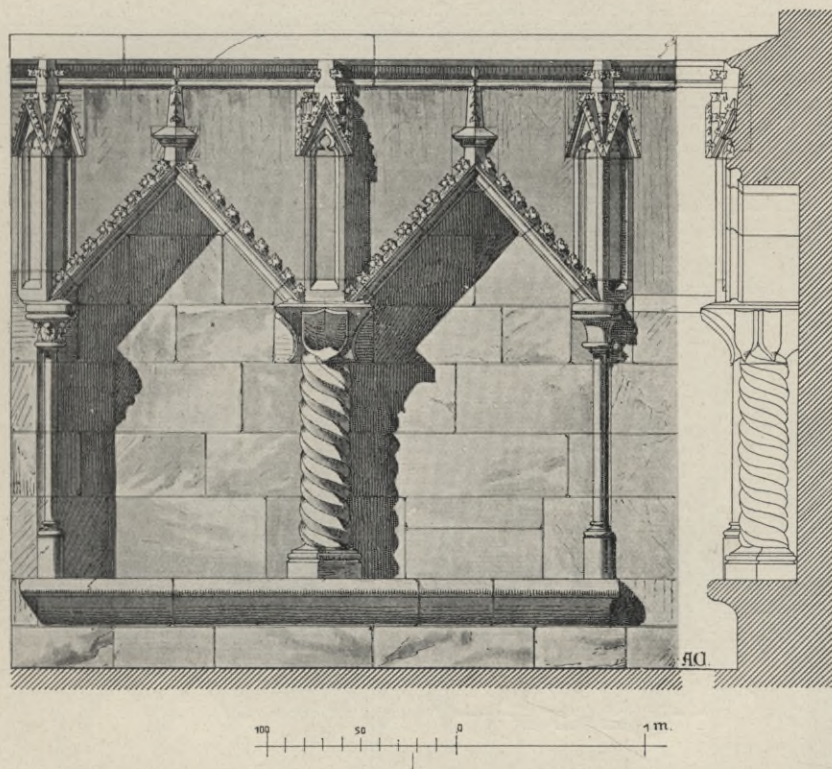
Výklenků jest celkem sedm; z těch jest pět širších a dva užší. V lodi kaple jsou po každé straně dva podvojně; v kněžišti jest v jižní hlavní zdi 1 potrojný výklenek a v jiho-východní a ve východní zdi jest po jednoduchém výklenku. Ve všech výklencích jsou ve výšce 0·47 *m* nad dlažbou

Obr. 64. Hradní kaple: Detaily sloupků a hlavic u výklenků nástěnných.

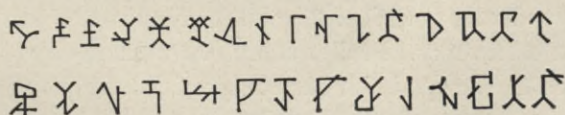
kamenná sedadla, jichž deska v předu zakulacená jest 0·49 *m* hluboká, a vyčnívá z líce zdi 0·19 *m*. Hloubka výklenků jest 0·30 *m* a výška až tam, kde počíná střešovitě ukončení 1·45 *m*. Po stranách jsou hrany okoseny a uprostřed sešikmené plochy nachází se sloupek 0·06 *m* silný, opatřený oblou patkou a hlavicí; obě profilované a některé z hlavic jsou kryty lupeny. Uprostřed výklenků nacházejí se volné sloupky 0·14 *m* silné, stojící na čtyrboké desce a rovněž čtyřhranné patce, z vroubku a oblounu sestávající. Dříky sloupků těchto jsou šroubovitě obtáčeny oblouny (dva) neb oblouny střídajícími s výžlabky; ve výžlabcích se obtáčí kol obroučku lupen, což nachází se též u dvou sloupků. (Obr. 64.) Hlavice volných sloupků jsou zdobené listovým; na jedné hlavici kryjí kalich tři prázdné štítky. Nad sloupky stojí fialy a to nad středními čelně, nad krajními sloupky úhlopříčně. Fialy mají vyhloubené dříky výplněmi, ukončenými trojlisty a jehlance jsou na hranách kraby zdobené. Mezi dříky a jehlanci fial vsunuty jsou štítky zdobené také kraby. Fialy nad výklenky nejsou ukončeny, ale zarážejí do pásové římsy. Mezi fialami jsou výklenky střešovitě ukončeny krycími římsami s kraby; v střední ose každého z výklenků spojují se krycí římsy v hrot, jenž obtočen jest plochými lupeny i krční římsičkou a zaráží rovněž neukončený do pásové římsy. (Obr. 65.)

V kněžišti na jižní straně jest výklenek potrojný, — bývalé sedile — 2.40 m široký, vrouben podobně sloupky jako ostatní, ale ukončený třemi štítky střeovitými mezi čtyřmi fialami. Štítky opírají se o podvalkové

Obr. 65. Kaple hradní: Detail výzdoby výklenků na východní straně.

konsoly. Na dvou středních konsolách jsou pod fialami štíty se znaky knížat Fürstenbergů a hrabat Schönbornů (z nichž pochází choť nynějšího majitele). Doplnění výklenku toho novými znaky stalo se na základě zaděných a nalezených zbytků r. 1909.

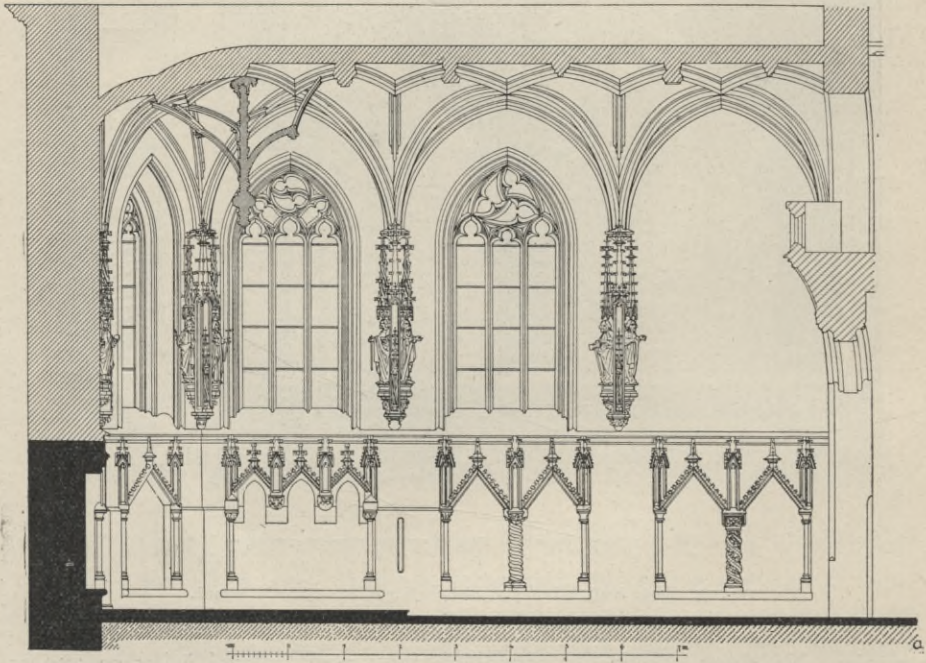

Obr. 66. Značky na kamenické stavbě kaple hradní.

Ve dvou stranách polygonálního uzávěru jsou jednoduché výklenky, vroubené sloupky a fialami a ukončené střeovitými štíty, zdobenými jako u ostatních výklenků. Vrchní dispozice kaple nad pásovou římsou liší se nápadně od spodní a jest dílem jediného umělce *Benedikta Rietha* z *Pístova* (zv. Benešem z Loun), jenž také rytířský sál a obydlí královská

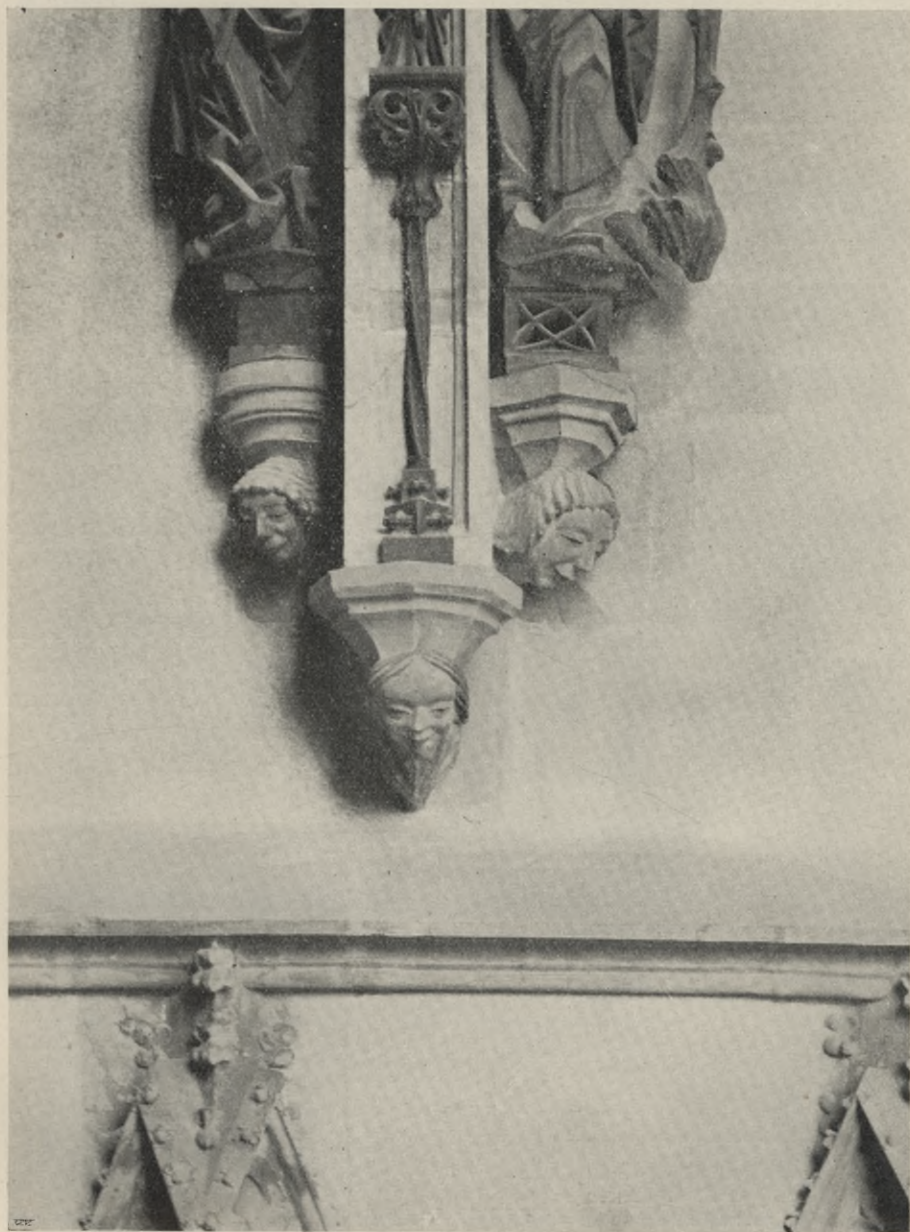
přestavěl. Na všech jím provedených těchto stavbách, zejména ale na kapli nalezeno hojně kamenných značek. (Obr. 66.)

Výzdoba stěn kaple založena jest od pásové římsy na rozdělení klenby a záleží z fial, vroubených sochami pod baldachýny. (Obr. 67) Ozdoby ty nacházejí se pod každou patkou klenbovou, výjma obě koutové patky při západní stěně. Fialy spočívají na konsolkách, zdobených buď štítkem, lupeny neb lidskou hlavou a jsou ukončeny jehlanci, na jichž hranách vyčnívá po pěti krabech; nad posledním krabem jsou hroty fial zdobeny

Obr. 67. Hradní kaple. Podélný řez.

krční římsou, křížovou kytkou a knoflíkem. Přechody mezi jehlanci a hranoly fial jsou kryty štítky prohýbanými, zdobenými rovněž kraby, římsičkou, křížovou kytkou a knoflíky. Přední stěny fial vyhloubeny jsou ve výplně, trojlístem ukončené. Ve spodních částech před fialami jsou připojeny úzké sloupky s patkou a hlavicí, jichž dříky jsou šroubovitě stáčený. Nad hlavicemi těchto připojených sloupků sedí malé fialy, pouze ze spirálovitě zatáčených prutů záležející a rovněž kraby, křížovými kytkami i knoflíky opatřené. Po obou stranách fial stojí na konsolkách dřevěné sochy. Konsolky ty jsou každá jiného tvaru, dolů končí charakteristicky tesanými hlavičkami lidskými (též čerta); střed konsolek jest polygonální, římsovitý. Pod sochami jsou kamenné plinthy, jichž přední strany jsou různými kružbami vyzdobeny. (Obr. 68.)

Obr. 68. Hradní kaple: Ukázka konsolok pod klenbou. (Na straně východní.)

S o c h y stojící v kapli na zmíněných konsolách jsou 1·10 m vysoké a hrubě, ale rázovitě řezány a mají vesměs poněkud velké hlavy. Počínaje od vchodu na levé straně představují: 1. Sv. Matouše se sekerou. 2. Sv. Tadeáše s kyjem. 3. Sv. Tomáše s kopím. 4. Sv. Jana s kalichem. 5. Sv. Petra s klíči. 6. Sv. Ondřeje s úhlopříčným křížem. 7. Sv. Sigmunda s žezlem.

8. Sv. Vojtěcha s knihou a biskupskou berlou. 9. Sv. Víta s žezlem a říšským jablkem. 10. Sv. Václava s praporem a štítem, na němž orlice. 11. Sv. Bartoloměje s nožem. 12. Sv. Filipa s křížem Antonínským. 13. Sv. Jakuba ml. s knihou. 14. Sv. Šimona s pilou. 15. Sv. Jakuba st. s mečem a 16. Jidáše s měšcem. (Obr. 69.)

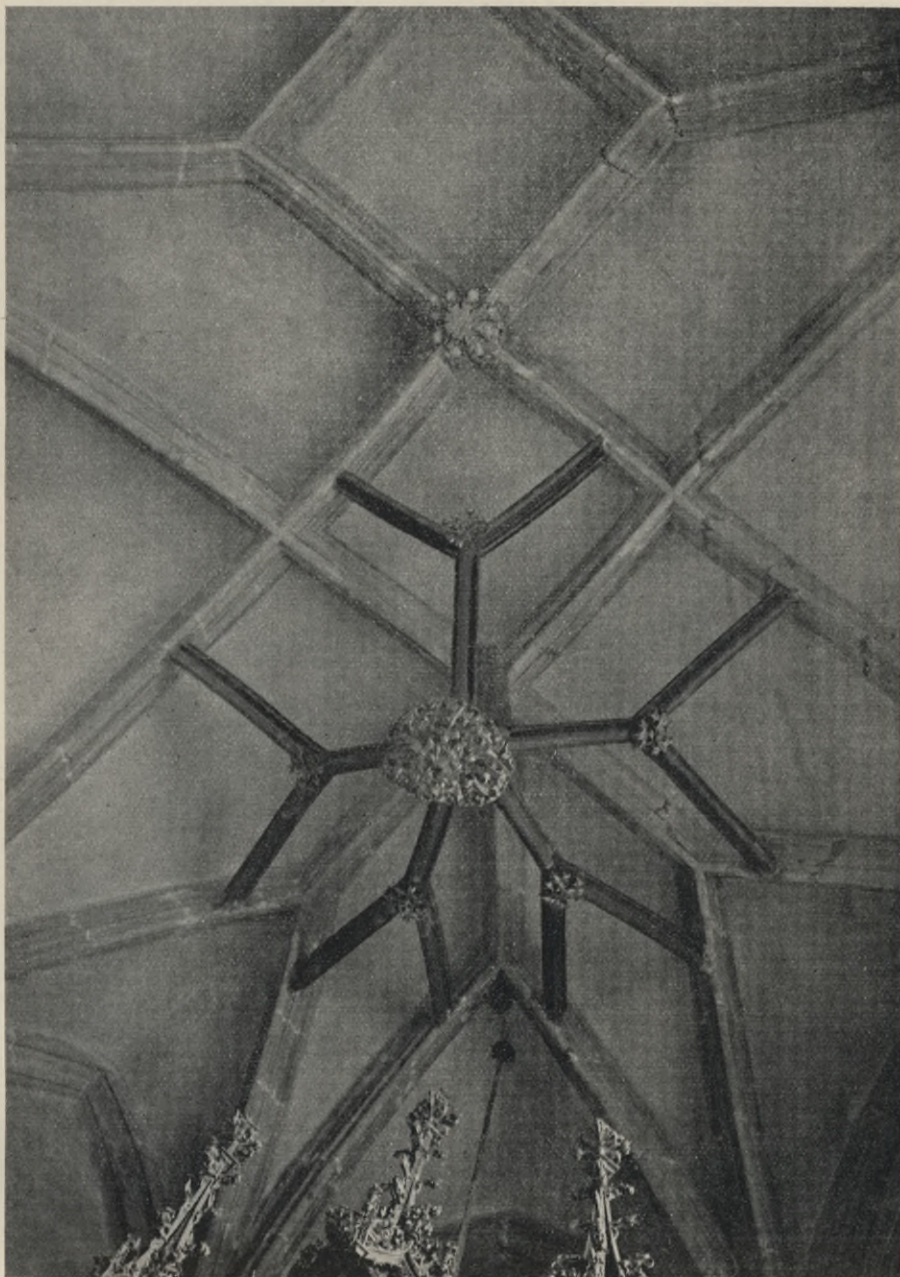

Obr. 69. Hradní kaple: Ukázka soch (sv. Petra a sv. Ondřeje) s konsolkami a baldachyny pod patkami klenby.

Nad sochami jsou upevněny baldachýny různých tvarů nejpozdější gotiky, ukončené fialami buď s proláklými hranami, nebo stáčené z větvíček šroubovitě. Na obou tvarech těch nacházejí se kraby, křížové kytky i knoflíky. Kromě soch jsou ze dřeva výborně řezány i fialy nad baldachýny, jakož i sloupky s fialami připevněné na středních velkých fialách. Všecky tyto dřevěné součásti i s jmenovanými sochami jsou z jedné doby, z počátku XVI. stol. a dle náhledu některých spisovatelů (F. Mikovce, Šlechty Křiv. a j.) jsou od mistra *Jakuba z Nimburka* (zv. z Kutné Hory), jenž v posledních letech svého života z Kutné Hory se vystěhoval do Prahy, kde zemřel r. 1527.

Klenba kaple jest síťová ve třech polích a hvězdotvá v polygonálním závěru; žebra pod klenbou jsou 0.18×0.30 m silná, jich profil složen jest z válečku, šikmé plošky uprostřed, vyžlabené, desky svislé, opět šikmé plochy vyžlabené uprostřed a zase svislé desky. (Viz obr. 51.)

Ve výšce 6.92 m opírají se žebra o konsoly polygonální a profilované šikmou plochou, válečkem, výžlabkem, šikmým páskem a svislou destičkou; také vrchní plocha, o kterou se žebra opírají, jest zde šikmá. (Obr. 70.) Žebra protínají se uprostřed podélné osy klenby v lodi ve třech okrouhlých svornících. Na prvním od vchodu vytesáno IHS, na druhém hlava Kristova v kříži, na třetím lupen a plody dubu. Nad oltářem v kněžišti jest místo svorníku lev 0.43 m dlouhý a 0.30 m vysoký, jenž svými tlapami opírá se o suky pně dolů visícího a ukončeného ve výšce 6.85 m nad dlažbou kněžiště knoflíkem obaleným

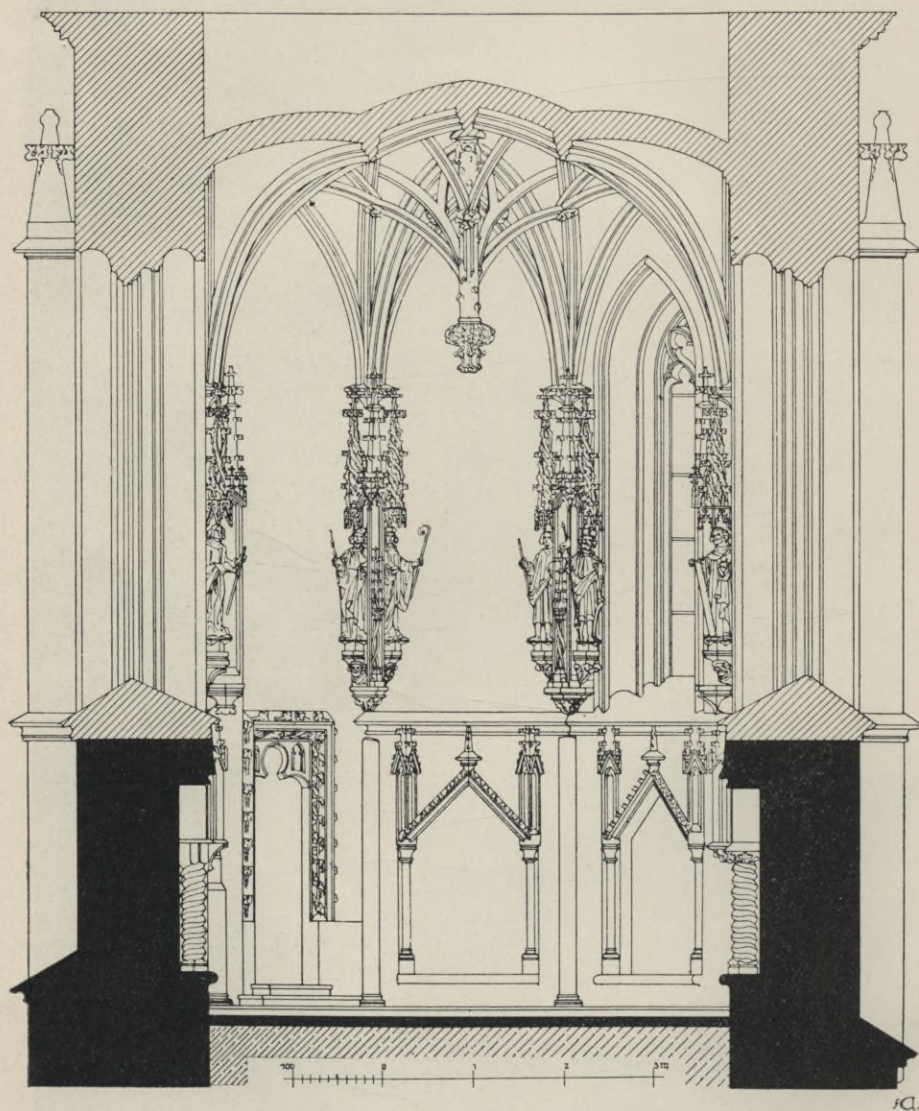

Obr. 70. Hradní kaple: Pohled na klenbu u kněžiště.

rozvilinami (obr. 71.), o peň opírá se pět žeber $0\cdot10 \times 0\cdot15$ m silných, jež se každé opět ve dvě rozvětvuje. Profil těchto žeber složen jest z válečku, šikmé plošky uprostřed vyžlabené a desky svislé. Tam, kde se tato žebra rozdujují, visí z nich malý svorníček ve tvaru růžice; celkem jest svor-

níčků těch pět. Peň, lev i tato žebra se svorníky jsou výborně řezány a polychromovány. (Obr. 72.)

Dveře do sakristie za oltářem v severovýchodní zdi, jsou o 3 stupně nad dlažbu kaple zvýšeny a mají 0.81×2.32 m ve světlosti.

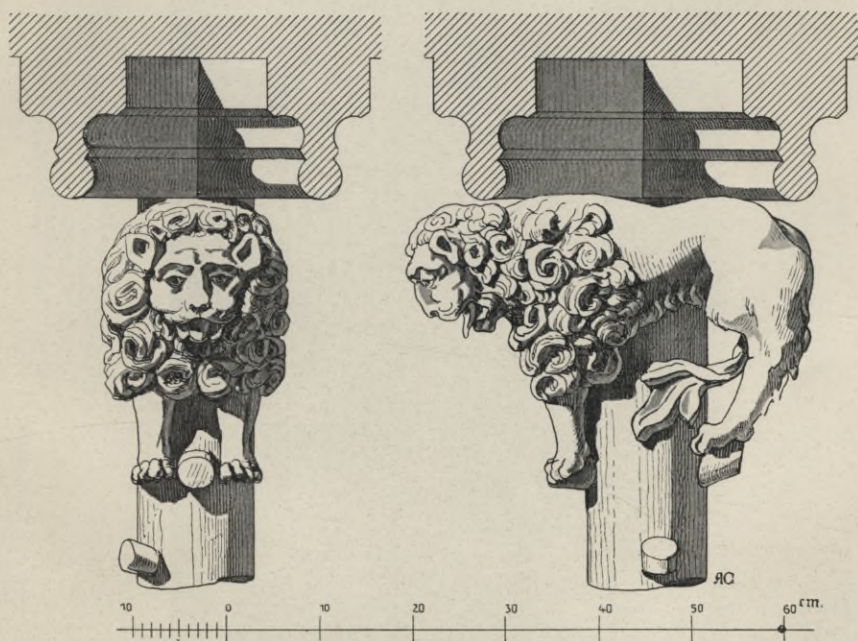

Obr. 71. Hradní kaple: Příčný řez. Pohled do presbytáře.

Ostění z jemnozrnného pískovce stojí na hranolovém podstavci 0.45 m vysokém a jeho profil složen z výžlabku a krycí římsy; ve výžlabku uprostřed jest větvička s lístky a plody mladé kukuřice, volně (à jour) podpracovanými. Oba kouty výžlabku vyplňují usmívající se dívčí hlavičky. Zevnější šikmé plochy krycí římsy kolem ostění jsou posázeny celkem osmnácti

kraby. Vrchní část otvoru dveřního kryje kamenný trojlíst s výplněmi na přední ploše, ukončenými hrotitými obloučky s trojlísty. Dubové dveře s výplněmi v gotickém slohu pocházejí z poslední opravy v roce 1909. (Obr. 73.)

Okna osvětlují kapli čtyry, vesměs hrotitými oblouky uzavřená. V podélných hlavních zdech jsou tři trojdílná po 1.78 m šířky a 4.30 m výšky, z nichž dvě jsou v jižní zdi a jedno v severní; dále jest v kapli ještě jedno okno trojdílné, 0.90 m široké a 3.94 m vysoké. Ostění všech těchto oken jest na obě strany silně rozevřeno a profilováno. Na zevnější straně

Obr. 72. Hradní kaple: Lev pod klenbou nad oltářem.

jest šikmá plocha ostění uprostřed vyžlabena, na vnitřní složen jest profil ostění ze šikmého pásku, hruškovce, dvou výžlabků, mezi nimi jest váleček, vroubený po každé straně šikmým páskem, za druhým výžlabkem následuje šikmý pásek s válečkem a polovičním profilem okenního prutu. Profil tohoto záleží z pásku rovnoběžného s lícem zdi, proláklé šikmé plochy a pásku kolmého na líc zdi; šířka prutu 0.14 m, síla 0.20 m. Všecka okna mají pozdně gotické kružby, jež všecky počínají ostrolukými obloučky vyplněnými trojlísty. Kružba okna v severní zdi utvořena z kruhu, vyplněného čtyřlístem a dvou plamenů. V protější okně v lodi tvoří kružbu trojúhelník o vybočených stranách, vyplněný 3 plameny.

V druhém okně na jižní straně skládá se kružba z kruhu vyplněného dvěma plameny a ze dvou trojlístků. Kružba okna v polygonálním závěru tvoří dva plameny a kruh s trojlístkem. (Obr. 74.)

Obr. 73. Hradní kaple: Dveře do sakristie.

Malba okenní zachovala se na dvou spodních tabulích okna v presbytáři, velikých po $0,39 \times 0,70$ m. V obou tabulích jsou malovány po stranách úzké sloupky s gotickými patkami a hlavicemi; nad hlavicemi sloupek píše se segment a plocha uvnitř vyplněna na modré půdě černým

Obr. 74. Hradní kaple: Pohled do kněžiště.

kobercovitým ornamentem; cípy tabule nad segmentem kryjí gotické rozviliny. Pod hlavicemi namalována tyč, na které jest pověšena červená záclona se žlutou obrubou jako pozadí postav malovaných uprostřed a to na levé tabuli sv. Václava v brnění a zeleném plášti, s praporem v pravici a levicí o štít se opírajícího; na štítu černá orlice. Na pravé tabuli namalován sv. Jiří oděný přes drátěnou košili v šedomodrém plátovém brnění; světec stíná mečem draku hlavu; oba svatí mají kol hlavy svato-

záři. Výborné tyto malby jsou českého původu z meze XV. a XVI. století.
(Obr. 75.)

Obr. 75. Hradní kaple: Zachované zbytky maleb okenních v kněžství.

Krucht a jest nově zřízena r. 1908 nad předsíní kaple. Strop z řezaných a polychromovaných trámů se záklopy o skosených hranách.

Obr. 76. Hradní kaple: Oltář otevřený.]

VÝPRAVA chová sic jen několik kusů původních, ale vzácných: Hlavní oltář, ve tvaru trojdílné archy, 1.95 m široké a 6.73 m

vysoké, stojící volně na jediném stupni. Spodek jest kamenný hranol bez trnože, s krycí deskou $1 \cdot 17 \times 1 \cdot 68$ m velikou, v předu a po stranách s římsou z pásku šikmého, svislé desky, z pásku, výžlabku, válečku a šikmého pásku, kterým pojí se profil $0 \cdot 24$ m vysoký k svislé destičce. Ostatek oltáře jest dřevěný, bohatě řezaný, zlacený a polychromovaný. (Obr. 76.)

Obr. 77. Hradní kaple: Oltární obraz „Zvěstování P. Marie“
(v levo nahore).

Predella, jejíž bokové strany jsou ve tvaru podbradky vykrouženy, jest celá pokryta v předu řezanou kružbou, z kruhů se protínajících složenou, zlacenou na černé půdě. Bokové vyduté strany jsou malovány obě v zelenavém chiaroscuro; na levé straně sv. Vít, nesoucí ratolest palmovou v levici a říšské jablko v pravici; na pravé straně sv. Václav s korouhví a štítem. Vzadu jest otvor uprostřed, který dá se dvířkami uzavřítí a sloužil původně jako tabernakl; vedle dvířek jest po každé straně nama-

lován anděl. Predella stojí na úzkém obroučku zastupujícím trnož a končí římsou z válečku, výžlabku, pásku šikmého a destičky. Ve výžlabku stáčí se zlacený lupen kolem stonku.

A r c h a, stojící na predelle, skládá se ze skříňe a dvou pevných postranic; skříň otvírá se dvěma křídly a jest celá vyplněna řezbami. V předu

Obr. 78. Hradní kaple: Oltářní obraz „Obřízka Krista P.“
(uvnitř v levo dole).

klečí P. Maria, mající porozevřené ruce. Za ní poněkud v pozadí sedí na jižní straně Bůh Otec s dlouhým vousem, na severní straně Kristus s kratším plnovousem, oba nesou na hlavách vysoké gotické koruny a drží v ruce na klíně podepřené říšské jablko; druhou rukou drží korunu nad hlavou P. Marie. Původní koruna zmizela, nynější, již má P. Maria na hlavě, jest plechová, barokní. Na zadní stěně sedí uprostřed paprsků holubice jako symbol Ducha sv. Po obou stranách holubice vznáší se okřídlený anděl.

Všecky tyto sochy jsou mistrně řezány mají těla polychromovaná a roucha zlacená, ostře se od temně modrého pozadí archy odrážející. Sousoší jest ve skříni vroubeno bohatou architekturou; rám skříně jest po stranách a nahore profilovaný hluboce vykrojeným výžlabkem, modře natřeným, vyplněným úponkovitým ornamentem, otáčeným kol

Obr. 79. Hradní kaple: Oltární obraz „Narození Páně“
(uvnitř v pravo nahore).

stonku; spodní rám má profil nahražený sešikmenou plochou. V skříni samé vroubí sousoší po obou stranách shluk fial, zdobených kraby, křížovými, kytkami i knoflíky. Nad sochami vyplňuje celou vrchní čtvrtinu skříně trojdílný baldachyn o proláklých bocích, dělený malými fialami, připevněný na jemně řezané kružbě; nad baldachyny táhne se úzký pruh kružbičky pozdně gotických tvarů.

Křídla archy jsou na obou stranách malována na lípových deskách v zlacené půdě. Při rozevřeném oltáři jeví se obrazy 0.51 m široké

a každé z obou křídel rozdělené po výšce ve dvě pole. Vrchní obrazy jsou 0·80 m vysoké a ukončené plastickým, jen málo vyčnívajícím baldachýnem, opírajícím se z každé strany o fialu; podkladem baldachýnů jsou útlé kružby. Také rámy křídel jsou vyhloubeny v ploché kružbové výplně vedle výžlabků vyplněných úponkovým ornamentem.

Obr. 80. Hradní kaple: Oltární obraz „Pocta tří sv. králů“
(uvnitř v pravo dole).

Na severním křídle namalováno nahoře: Zvěstování P. Marie; tato klečí v modrém rouše, anděl jí zvěstující v žlutavém plášti s růžovým rubem; v pozadí pokoj. (Obr. 77.) Pod tímto obrazem namalována: Obřizka P. Ježíše, jež drží na oltáři Simeon v žlutavém brokátovém vrchním šatě a bílém spodním; vedle stojí P. Maria má modré roucho a sv. Josef červené; tento nese dvě holubice. Za Simeonem stojí dva zpívající mladíci; přední v rudém šatě, zadní v modrém; v pozadí výhled do místnosti křížovou klenbou zaklenuté. (Obr. 78.)

Na jižním křídle namalováno nahoře: *Narození P. Ježíše*, jenž leží v korýtku; za ním klečí dva zpívající andělkové a P. Maria v modrém šatě a sv. Josef v červeném. V pozadí vnitřek chatrče s oslem a volem u jeslí; dvěma výhled na Betlem. (Obr. 79.) Pod tímto obrazem představuje malba spodní *Poctu tří sv. králů*. V chatrči sedí P. Maria modře oděna, držící na klíně Ježíška, před kterým klečí Kašpar v červeném vrchním a žlutém spodním šatě, za ním Melichar v modrém rouše; v popředí stojí Baltasar, zobrazený jako mladý černochoch v zlaté halence kožesínou lemované, v bílých přilehavých spodkách a shrnovacích botkách. (Obr. 80.)

Na rubových stranách křídel jest namalován na každém obraz 0.52 m široký a 2.02 m vysoký, představující stojícího světce se zlatou září kol hlavy. Na severním křídle: obraz sv. *Václava* v kabátci, na kterém bývala původně přilepena hedvábná látka; na nohou červené nohavice a na nich pláty brnění, plášť tmavě zelený; v levici drží bílý vlající praporec s černou orlicí, pravice opírá se o štít bílý s černou orlicí. Světec má hnědý vous a vévodskou čepici, na které také bývala připevněna látka, zde zlatem tkaná.

Na jižním křídle sv. *Vít*, jenž zobrazen jako mladík rusých vlasů pod vévodskou čepicí červenou, drahokamy posázenou, ve spodní říze brokátové, zlatě ornamentované a červeném plášti s hermelinovým límcem; v levici nese zlaté říšské jablko, v dravici palmovou ratolest; na nohou má úzké spodky a černé střevíce se špičkami. (Obr. 81.)

Na postranních pevných křídlech jest namalována v polích 0.29 m širokých a 2.02 m vysokých na každém postava o $\frac{1}{3}$ menší než obě posléz popsané. Na severní postranici: Sv. *Sigmund* stojící pod korunou, v hnědém plnovousu, v zlatém brnění a červeném plášti; v pravici drží žezlo, v levici zlaté říšské jablko. Na jižní postranici: Sv. *Vojtěch* jako biskup v bílé mitře, hnědém plášti a bělavém spodním rouše; v pravici drží zlatou biskupskou berlu, v levici rozevřenou knihu. Pozadí všech těchto čtyř obrazů na zavřených křídlech archy jest modré, rámce zlacené. (Obr. 81.)

Vrchní část archy korunuje římsa z pásku šikmého, výžlabku a proužku, od něhož šikmá plocha vede k spodnímu líci. Ve výžlabku obtáčí se kolem stonku úponkový ornament zlacený.

Nástavec nad archou, 3.44 m vysoký, dělen jest ve tři pole, vroubená šesti sloupky šroubovitě stáčenými, jež nesou tři baldachýny čtyrboké, přes roh postavené. Spodní části baldachýnů ohraničeny jsou na rozích fialami, mezi nimiž vyvinuty jsou štíty o proláklých bocích, zdobené jemnou filigránní řezbou krabů a kružbiček. Jehlance nad baldachýny skládají se ze čtyř lišt, rovněž proláklých, posázených kraby a sbíhajících se v stvolu zdobené římsou, křížovou kytkou a knoflíkem. Pole mezi baldachýny vyplněna opěrnými obloučky, kraby posázenými. Pod baldachýny stojí sochy na šestibokých podstavcích obalených pod

římou lupeny. Pod středním baldachýnem stojí Kristus Vykupitel obnažený, s bílou rouškou kol beder, žehnající pravicí a levicí přidržující korouhev s křížkem. Pod bokovými baldachýny stojí poněkud menší andělé

Obr. 8r. Hradní kaple: Hlavní oltář zavřený.

okřídlení, s atributy utrpení Kristova v rukou. Těla těchto soch jsou polychromována, roucha zlacena.

Celý tento oltář, jenž byl v l. 1908 výborně opraven, jest nesporně českého původu, jeví neobyčejný soulad v poměrech, bohatost koncepce

i jemnost v provedení a jest chloubou pražského umění z meze XV. a XVI. století. Dle dra K. Chytila*) jest původcem jeho mistr *Hanuš*, řezbář krále Vladislava II., pro nějž pracoval v l. 1489—1507.

Na oratoři uloženy jsou: Obrazy dva z bývalého hlavního oltáře kostela hřbitovního sv. Petra a Pavla na Křivoklátě.

Obr. 82. Oratoř v kapli: Křídla archy z kostela sv. Petra v Křivoklátě (vnitřní strany).
Sv. Barbora a sv. Kateřina.

I s rámem měří každý 0·53 m šířky a 1·33 m výšky; oba jsou pomalovány na lípových deskách po obou stranách stojící postavou; vnitřní světlost obrazů měří po 0·37 m šířky a 1·16 m výšky.

Na vnitřních deskách jest namalována na první sv. Barbora a v žlutém šatě a zeleném plášti splývajícím přes pravé rameno, který levicí

*) V „Pražském malířstvu“, 136.

si přidržuje; pravici, v níž drží karafiát, podpírá o okrouhlou věž, ve kteréž jest uprostřed okno s pozdně gotickou kružbou. Světice má rusé, skaderžené vlasy, volně přes ramena splývající a zlatou korunu na hlavě, obepjaté kruhovou svatozáří.

Obr. 83. Oratoř v kapli: Křídla archy kostela sv. Petra v Křivoklátě (zevní strany).
Sv. Markéta a sv. Alžběta.

Na desce druhé jest s v. K a t e ř i n a v růžové říze a rudém plášt se zeleným rubem, s kožešinovým límcem u krku sepiatým; v levici nese zlatou kouli, na níž vyryt křížek, pravice žehná nad koulí. U pravé nohy stojí kolo. Hlava světice má vlasy po obou stranách ve zlaté síťce a nese korunu, kol hlavy kruhovou svatozář. Pozadí obou těchto obrazů jest postříbřené s vrytými hvězdami; také ploché rámce jsou postříbřené s vrytými kosočtverci. (Obr. 82.)

Na rubových stranách: Na desce 1. (za sv. Barborou) s v. A l ů b ě t a v zeleném šatě, přes který splývá s ramen rudý plášť, jenž pravici si přidržuje; v levici nese pletený košíček s červenými květy. Mladistvá dívčí tvář s rusými, volně přes ramena vinoucími se vlasy nese zlatou, černě obrýsovanou korunu a kol hlavy má svatozář.

Na 2. desce (za sv. Kateřinou) S v. M a r k ě t a v modrém rouše a bílém plášti drží v obou rukou kříž, do kterého se zakusuje drak na zemi se plazící. Sličná dívčí tvář pod korunou se svatozáří vroubena jest blede-rusými vlasy, splývajícími v prsténkách na ramena. Pozadí obou rubových stran desek jest tmavě červené se zlatými hvězdičkami; rámy jsou světle červené a patronovány bílými a modrými dvojitými liliemi. (Obr. 83.)

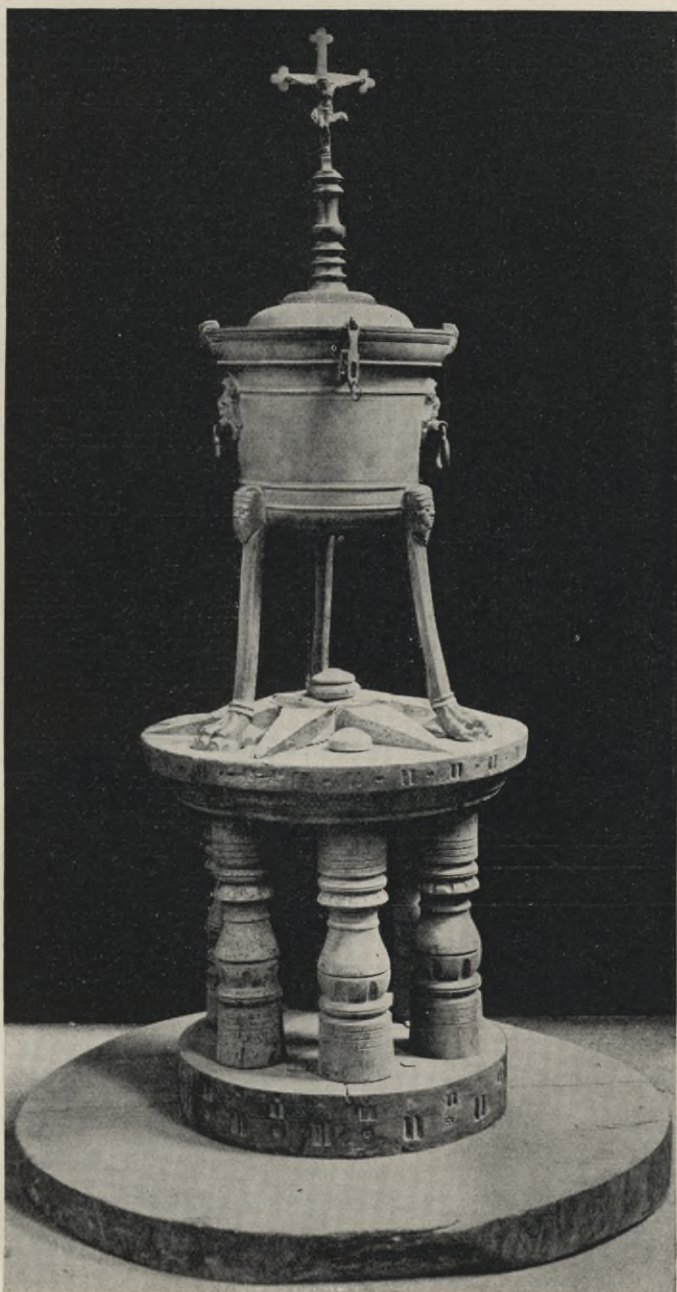
Ostatní části výpravy, zejména mřížka, dělicí presbytář a lavice jsou nové, z roku 1909. Mřížku z kovaného železa provedl *Cel. Loi* a lavice *Ant. Baumgartl* v Karlíně, vše dle návrhu H. z. Walcherů.

S a k r i s t i e leží východně za kaplí; nepravidelná, 7-20 m dlouhá a 3-00 m široká místnost zaklenuta valeně s lunetami nad dvěma úzkýma okny, z nichž jedno ústí na parkán, druhé do zadního dvora.

K ř t i t e l n i c e byla sem přenesena ze Skřivaně po roce 1748, když sloužila hradní kaple jako farní kostel; stojí na dubovém podstavci, 0-57 m vysokém, jenž složen jest z kulatého stupně, na němž spočívá menší kulatá deska, na oblině zdobená vrytými hvězdicemi a dvojitými svislými vruby. Do této desky zapuštěno 6 profilovaných kuželek, nesoucích okrouhlou desku, zdobenou také hvězdičkami a podvojnými vruby. Z vrchního líce desky vyčnívá hvězda šestipaprsková. Podstavec tento jest z druhé polovice XVI. stol. a sloužil asi původně jinému účelu. Na vrchní desce stojí cínová křtitelnice na třech nožkách, ukončených dole v čtyřprsté spáry a nahore hlavičkami vousáčů pod kápěmi. Na kotlíku, 0-50 m vysokém, v průměru 0-31 m měřícím, obtočeném čtyřmi obroučky a pod okrajem třemi vruby, jsou přiletovány dvě hlavičky andělíčků s kruhy. Mezi těmi na plášti kotlíku vryt jest nápis ve vavřínovém věnečku: *Letzta Panie 1603 Drozeny a Slateczny Rytierz Pan Ferdinand z Keszperku a z Drzkowicz a na Skrzywanu S Drozenaw Panj Markntaw Keszperkowaw Rozenaw Ficzymkaw z Doweho Szymburka Manzelkaw swaw milaw kauptily swa towa křztiedlniczny za swe vlastni penize, ke czi a chwale Pana Boha Wffemohawczijho do tohoho Bozjho domu. Od slowutneho a poczliweho waczlawaw maczla konwarze na ssiroke Wlici . . . Doweho Miesta Prahy.* Na víku mírně bahnovitém a trojnásob zvlněném vyniká ze středu stonek, profilovaný jako balustr, jenž nese krucifix se správně modelovaným tělem ukřížovaného Krista P. Celková výška cínové křtitelnice obnáší 0-90 m. (Obr. 84.)

T r u h l i c e n a p a r a m e n t y s oblým víkem, celá pokryta prosekávaným ornamentem ze železného plechu, pod nímž prosvítá červené sukno. Jest nová práce *Cel. Loie* dle návrhu arch. z Walcherů.

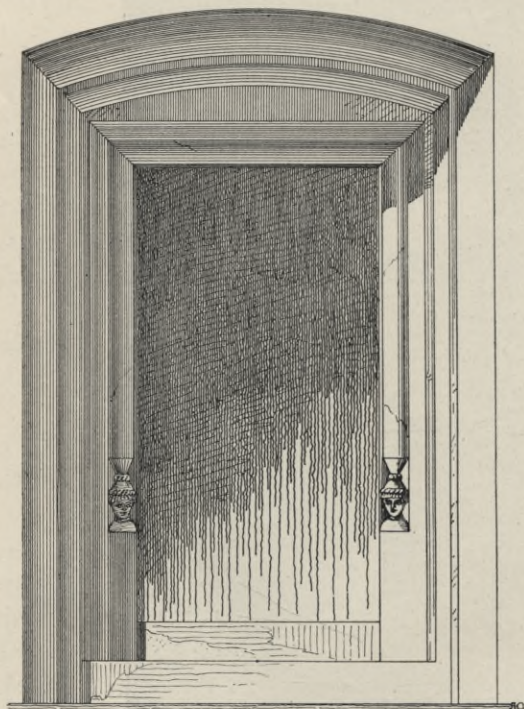
M a l ý s á l r y t i ř s k ý, 7-00 m široký, 1-70 m dlouhý a 5-50 m vysoký, leží mezi předsíní kaple a věží prochoditou, od které jest oddělen

Obr. 84. Sakristie. Křtífelnice (ze Skřivaně).

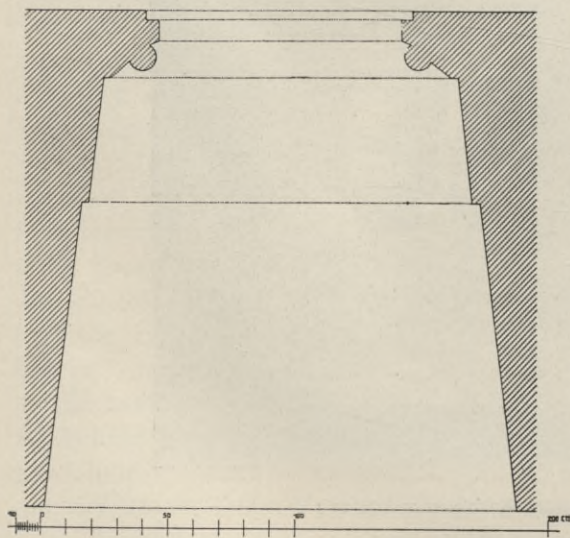
úzkým pokojem. Při požáru r. 1826 utrpěl tou měrou, že byl potom nově zaklenut valeně s třemi páry lunet. Není jisto, jaký byl původní strop, ale dle všeho nebyl klenutý, jinak by byl asi vzdoroval četným požárům a obstál jako rytířský sál a kaple. Nyní slouží sál za archiv.

Vchody vedou do sálu tři, všechny v obnovených ostěních kamenných a rovných nadpražích: 1. z předsíně kaple, 2. z rytířského sálu a 3. z pokoje vedle věže.

Okna osvětlují sál tři, dvě trojdílná a jedno dvojdílné, všechny s kamennými kříži, v arkýřích jen 0.40 m z líce zdi vysunutých. Tyto arkýře na základě nalezených zbytků konsol navrhl r. 1882 arch. *Jos. Mocker*. Následkem nedostatečného zavázání nového kamenného zdiva jsou všechny tři arkýře povážlivými trhlinami od staré zdi odděleny.

Pokoj mezi malým sálem a věží průchoditou jest nepravidelná místnost, sloužící za knížecí archiv, 7.00 m dlouhá a $2.50\text{—}3.30\text{ m}$ široká, sklenutá třemi hvězdovými klenbami bez žeber. Osvětlena jest jedním oknem na parkán vedoucím. Dveře ústí do tohoto průchodného pokoje troje: 1. z malé rytířské síně, 2. z přechodu do velkého sálu a 3. z věže prochoditě; tyto dveře, $0.96 \times 1.80\text{ m}$ ve světlosti veliké, vroubeny jsou na stranu do jmenovaného pokoje hlubokými špaletami a kamenným ostěním, 0.28 m hlubokým a 0.12 m širokým, jehož profil záleží z otupené hrany šikmou plochou, z níž vystupuje váleček 0.10 m široký. Profil počíná ve výšce 0.36 m nad prahem, vroubí obě svislé stěny i rovné nadpraží; pod válečky jest na

Obr. 85. Věž prochoditá. Ostění dveří v I. patře, na záp. straně.

obou stranách hlavička bezvousého mladíka v čapce, 0.21 m vysoká, převadna na válce malými kužely. Profil tohoto vchodu jest důkazem,

že vchod i celá věž prochoditá pochází ze XIII. věku. K původnímu ostění přizděna jest později zeď 1.26 m silná, což jest na ostění zřetelně patrné. (Obr. 85.)

V II. patře nad malým rytířským sálem jsou pokoje, které druhdy obývali kněži, a to od dob Václava IV., kdy zřízena byla na Krivoklátě kapitula. Po zániku kapituly bylo jich k různým účelům používáno; až když r. 1680 zřízeno opět zde kaplanství, sídlil v nich kaplan. Pokoje ty jsou prosté místnosti o rovných omítaných stropech; poslední jich úprava stala se po roce 1826.

Zvony visí ve vstupní (prochodité) věži dva 1. Výšky 0.55 m, v průměru 0.80 m zdoben na uchách maskami, pod korunou ornamentálním pásem a na plášti nápisem velkou latinkou: IUSSU SERENISSIMI PRINCIPIS CAROLI EGONIS DE FUERSTENBERG POST INCENDIUM DIE 18. AUGUSTI 1826 FUSA A GAROLO BELLMANN 1828.

2. Výšky 0.45 m, v průměru 0.60 m. Na uchách masky, pod korunou ornamentální pás a na plášti nápis: „Gvra Domini Francisci Nittinger consiliarii aulici et Administratoris post incendium die 18. Augusti 1826 fusa a Carolo Bellmann 1828“.

Knihovna.

Literatura. Lud. Hain. Repertorium bibliographicum (Stuttgart a Luttich 1826—1838). R. Proctor. Index to the early printed Books (London 1898—1903). R. Glaser. Die Manuscripte der fürstlich Fürstenberg'schen Bibliothek in Prag. (Praha, 1868.) Dr. Felix Zeller. Die Incunabel-Drucke (bis zum Jahre 1500) der fürstl. Fürstenberg'schen Bibliothek zu Pürglitz (Stuttgart 1885).

Na hradě uložena jest z Prahy převezená knihovna úřední o 1015 dílech a 1064 svazcích v kancelářích ústřední správy knížecích statků, dále rodná knížecí knihovna, čítající 15.200 děl, z nich 550 Bohemik. Z děl jest: 423 rukopisů v 464 svazcích (z těch 70 českých), 216 inkunabulí (prvotisků) v 155 svazcích, 19000 dissertací v 300 svazcích. Tato knihovna chována jest ve velkém rytířském sále a v přilehajícím pokoji, pak v I. patře věže zv. hodinové.

Z rukopisů uvádíme:

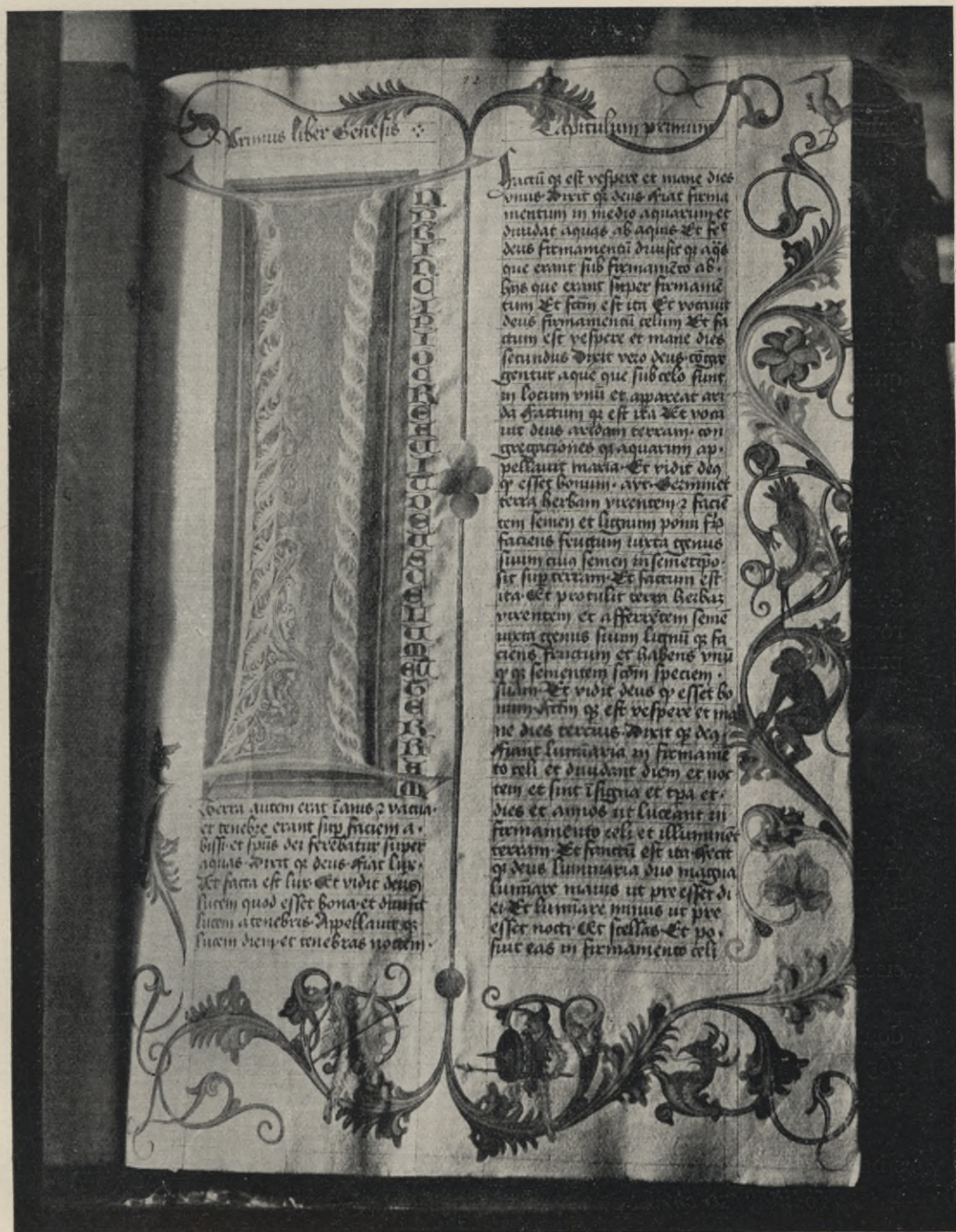
Antonius Archiepiscopus Pragen. Brevis sacerdot instructio, 23 cm šir., 32 cm vys., 55 listů na papíře z r. 1419, jest svázáno dohromady s *epistolami biskupa Stanislava Varminského*.

Augustinus: Expositio de psalmis I—L, 24 cm šir., 34 cm vys. 68 listů na pergamenu z r. 1150. Psáno minuskulemi s červenými a modrými initialami. Na konci připsáno střídavě modrými a červenými majuskulemi: EXPLICIT EXPOSITIO AVGVSTINI EPISCOPI DE PSALMO QVINQVAGESIMO ANNO VERBI INCARNATI MILLESIMO CENTESIMO QVINQVAGESIMO CONSRIPTVS EST CODEX. Desky jsou nové.

Obr. 86. *Knihovna: Biblia latina, Testamentum vetus; 2. list.*

Biblia latina, Testamentum vetus; 30 cm šir., 44 cm vys.; 406 listů na papíru, 2 listy s obrazy na pergamentu: 1. Hospodin, 2. Stvoření světa;

Obr. 87. Knihovna: Biblia latina, Testamentum vetus. Třetí list s initialou I.

v 7 obrazcích (obr. 86.); na třetím listě pěkná initiala I s rozvilinami ornamentálními (obr. 87.); z první polovice XIV. věku. Desky z bílé vepřovice s kovanými rohy a čtyřmi sponami jsou z XV. věku.

Biblia latina, 16 cm šir., 24 cm vys., 392 listů na pergamenu; bible dosahuje až k 2. listu sv. Pavla na Timothea; ze XIV. století.

Boccaccio, Genealogie libri XV; 22 cm šir., 31 cm vys., 382 listů (první schází) na pergamenu latinkou psaných s červenými neb modrými initialkami. Benátská práce z polovice XV. století. Desky z hnědé teletiny s tlačenými čtyřmi kosočtverci, v nichž byly růžice, které jsou strženy. Na obrubě opakuje se ve vlnité stužce slovo: *maria* a na bronzových sponách m.

Cicero, de officiis libri III., 15 cm šir., 21 cm vys. 82 listy na pergamenu popsány velmi pečlivě latinkou. Na prvním listě initiala Q a ornamentální obruba. Vlašská práce z r. 1460. Desky novější z červeného maroquinu. (Obr. 88.)

Historie o plawenij se do Ameriky, 18 cm šir., 28 cm vys. 339 listů se 7 akvarely; ze XVI. století.

Kniha lenni, 22 cm šir., 33 cm vys. 140 listů na pergamenu z r. 1566. Na prvním listě namalován alianční znak ve věnci vavřínovém:

Znak Aulických z Aulic:
Svisle půlený, v levém poli 3 vodorovné červené pruhy, střídají se s 3 pruhy žlutými; pravé pole červené.

Podpis:

Waczlaw Auliczka
z Aulic

Znak Haugwiců:

Hlava berana se zlatými rohy.

Podpis:

Markyta
z Haugwic

Na druhém listě namalována ozdobná kartuše, v ní znak svisle půlený, levé pole červené se stříbrným pásem vodorovným uprostřed, pravé pole modré s 3 úhlopříčnými žlutými pruhy. Nad znakem arcivévodská koruna a nápis: FERDINANDVS AR|CHIDVX AVSTRIÆ.

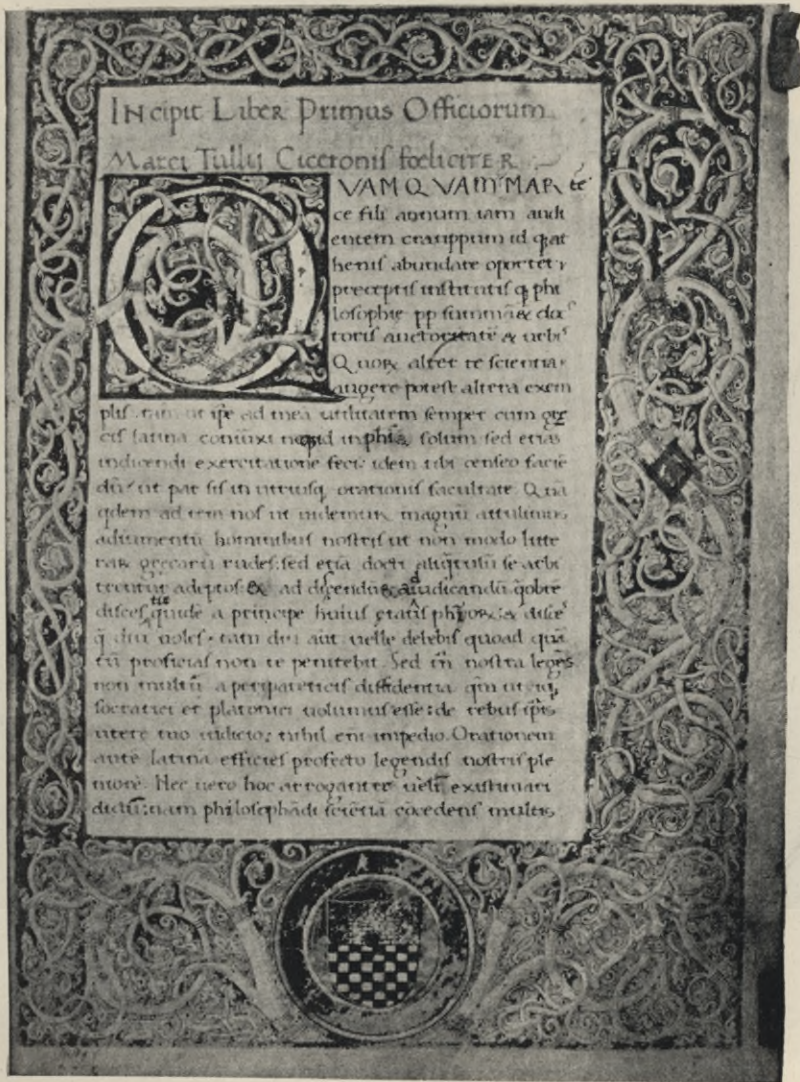
Desky z vepřové kůže s tlačenými ornamenty a mosazným, pěkně ciselovaným kováním na rozích a dvou sponách.

Kniha pana Towaczowskeho, 17 cm šir., 21 cm vys. 330 listů, svázaný dohromady s *Pohonowe a nalezowe* od r. 1437—r. 1502 (jeden z r. 1598), 565 listů na papíře psáno kursivou s nadpisy červenými. Desky z bílé vepřovice s tlačenými ozdobami a dvěma mosaznými sponami.

Macchiavelli N. Historie Fiorentine, 24 cm šir., 34 cm vys., 178 listů s barevnými initialkami a ornamenty na obrubách; z r. 1526. Desky novější.

Modlitby, 10 cm šir., 14 cm vys., 103 listy na pergamenu psané minuskulemi s 42 initialkami se zlatými ozdobami a malovanými ornamenty, z nichž mnohé jsou stylisované, některé velmi naturalistické. Čtyři miniatury: 1. Ukřižovaný Kristus, 2. Bičování Krista Pána, 3. Sv. Jan Miláček, 4. David na harfu hrající. Česká práce z XV. století. Desky novější. (Obr. 89.)

O mudrcích list 89—129, 17 cm šir., 21 cm vys., svázáno dohromady s: *Kronika Boleslawska* l. 1—89 a *Lucidarz* l. 129—141. Z konce XV. století. Desky pozdější.

Obr. 88. *Knihovna*: List I. z díla Cicero, de officiis libri III.

Panjsitij nalezowe za krále Ladislawa, 20 cm šir., 30 cm vys., list 79—81, z r. 1454.

Prawa a zřízení zemská kral. Czeskeho, 20 cm šir., 30 cm vys., 373 listy z r. 1564.

Prawa czeská panská, komentář pana Ondřeje Berky z Dubé, dva svazky 20 cm šir., 32 cm vys., ze XVI. století.

Prawa hornij, 21 cm šir., 32 cm vys., list 1—83 na papíře. Svázáno dohromady s: *Przisahy awrzednikow*, list 86—102, na papíře.

Prawa miestka „Codex boemicus“ z r. 1473, 21 cm šir., 32 cm vys. obsahuje 224 listů na papíře psaných a 13 majestáťů. Práva ta jsou císařská, manská, konšelská, Velkého města Pražského a Soběslavská. První list s iniciálou na zlatém podkladě s rozvilinami na obrubě. Desky původní

Obr. 89. *Knihovna*: Modlitby, list 22. a 23.

z hnědé teletiny s tlačenými ornamenty, spjaty bronzovými sponami, orlicemi v rozích a beránkem uprostřed. (Obr. 90.)

Psalterium Romanum, 20 cm šir., 29 cm vys. 147 listů s 29 miniaturami na 8 listech. Psáno v Anglii v první polovici XIV. stol. (Obr. 91.)

Registra wšfeligakych wieczy przypadnijch a pamietihodnych, 21 cm šir., 32 cm vys. Psáno na papíře. Na deskách vyryt r. 1609.

Rozprawy nabozencko-mrawouczone, 16 cm šir., 23 cm vys. Dva listy pergamentu ze XIV. století.

Rudolf z Emže, Weltchronik, 20 cm šir., 32 cm vys. dva (XXX. a XXXI.) listy na pergamentu z polovice XIII. století.

Rzad czeske koruny Cziesarzem Karlem potvrzeny, 20 cm šir., 31 cm vys. list 65—77 z počátku XV. století.

Rzad prawa zemskeho 18 cm šir., 28 cm vys., list 41.—58. z r. 1451.

Obr. 90. *Knihovna: Desky díla „Prawa mieřtjka“ Codex bohemicus z r. 1473.*

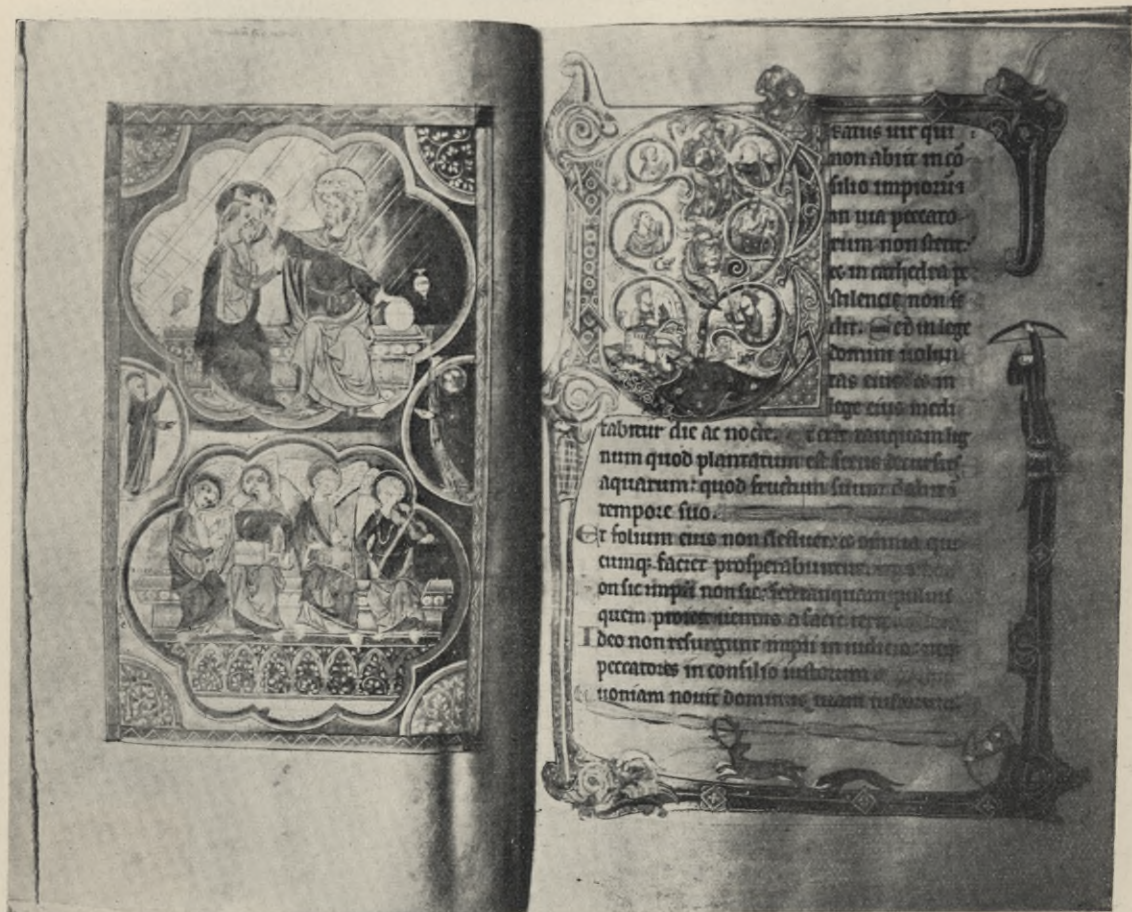
Slawata Wil. hrabě Paměti. 20 cm šir., 30 cm vys. 8 knih na papíře psaných v XVII. stol.

Slawata Wil. hrabě. Paměti (výňatky) 20 cm šir., 30 cm vys. 558 listů obsahuje paměti z r. 1598—1623.

Slawata Wil. hrabě. III. kniha *Paměti* sahající do r. 1436. 20 cm šir., 30 cm vys., přepis z XVIII. věku.

Sněmy z r. 1530—1675, 18 cm šir., 28 cm vys. 2 knihy.

Trawniczek Hawel. Knihy lékařské, 14 cm šir., 22 cm vys., 191 list psaný kursivou s červenými nadpisy z r. 1534. Desky v hnědé teletině s tlačenými ornamenty a dvěma bronzovými sponami.

Obr. 91. *Knihovna*: Psalterium Romanum. List 13. a 14.

Ustanowenie panuow za cziesarze Sigmunda, 20 cm šir., 29 cm vys., z prvé polovice XV. věku.

Virgilius P., Opera, 24 cm šir., 34 cm vys. 225 listů na pergamentu s malovanými iniciálami a dvěma miniaturami. Z r. 1378.

Weyklad snuow kterež složil swati Josef, 18 cm šir., 28 cm vys.; ze XVI. století.

W tom czo ktery wrzednik od ktere wieczy ma brati, 19 cm šir., 29 cm vys., list 50.—63.

Zakon nowy, 12 cm šir., 19 cm vys., 299 listů na pergameni; psáno minuskulemi s malovanými initialami a ornamenty. Na prvé straně připsáno: „Anno Dom. 1523“. A dole: „Ex libris M. Joanis Sculteti a Lerchenfels 1750.“ Desky dřevěné, černou koží potažené.

Zemska prawa a zakony 25 knih českých 20 cm šir., 32 cm vys. a 9 latinských.

Z prvotisků uvádíme:

Aben Ezra (R. Abraham), *Liber de nativitatibus*. Tiskl v Benátkách Erhard Ratdolt 9./I. 1485, 22 cm šir., 32 cm vys. 37 řádek, 30 listů, minuskule s květinovými initialami. Prvý list a prázdný, na listu 1 b dřevoryt „Stvoření světa“. Hain 21. I. vyd. S poznámkami ze XVI. věku.

Aeneas Sylvius. Epistolae. Tiskl A. Koburger v Norimberce 16./VIII. r. 1486, 22 cm šir., 33 cm vys. Desky z bílé vepřovice s tisknutými ornamenty a poprsími Davida, sv. Pavla a uprostřed muže s otevřenou knihou v ruce, pod nímž z podpisu čitelné jen první písmeno L.

Aesop (první německý překlad od Jindř. Steinhövela). Bez udání místa a času (před 1475), 30 cm šir., 44 cm vys., 28 nečís. listů, I.—CXIX. čísl. listů, 4 l. seznamu. Minuskule s malovanými dřevoryty. Hain 331.

Aesopus Aes. grec p. Laurentium Vallensem traductus. Na konci: Impressum Liptzk. Per Jacobum Tanner. 23 bájek. 20 cm šir., 28 cm vys. 6 listů. Minuskule. S psanými poznámkami na obrubách ze XVI. stol. Hain neuvádí. (Ex bibliotheca Woogiana.)

Albertus Magnus. Compendium theologiae (1473 o vigiliích sv. Bartoloměje apošt. dokončeno). 30 cm šir., 40 cm vys. Bez udání místa a času. Minuskule, 34 řádek, 187 listů. Hain 434.

Alexander Gallus de Villa Dei: Textus Alexandri. Bez udání místa a času. 20 cm šir., 28 cm vys. S titulem a 61 listy, 3 listy seznamu, 32 řádek Hain neuvádí.

Alphonsus rex Castellae. Tabulae astronomicae. Tiskl Erhard Ratdolt v Benátkách 4./VII. 1483, 18 cm šir., 28 cm vys., 41 řádka, 93 listů. Hain 868, I. vyd.

Aquino (Thomas de) *Quaestiones disputatae de veritate*. Tiskl Jan Koelhoff v Kolíně n. R. r. 1475. 31 cm šir., 40 cm vys. Minuskule s červenými initialkami, Hain 1419, I. vydání. Na listě 6. připsáno: „Iste liber est conventus s. Crucis fratrum ordinis praeicatorum. In Iglavia: Emptus feria III. pasche. 1489.“

Aquino (Thomas de) *Scriptum super quarto Sententiarium*. Tiskl Petr Schoiffer v Mohuči 13./VI. 1469, 31 cm šir., 40 cm vys. 60 řádek, 274 listy. Minuskule s červenými a modrými initialami, Hain 1481. I. vydání. Před tisknutým počátkem díla vložen psaný seznam u XV. věku. Desky z červeného maroquinu s tisknutými zlatými ornamenty na hřbetu.

Bibel. Tiskl J. Eggesteyn v Strasburku asi r. 1466. Bez označení a číslování. 29 cm šir., 37 cm vys. 43 řádky, 404 listy. Minuskule s červe-

nými a modrými iniciálami. Hain 3128. Desky z hladké teletiny se zlatenými ornamenty na hřbetu.

Bibli. V Praze. 1488. 22 cm šir., 32 cm vys. 586 listů s 47 řádky; schází prvních 20 listů a 3 listy seznamu. Minuskule s červenými a modrými iniciálami. Na konci: „Praczy teto a diela knih tiechto zakona Božie konec včinien gť sstiasnie w slawnem Miestie Starem Pražskem kte | rvžto praczy slowvtni mužie a miesstia | nie Pan Ian pytlík a pan Severyn | kramař tō leta konssele a pan Ian od Čapvow a pan Matieg od biele lwa etc.“ Vazba novější, z počátku XIX. věku.

Biblia latina. Tiskl Ant. Koberger v Norimberce 18./V. 1478, 28 cm šir., 40 cm vys. 468 čisl. a 6 nečisl. listů, 51.—53 řádek. Minuskule s malovanými iniciálami. Na prvním listě v initiale píšící sv. Jeroným, pod ním štít s kohoutem. Ostatní iniciály ornamentální. Hain 3068. Desky z bílé vepřovice s tlačenými orly a růžicemi v kosočtvercích; kování strženo.

Kromě jmenovaných jsou v bibliothece na Křivoklátě ještě tyto bible:

Biblia latina. Tiskl A. Koberger v Norimberce 1479. 30 cm šir., 42 cm vys., 468 listů. Hain 3072. Na předsádce slabě malovaný obraz Kristus na kříži, na vnitřní straně desek obraz Vzkříšení Krista P., maloval Jiří Fabricius r. 1585.

Biblia latina. Tiskl Franc. de Hailbrun v Benátkách 1480. První 2 listy scházejí, též poslední list. 22 cm šir., 30 cm vys. 466 listů s 50—51 řádkami. Minuskule s malovanými, částečně i zlacenými iniciálami. Hain 3078.

Biblia latina cum postillis Nicolai de Lyra, etc. Vol. III. Testamentum novum. Tiskl Franc. de Hailbrun v Benátkách 1482—3. 30 cm šir., 42 cm vys. 340 listů s 60 a 73 řádkami, minuskule s malovanými iniciálami. Hain 3165.

Biblia latina. Tiskl J. Herbort de Seligenstadt v Benátkách r. 1483. 30 cm šir., 42 cm vys. 397 listů s 58 řádkami. Minuskule s malovanými a zlacenými iniciálami. Hain 3090.

Biblia latina. Tiskl Mik. Kesler v Basileji r. 1487, 32 cm šir., 45 cm vys. 433 listů s 56 řádkami. Hain 3100.

Biblia latina. Tiskl J. Froben de Hammelburck v Basileji r. 1491. 18 cm šir., 28 cm vys. 494 listy s 56 řádkami. Hain 3107.

Biblia latina. Tiskl Hieronymus de Paganinis v Benátkách 1497. 18 cm šir., 28 cm vys. 503 listy s 53 řádkami. Hain 3123.

Biblia latina. Vol III. Tiskl J. Petr de Langendorff a J. Froben de Hammelburck 1498 v Basileji. 30 cm šir., 40 cm vys. 440 listů s malovanými iniciálkami, první na zlaté půdě. Hain 3172.

Bossus (Matth) Familiares et secundae epistolae. Tiskl Vinc. Berthochus Regiensis v Mantově 1498. 30 cm šir., 40 cm vys. 143 listů s 38—39 řádkami latinkou. Hain 3671.

Borgo (Lucas Pacioli de) Summa de Arithmetica, geometria, proportioni (et) proportionalita 2. part. Titulní list schází. Tiskl Paganino de Paganini

v Brescii 10./XI. 1494. 30 cm šir., 40 cm vys. 307 listů s 55—56 řádkami. Kursiva s matematickými a ornamentálními dřevoryty. Hain 4105.

Botho (Konrád). *Cronecken der Sassen*. Na l. 284 červ.: Diese Kronecke van keyseren vnd anderen | fursten vnde steden der sassen mit oren wapen | hefft geprent Peter Schoffer van gernssheim. | In der eddelen Stadt Mencz. Die eyn anefangk | is der prentery. In deme iare nach cristi gebort | dussent vierhundert LXXXXI j vppe den Sesten Aach des Merzen. Na druhém listě dřevoryt, představující stvoření světa. 30 cm šir., 45 cm vys. 284 listy. Minuskule s iniciálami. Hain neuvádí.

Die Chronika van der hiliger Stat vā. Coellē. Tiskl Joh. Koelhoff v Kolíně n. R. 1499, 30 cm šir., 40 cm vys. 354 čísl. 12 nečísl. listů, 49 řádek. Minuskule s mnoha malovanými dřevoryty. List 348 doplněn rukopisem. Hain 4989.

Gesta Romanorum. Titul schází. Na 5 l.: ... impressit Io | hannes de Westfalia. Alma i universitate Lovaniensi. Bez udání roku. 20 cm šir., 28 cm vys. 256 listů, 30 řádek. Minuskule s červenými iniciálami. Na předsádce psané poznámky pozdější, as ze XVI. stol. Hain 7742.

Gratianus (Franciscus). *Decretum cum apparatu Bartholomei Brixienensis*. Tiskl N. Jenson v Benátkách r. 1477. 30 cm šir., 45 cm vys. Minuskule s modrými a červenými iniciálami. Na prvním listě malovaný obraz: Kristus dává moc církvi. Hain 7890. Desky z bílé vepřovice s tlačenými kosočtverci a mosazným kováním s pěknými gotickými arkaturami.

Hieronymus (B.) *Vitae Sanctorum patrum*. Tiskl Ant. Koburger 9./IV. r. 1483 v Norimberce. 24 cm šir., 35 cm vys. 150 listů (posledních 13 schází) s 61 řádkou. Minuskule s červenými a modrými iniciálami. První iniciála B na zlaté půdě malována červeně a modře v zeleném rámci. Hain 8598, Proctor 2032. Desky z hnědé teletiny s tlačenými kosočtverci a růžicemi, na mosazných sponách: maria.

Hieronymus (B.) *Epistolae et Tractatus*. Tiskl Mik. Kessler r. 1492 v Basileji. 24 cm šir., 35 cm vys. 490 listů s 56 řádkami. Minuskule s iniciálkami. Na prvním listu pod titulem malovaný dřevoryt: sv. Jeroným se lvem. Hain 8561.

Horatius (Q. F.) *Horatii opera et in ea Christophori Landini Interpretationes*. Tiskl Ant. Miscominus 9./VIII. 1482 ve Florencii. 26 cm šir., 38 cm vys. 6 listů nečísl. (1 schází), 265 číslovaných listů s 46 řádkami, s komentářem. Hain 8881.

Imola (Alexander de). *Lectura super prima et secunda parte Digesti novi, cum apostollis*. Tiskl Bernard de Tridino de Monteferrato 1489—1490 v Benátkách. 30 cm šir., 44 cm vys. I. díl 212 listů, II. díl 156 listů s 78 řádkami. Kursiva s červenými a modrými iniciálami. Hain neuvádí. S autografem: Ex libris Franc. Godef. Troili in Jessot 1624. Desky z bílé vepřovice s tisknutými ornamenty.

Josephus (Flavius), *Opera, latine i. e. Antiquitatum libri XX et De bello Iudaico VII*. Tiskl J. Schüssler 4./VII. 1470 v Augsburgu. 30 cm šir., 45 cm

vys. 286 listů (jeden, 1. schází) s 50 řádkami. Minuskule s malovanými iniciálami. Hain 9451. Desky z červeného maroquinu.

Lactantius (Lucius Coelius Firmianus), *Opera*. Tiskl Theodor de Ragonibus de Asula 21./IV. 1490 v Benátkách (v udání letopočtu stojí chybně 1370), 28 cm šir., 38 cm vys. 147 listů s 45 řádkami. Latinka s malovanými iniciálkami. Hain 9815.

Lancelot du Lac Le tièrz Volume | De Lancelot du lac. Nouvellement imprime a Paris. Tiskl Ant. Verard v Paříži 1494. 30 cm šir., 42 cm vys. 6 listů se značkami, 233 listů číslovaných (poslední je chybně číslován: CCXXIII.). Minuskule s několika velkými dřevoryty. Hain 9850. Na 2. listě připsáno: Das Buoch ist mein Joachims H. L. Fürstenberg gefunden alhier im hous anno 1559.

Missale Moguntinum. Tiskl Petr Schoiffer 25./VII.. 1483 v Mohuči. 28 cm šir., 40 cm vys. 228 listů s 38 řádkami. Minuskule s barevnými iniciálami; na l. 1. a 103. jsou zlacené iniciálky. Na l. 1.—6. kalendář, na l. 102 malovaný dřevoryt Kristus na kříži. Hain 11333. S ex libris Franc. Godofr. Troilus in Jessot. 1624.

Missale Pragense. Tiskl Jiří Stuchs 10./III. 1498 v Norimberce. 26 cm šir., 37 cm vys. 320 listů (1 schází) s 31 řádkou. Na titulním listě kalendarium, na zadní straně dřevoryt sv. Vojtěch, sv. Sigmund, sv. Vít a sv. Václav. Minuskule s červenými iniciálami a jednou zlatem zdobenou. Hain 10000.

Na vnitřní straně desek napsáno kursivou: „*Leta Buozieho Tisyceho pietisteho trzetiho pocziwa ziena Anna wdowa kaupila za gospodarze jweho Waczlawa do libaunie k zadulji. Proftez pana buoha za gehu duffi. A to geft zgednal kniez Tobiaje z Wlaffimie. A tyto knihy przynesseny ju do libaunie teho leta na den Swateo Pawla apofstola buozieho bratra panie.*“

Níže pak ještě připsáno kurentkou: „*Dne dwarzateho dewateho Mage letka 1906 v pul desate hodiny veczer hrom do wizie bibaunské uderzil zapalio dwa zvoniky zabyl a rzetieho omracyl.*“ Desky z bílé vepřovice s ostře tisknutými ozdobami ornamentálními a nápisem: *Missale . p̄ř.* Kování strženo.

Missale Olomucense. Tiskl Jiří Stöchs ex Sulzbach v Norimberce 14 3./IV. 99. 26 cm šir., 38 cm vys. Minuskule s červenými iniciálkami. 325 listů (mezi l. 186 a 187 vsunuto 8 pergamenových listů). Na l. 1b velký znak arcibiskupství Olomouckého v dřevorytu. Hain 11338.

Müller (J.) z Královce. *Regiomontanus*. Kalendář. Bez číslování. 18 cm šir. 28 cm vys. 28 listů s 32 řádkami. Na 1. l. napřed 18 řádek veršovaných, pod nimi: červeně 1478 | Bernhart maler } von Augsburg
Erhart ratdoldt }

Na l. 1b jest kruhová tabulka, v níž lze naléztí úplňky a nové měsíce v lednu v l. 1475—1513. Podobná tabulka jest při každém následujícím měsíci. Na l. 14—18 jsou zatmění slunce a měsíce v l. 1475—1530 s černozlutými dřevoryty. Na předsádce připsáno: „+ 1485 | Vff fritag nach Invo-

kavit in der Fasten das wos S. . . . | montag Reyte ein . . . vnser gnedigster H. der Keyser . . . vff Sontag frantag verkundigung kam der | Bischoff von Kolnn mit Im ein Jung lantgrauff von hessen, vff montag nach Vnser frantag kam eingeritten der Bischoff | von mentr.“ Hain neuvádí.

Nider (Jan). *Manuale confessorum*. Tiskl Ant. Koburger v Norimberce. 1471. 30 cm šir., 45 cm vys. 57 listů (1. schází) s 31 řádkami. Minuskule s pěkně malovanými iniciálami. Hain 11834. Dle zápisu na předsádce pochází tato kniha z Dominikánského kláštera sv. Magdaleny v Praze na Malé Straně. Dohromady svázáno s: *Nider* (J.) *Tractatus de morali lepra*. Tiskl Ant. Koburger v Norimberce 1471. 76 listů s 31 řádkou. S mnohými malovanými iniciálami, z nichž některé jsou zlacené.

Otto z Pasova. *Die vierundzwanzig Alten oder der goldene Thron*. Tiskl Ant. Sorg 1483 na den sv. Kalixta v Augsburgu. 30 cm šir., 42 cm vys. 202 listů s 34 řádkami. Minuskule s malovanými dřevoryty. Na l. 1a Spasitel obklopen 24 světci. Na l. 1b sv. Jan. Hain 12129.

Petrarca (Franc.) *Canzoniere*. Tiskl Mik. Jenson v Benátkách. 28 cm šir., 35 cm vys. 179 listů (prvních 8 l. schází) s 30 řádkami. Latinka s ornamentální a zlacenou obrubou na první straně. Hain 12750. V. vyd. Desky v červeném maroquinu s tlačenými ornamenty.

Poggius. *Facetiae*. Nejprvé 5 tabulek na l. 6: Poggij florentini Oratoris eloquentissimi ac secretarij Apostolici. faceciarum liber incipit feliciter. Prefatio. Na konci: Hoc opus exiquu sculpsit Fridericus Creusner sua fabrilis arte . . . Anno 1475 (V Norimberce). 30 cm šir., 42 cm vys. 61 listů. Minuskule s malovanými iniciálami. Hain 13188.

Schwarz (Petr.) *Der Stern Meschiah*. Tiskl Konrad Feyner z Gernhausenu v Esslinkách 1477 v předvečer sv. Tomáše. 18 cm šir., 28 cm vys. 322 listů s 28 řádkami; s 2 dřevoryty na l. 1b a 9a. Minuskule s červenými iniciálami. Hain 11886. Pochází z konventu sv. Marie Magd. v Praze.

Obrazy a reliefs.

V rytířském sále jsou rozvěšeny obrazy rodinných podobizen rodu Fürstenberského převezené sem z pražského paláce knížecího.

Dolnorýnská škola. Poprsí mladého muže, 20 × 40 cm vel., v krátkém černém vlasu a licousech; pod nosem slabý knír. V černém šatě se sbíraným límcem kol krku, jenž ovinut slabým řetězem, na kterém visí medaillon s hlavou vousatého muže (Ferdinanda I.?). Nad hlavou nápis:

ÆTATIS SVÆ — ANNO DNĪ

19 MEN 10

1577

V zadu nápis: Adalbertus Grave de Fuerstenberg * 1557. Na dřevě, výborná malba olejová. (Obr. 92.)

Táž škola. Rozměry 1·26 × 2·15 m Jakub Ludvík hr. z Fürstenbergu, c. k. polní zbrojmistr (* 1592 † 1627). Mohutná postava mladého muže v hnědém vlasu, kníru a s bradkou v hnědém, koženém kabátci přepásaném

červenou šerpou, v modrých spodkách se zlatými cetkami; stejné barvy jsou i prostříhané rukávy. Pravice spočívá na hlavní děla, levice v hnědé rukavici opírá se o jílec meče. U nohou náprsní plát brnění a přilba s bílými a červenými pery a bílým chocholem. V pozadí mračna. Olejová malba na plátně. (Obr. 93.)

Obr. 92. Rytířský sál. Dolnorýnská škola: Albertus Grave de Fuerstenberg,
† r. 1577.

Karel Škréta. 0·82 × 1·12 m vel. Ferdinand Bedřich lantkrabě z Fürstenbergu (* 1623 † 1662). Mladý muž pod kolena v modrošedých očích a hnědých vlasech i kníru, v černém šatě vrchním, pod nímž vidět v rozstřižených rukávech spodní bílý šat, vzdutý kol rukou. Plochý přeložený límeč připjat šňůrou s trapečky. Pravice jest ohnuta a spočívá na prsou. V pozadí v pravém rohu červená záclona. Obličej a zejména pravice dobře malovány. Olejová malba na plátně. (Obr. 94.)

Obr. 93. *Rytířský sál*. Dolnorýnská škola: Jakub Ludvík hr. z Fürstenbergu,
c. k. polní zbrojmistr. † r. 1627.

Škola Škrétova. 0·84 × 1·15 m. Max Josef hrabě z Fürstenbergu (* 1651 † 1676). Celá postava rusovlasého hochy as 13letého v červeném, na rukávech prostříhaném kabátci a spodkách zlatem vroubených a spodním bílém šatě. Přes prsa kožený vyšíváný bandelier, na němž visí meč.

Obr. 94. *Rytířský sál.* J. Škréta: Ferd. Bedř. landkr. z Fürstenbergu, † r. 1662.

Pravice sevřena v pěst, levice opírá se o stolec, na němž jest klobouk s bílým perem; v pozadí sloupový podstavec kryt nahoře tmavě červenou záclonou. Olejová malba na plátně. (Obr. 95.)

Nizozemský mistr. 0·60 × 0·72 m. Max Frant. hrabě z Fürstenbergů (* 1634, † 1681). Poprsí mladého muže s černými kadeřemi, knírkem a muškou, v hnědém koženém kabátci, pod nímž v rozstřížených rukávech

vidět bílou košili; kol krku přeložený límec s jemnou krajkovou obrubou. Přes prsa široký, vyšívaný bandelier. Olejová malba na plátně. (Obr. 96.)

Německý portretista. 0·62 × 0·74 m. Poprsí Vratislava mladšího hr. z F. (* 1600, † 1642) žlutavé pleti s černými, nazad sčesanými vlasy,

Obr. 95. *Rytířský sál.* Škola Škrétova: Max Jos. hr. z Fürstenbergu, † 1676.

knírem a bradou, v hnědém kabátci zpola krytém přeloženým límcem s širokým krajkovým okrajem. Kol beder přepásána růžová šerpa. Olejová malba na plátně. (Obr. 97.)

Týž mistr. 0·62 × 0·74 m. Eleonora hr. z Fürstenbergů (roz. hr. z Helfenšteina, choť Vratislava z F., † 1629). Poprsí dámy v rusých vlasech, v nichž perlový diadem. Život sametový barvy starého zlata jest kol krku

vystřížen, také rukávy jsou prostřihány, kolem krku stojatý límec s jemnou krajkovou obrubou a perlový šperk. Ruce složeny na klíně mají rukávce ukončené manšetami s krajkovou obrubou. Olejová malba na plátně. (Obr. 98.)

Německý mistr. 0·66 × 0·74 m. Alžběta hraběnka z Aspermontu (roz. z F., * 1621, † 1645). Poprsí světle rusé dámy v bílém květovaném brokátu

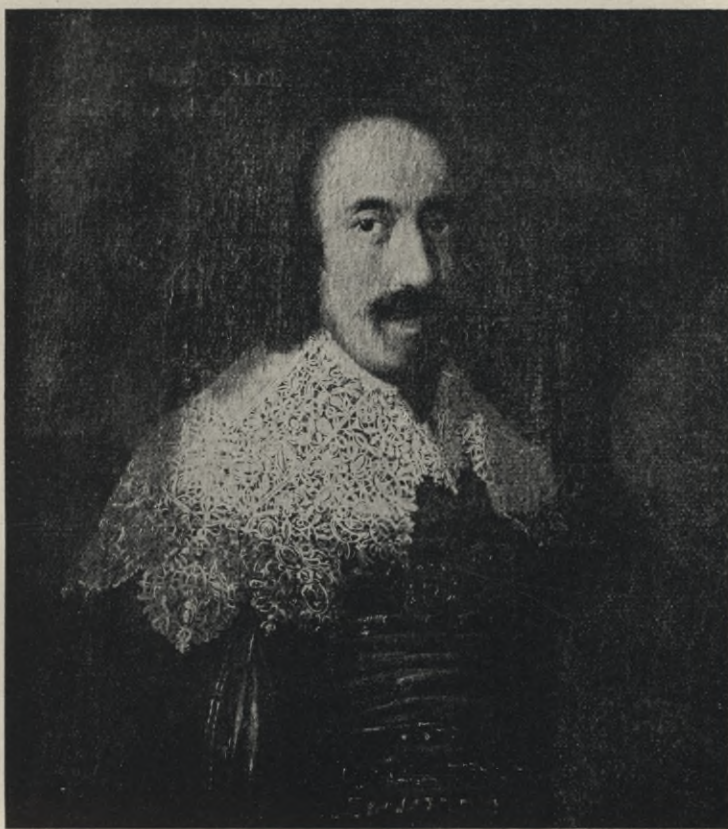
Obr. 96. *Rytířský sál.* Nizozemský mistr. Max Frant. hr. z Fürstenbergu, † 1681.

a sbíraném krajkovém límci kol krku, jenž ovinut pod límcem dvojnásobným řetězem s přívěskem na prsou. Tvrdá malba až na obličej, studeného koloritu. (Obr. 99.)

Dolnorýnská škola. 1·13 × 2·02 m. Frant. Krištof hr. z Fürstenbergu (* 1625, † 1671) v celé postavě v plátové zbroji, mladík s černými kadeřemi a slabém kníru stojí u podstavce, na kterém přílba s červeným chocholem, o niž opírá se levicí, přepásanou červenou stuhou. V pozadí žlutohnědá

záclona, v předu na podlaze překřížené železné rukavice. Olejová malba na plátně. (Obr. 100.)

Francouzský mistr. 0·56 × 0·62 m. Karel Egon hr. z Fürstenbergů (* 1665, † 1702). Poprsí modrookého mladíka, bezvousého, v černém kadeřavém vlase, v plátové zbroji se zlatými pásky, krajkovým pásem pod krkem, pod nímž uvázána modrá stuha. Výborná malba olejová na plátně. (Obr. 101.)

Obr. 97. Rytířský sál. Německý portretista. Vratislav II. hr. z Fürstenbergu, † 1642.

Francouzský mistr. 1·36 × 2·10 m. Vil. Egon z Fürstenbergu, kardinál biskup v Strassburgu (* 1629, † 1704). Celá postava bezvousého muže sličného a výrazného obličej v kardinálském šatě stojí u stolku, na kterém kniha a klobouk kardinálský. V levici drží kříž, pravice sehnuta. Za postavou sloupový oblouk, v levém rohu krytý červenou záclonou, skrz nějž vidět v pozadí město Strassburg. Olejová malba na plátně. (Obr. 102.)

F. Rhin. 1·12 × 2·00 m. Marie Theresia hrab. z Fürstenbergu (roz. vévodkyně z Arenbergu † 1705). Celá postava rusovlasé mladé dámy v bílém šatě a modrém pasu drží v levici košíček s květinami a v pravici růži;

Obř. 98. *Ryřský sad*. Německý portrétista. Eleonora hr. z Fürstenbergu, † 1629.

Obř. 99. *Ryřský sad*. Německý mistr. Alžběta hr. z Aspermontu † 1662.

Obr. 100. *Rytířský sál*. Dolnorýnská škola. Fr. Krištof hr. z Fürstenbergu,
† 1671.

přes stůl, na němž stojí košíček a v pozadí žlutohnědá záclona. (Obr. 103.)
Ve vlasech kol krku a rukou perle. Olejová malba na plátně. Nahoře v rohu
značka mistrova.

Francouzský mistr. 0.45 × 0.57 m. Prosper Ferdinand hr. z Fürsten-
bergu, c. k. polní zbrojmistr (* 1662, † 1704). Hlava bezvousého muže as
35letého v hnědé, kadeřavé paruce a platové zbroji. Olejová malba na plátně.
(Obr. 104.)

Obr. 101. Rytířský sál. Francouzský mistr. Kar. Egon hr. z Fürstenbergu, † 1702.

Německý portretista. 0.73 × 0.93. Ant. M. markrabě z Fürstenbergu,
kanovník v Ellwangen (* 1661, † 1724). Poprsí starce v červeném plášti,
sedícího v křesle. Tvrdá olejová malba z 1. pol. XVIII. stol.

Jos. Weys. 0.72 × 0.92 m. K. Bedřich z Fürstenbergů (* 1714, † 1744).
Poprsí zoleitého muže v brnění, pod nímž viděti modrý, stříbrem vyšíváný
kabát; přes ramena splývá červený plášť hermelinem podšitý. Pravice
opírá se o hůl, levice okazuje dolů. V rohu podpis mistrův a Anno 1734.
Dobrá olejová malba na plátně.

M. Meytens 0.93 × 1.25 m. J. Vil. kníže z Fürstenbergu (* 1699,
† 1762). Postava pod kolena; bezvousý muž as 50letý v bílé paruce, v čer-

Obr. 102. *Rytířský sál*. Francouzský mistr, Vil. Egon hr. z Fürstenbergu,
kardinál arcibiskup Strasburský, † 1704.

F. Rhin

Obr. 103. Rytířský sál. F. Rhin: Maria Theresia, vévodkyně z Arenbergu, † 1705.

veném sametovém kabátě, zlatem vyšívaném a modrém pláští, hermelínem podšitým, kterýž si drží pravici na prsou, levice opírá se o rub pláště; pozadí tmavě zelené. Výborně malovány jsou krom výrazného obličejce zejména ruce. Olejová malba na plátně. (Obr. 105.)

M. Meytens. 0·93 × 1·25 m. Marie Anna kněžna z Fürstenbergu († 1756) pendant k předešlému. Dáma v pudrovaném vlasu, zobrazená pod

Obr. 104. Rytířský sál. Francouzský mistr. Prosper Ferd. hr. z Fürstenbergu, c. k. polní zbrojmistr, † 1704.

kolena, sedící na černém křesle v dekolletovaném, modrém, zlatem vyšívaném, brokátovém šatě a tmavěmodrém pláští sametovém, hermelínem podšitým. Pravicí přidržuje si plášť, levice opírá se lehce o mramorový, bílý stolek. V pozadí zelená záclona. Obraz stejné hodnoty, jako předešlý. Olejová malba na plátně. (Obr. 106.)

Martin Meytens. 0·65 × 0·80 m. Poprsí šedovlasého opata premonstrátů v bílém šatě, s křížem safiry posázeném na modré stuze kol krku. V rohu podpis mistrův; vzadu pečeť. Olejová malba na plátně. (Obr. 107.)

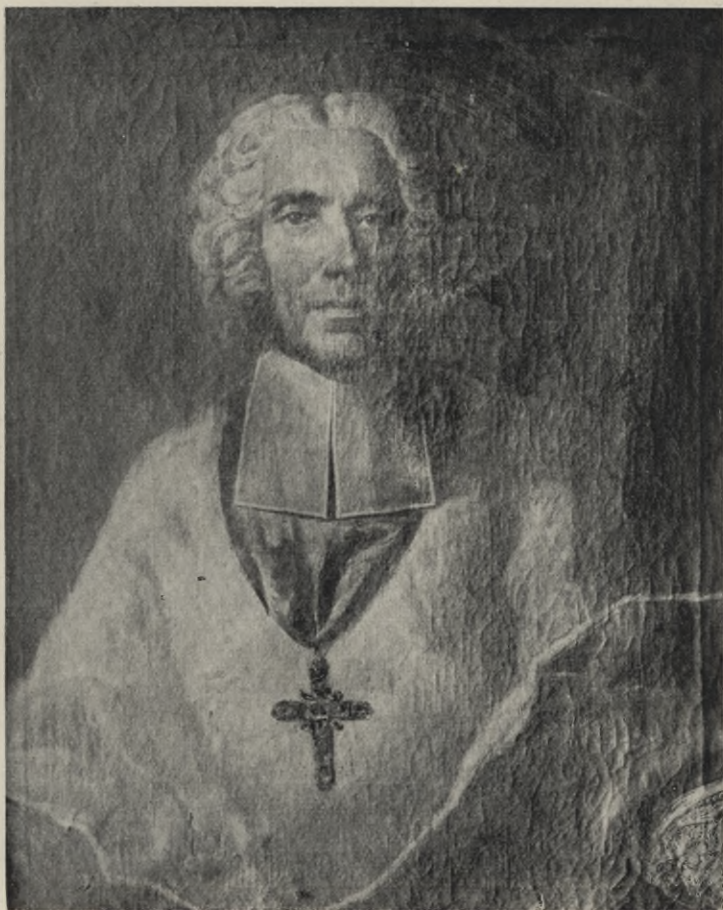

Obr. 105. *Kyřický sál*. M. Meyersn. Jos. VII. kn. z Fürstenbergu, † 1762.

Obr. 106. *Kyřický sál*. M. Meyersn. Marie Anna kn. z Fürstenbergu, † 1756.

Filip Leubner (?) 0.73 × 0.93 m. M. Henrika kněžna z Thurn-Taxisů (roz. princezna z Fürstenbergů * 1732, † 1772). Poprsí dámy as 35leté v černém hedvábném, bílými krajkami vroubeném šatě a tmavě-modrém sametovém plášti hermelinem podšitým, přehozeném přes ramena. Pravice, držící zavřený kostěný vějíř, opírá se o stolek, na němž na červeném

Obr. 107. Rytířský sál. M. Meytens. Podobizna opata premonstrátů a pečeť na rubu.

polštáři knížecí klobouk, na kterýž ukazuje levice. Brilantové šperky, náčelenka, náušnice, náhrdelník i náramky, jakož i krajky velmi pečlivě malovány, obličej však tvrdě. Olejová malba na plátně z 2. pol. XVIII. stol. (Obr. 108.)

Německý malíř. 0.73 × 0.92 m. Egon princ z Fürstenbergu (* 1762, † 1771). Poprsí pod kolena hošíka as gletého v kroji vojenském, důstoj-

nickém, bílém se žlutými výložkami a žluté vestě. V levici drží třírohý klobouk, pravíci ukazuje na knížecí klobouk, ležící na červeném plášti, v pozadí krajina. Běžná olejová malba.

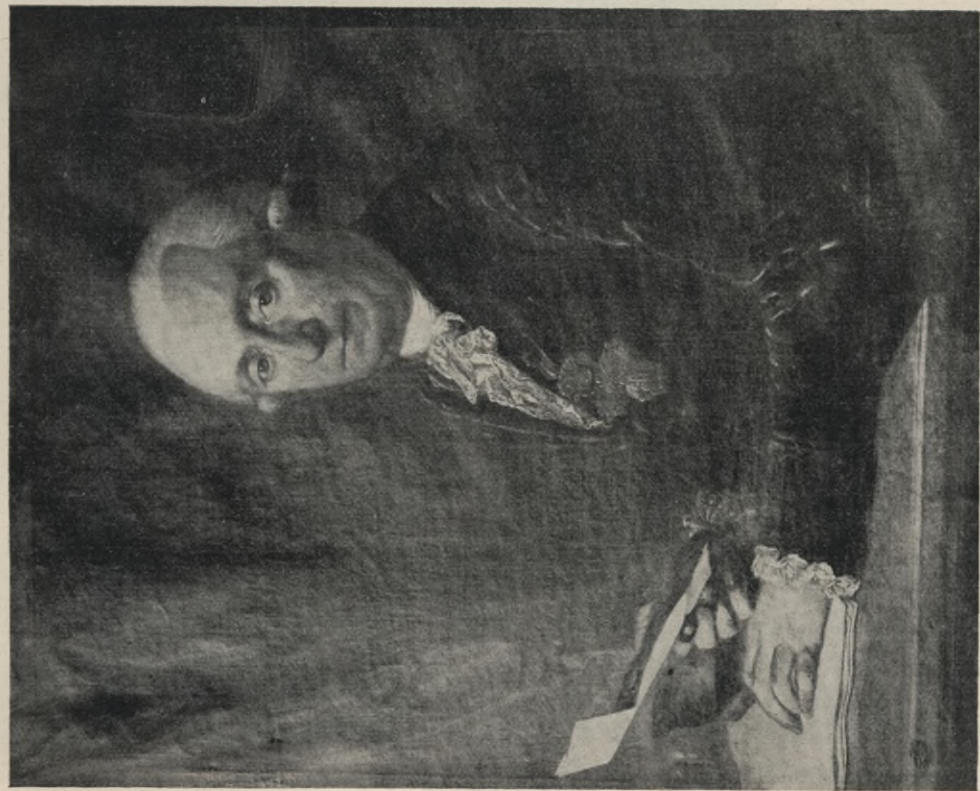
Bohumíra Auerbacha způsob. 0,72 × 0,90 m. Kar. Egon, kníže z Fürstenbergu (* 1729, † 1787). Poprsí bezvousého muže as 50letého, v allon-

Obr. 108. Rytířský sál. Filip Leubner (?) Mar. Jindřiška, kn. Thurn-Taxisová,
† 1772.

geové paruce, v červeném sametovém kabátě a krajkové náprsnice, s řádem zlatého rouna na prsou, sedícího u stolku; v pravíci drží listinu, levíci opírá se o stolek. Dobrá olejová malba na plátně z druhé pol. XVIII. stol. (Obr. 109.)

Německý malíř. 0,70 × 0,87 m. J. Mar. Bened. kníže z Fürstenbergů (* 1758, † 1797). Poprsí bezvousého muže v bílé paruce, v modrém sametovém, zlatem vyšívaném fraku a žlutě kvítkované hedvábné vestě. Tvrdá olejová malba z konce XVIII. stol.

Obr. 109. Rytířský sál. J. B. Auerbacha zpisob: Kar. Egon I., kn. z Fürstenbergu, † 1787.

Obr. 110. Rytířský sál. Francouzský mistr. Marie Felicita, kněžna z Fürstenbergu.

Německý malíř. 0·62 × 0·77 m. Jos. Václav kníže z Fürstenbergu (* 1728, † 1785). Poprsí bezvousého muže as 50letého v bílé paruce, oděného v brnění, přes něj má kabát červený sametový, zlatem vyšívaný. V levici drží hůl, pravicí ukazuje dolů. Vedle modrý plášť a knížecí klobouk na stolku; vzadu sloupová architektura. Běžná olejová malba z polovice XVIII. stol.

Francouzský mistr. 0·72 × 0·92 m. Marie Felic. kněžna z Fürstenbergu (roz. princezna ze Šlesvik-Holštýna, * 1735, † 1798). Poprsí po ko-

Obr. 111 *Rytířský sál.* Francouzský mistr. Neznámá dáma.

lena dámy as 30leté s pudrovanými vlasy, v bílém damaškovém šatě a červeném plášti. Pravice spočívá na klobouku knížecím, levice drží na prsou perlový šperk. Dobrá olejová malba z pol. XVIII. stol. (Obr. 110.)

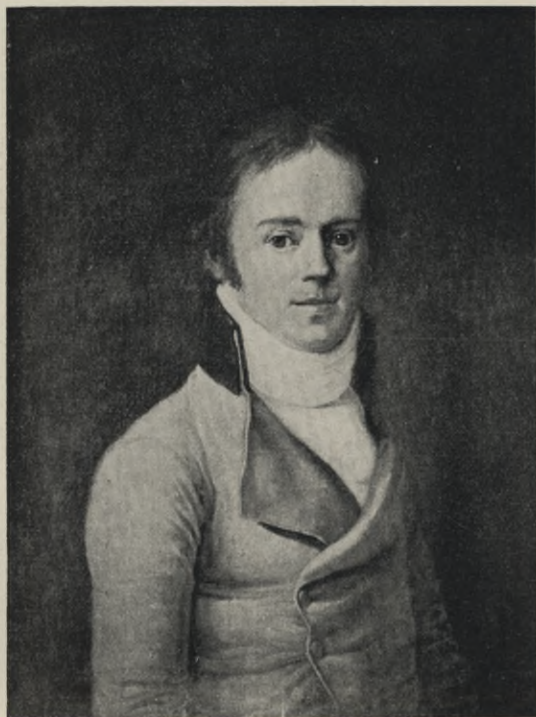
Francouzský mistr. 0·77 × 0·88 m. Poprsí dámy as 25leté, v bílém šatě muselinovém, s pudrovanými vlasy, zdobenými bílými květy pomerančovými; z těchže květů má úhlopříčně pás, jehož se levicí dotýká; v pozadí modrý plášť. Dobrá olejová malba na plátně z konce XVIII. stol. (Obr. 111.)

Německý malíř. 0·70 × 0·88 m. Poprsí vyšívačky na rámu v rokokovém žlutém hedvábném šatě s kvítky a v čepci, sedící na zeleném křesle. Běžná olejová malba na plátně.

Německý malíř. 0.53 × 0.70 m. Oválové poprsí dámy as 35leté v lehce skadeřených pudrovaných vlasech, na nichž čelenka z dvou řad perlí a bílým perem. Přes ozdob prostý bílý šat splývá s ramen úzký černý závoj. Dobrá malba na plátně z konce XVIII. stol.

J. W. Hoffnas. 0.56 × 0.71 m. Děcko sedící u stolku na červeném polštáři a držící v rukou hrušku. Slabá olejová malba z r. 1793.

Dvě podobizny dětí 0.60 × 0.80 m veliké pod kolena. Slabší práce olejové z konce XVIII. stol.

Obr. 112. *Rytířský sál.* J. Grassi: Karel Jáchym kn. z Fürstenbergu, † 1801.

J. Grassi. 0.60 × 0.78 m. Karel Jáchym kníže z Fürstenbergu (* 1774, † 1801). Poprsí rusovlasého, bezvousého muže v bleděmodrém kabátě se stojatým límcem. Výborná olejová malba z konce XVIII. stol. (Obr. 112.)

Neznámý malíř. 0.75 × 0.95. Poprsí dámy v pudrovaných vlasech a hnědém řeholním šatě a plášti. Tvrdá malba z konce XVIII. stol.

Neznámý malíř. 0.58 × 0.79 m. Alžběta kněžna z Fürstenbergu († 1822). Poprsí dámy výrazného obličeje s černými kadeřavými vlasy, přes níž splývá černý krajkový závoj, v černém hedvábném šatě a překřížených rukou. V pozadí krajina. Obraz olejový z prvé třetiny XIX. stol. jest z většího formátu vyříznut. (Obr. 113.)

Seele. 0.69 × 0.87 m. Karolina kněžna z Fürstenbergu (* 1777 † 1846). Celá postava v modravém empirovém šatě sedí v lese, opírajíc se o modrozelenou pokrývku. Tvrdá olejová malba z počátku XIX. stol. (Obr. 114.)

J. Grund. 0.64 × 0.80 m ovální. Kar. Egon II. kníže z Fürstenbergu (* 1796, † 1854). Poprsí muže v prošedlých vlasech a šedých vousech, v černém kabátě a šedé vestě. Vzadu podpis malíře a r. 1864. Dobrá olejová malba. (Obr. 115.)

Obr. 113. Rytířský sál. Neznámý malíř. Alžběta, kněžna z Fürstenbergu, † 1822.

Dva pohledy na Křivoklát, s jižní a severozápadní strany po 0.33 × 0.62 m vel., dary to kněžny Alm. z Thurn-Taxisů. Olejové malby z druhé polovice XVIII. stol.

F. Kučera, 0.80 × 0.57 m. Pohled na Křivoklát od východní strany. Z pol. XIX. stol.

V pokoji vedle rytířského sálu jsou:

Dva oválné pastely 0.67 × 0.38 m. vel. Poprsí dívek v bílých parukách; z druhé pol. XVIII. stol.

Francouzský mistr. 0.41 × 0.52 m. Poprsí dámy v pudrovaných vlasech a modrém šatě. Quachová malba z konce XVIII. stol.

Sever. Stadler. 0.38 × 0.52 m. Hlava Albrechta z Valdštejnů. Slabá kopie dle V. Dyckovy podobizny v Lichtensteinské vídeňské galerii, z r. 1824.

Dále jsou v tomto pokoji: Sádrový oválný relief 0.40 × 0.50 m. K. kníže z Fürstenbergu v rámci slohu Ludvíka XVI.

Obr. 114. Rytířský sál. Seele: Karolina, kněžna z Fürstenbergu, † 1846.

Sádrový relief 0.18 m v průměru, kruhový, představuje podvojný portrait K. Aloise knížete z Fürstenbergu a jeho choť Alžbětu; tato v empírovém účesu.

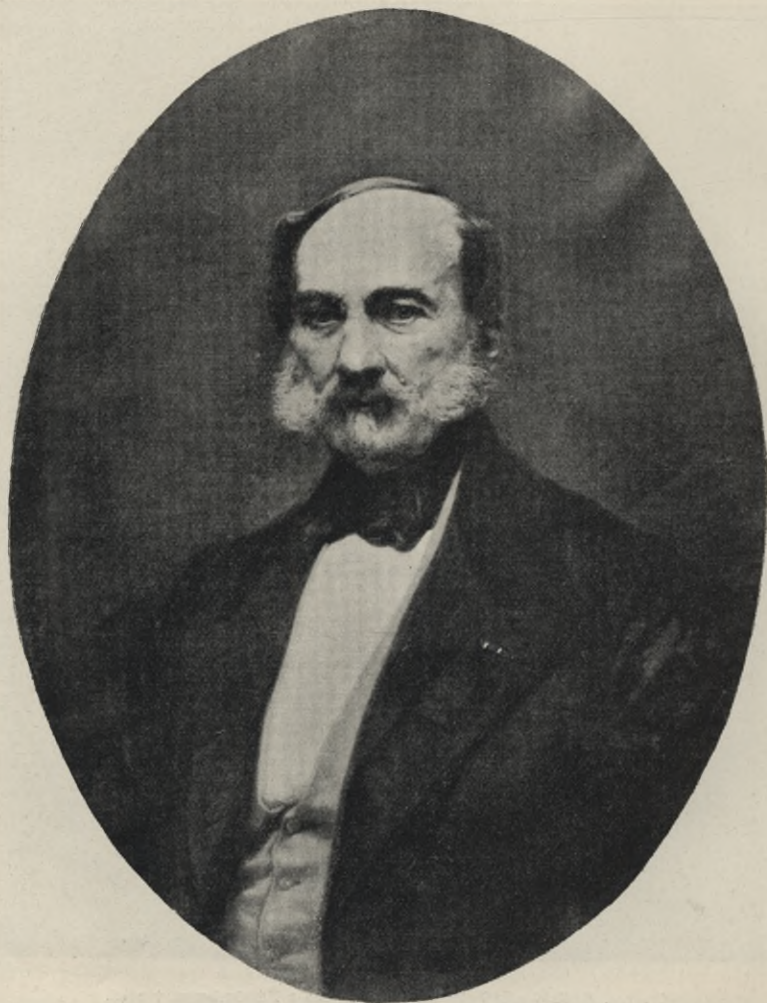
Relief kruhový ze sádry 0.18 m v průměru. Představuje hlavu knížete Kar. Aloise z Fürstenbergu v empírové úpravě.

Poprsí císaře Františka Josefa I. z bílého mramoru od Eman. Pendlra z Vídně r. 1900, stojí v rytířském sále; dále sádrové poprsí knížete Maxe

Egona I., otce nynějšího knížete a sádr. poprsí *knížete Karla Egona I.* od *E. Maxe*, odlitek to pomníku před hradem stojícího.

V malém rytířském sále visí:

Benno Adam. 2·30 × 3·00 m. Obraz jelena se psem v lese. V rohu podpis malířův a 1865. Dále několik nových obrazů z výstav pražských.

Obr. 115. Rytířský sál. J. Grund v r. 1864. Karel Egon II., kníže z Fürstenbergu, † 1854.

V knihovně ve věži prochodité visí *tužková kopie* 0·43 × 0·59 m obrazu s nápisem: *Stinani hawiřu Kriwoklatu*; u každého jest podpis: „1. Holy želmuw 2. Wondfey nemeč, 3. Wit Krchnawy katu se bránil“. Níže:

„Stinani hawiřu u Poděhrad.

Kat Sochor ge ftinal

Bratři fymon ftarřsy, Pruffa, Czerny“

V pravo viděti hradby Kutné Hory, z níž jede posel přes most, pod nímž nápis: „Hegtman na koni s pacholkem“. V popředí stojí sedm odsouzců a vedle nich kat. Pod nimi nápis: „Kat Kolouch nechtel gich fтинati, položil meču hru“.

Obr. 116. Obraz sv. Tomáše, dříve na oltáři v Hudlicích.

V II. patře vedle kaple v bývalé kaplance jsou složeny:

Obraz *sv. Tomáše*, 1.09 × 1.75 m. vel., představuje Krista P. v červeném plášti, před nímž klečí sv. Tomáš v spodním bělavém rouše a hnědočerveném plášti, vkládá prsty do rány Krista P. v boku. V pozadí portálek pozdně renaissanční. Olejová malba na plátně. Obraz jest v zla-

Obr. 117. Podobizna Ferdinanda Renšpergara z Renšperku (pochází ze Skřivaně).

ceném řezaném rámcí. V zadu podpis vztahující se asi buď k řezbáři neb k pozlacovači: *Jakub SStaural 1700*. Obraz byl na oltáři v Hudlicích. (Obr. 116.)

☞ Obraz 1·11 × 1·79 m, *Ferdinand Renšpergar z Renšperku*. Postava staršího muže šedovlasého s šedým knírem a bradou v sbíraném límci

Obr. 118. Podobizna Heleny z Renšperku roz. Warlichové z Bubna. (Pochází ze Skřivaně).

a španělském tmavě šedém oděvu, černě ornamentovaném, se zlatým řetězem kolem krku; v pravici drží rukavice, levicí opírá se o jílec meče. Dobrá malba olejová na plátně z 1. třetiny XVII. stol. (Obr. 117.)

Obraz 1·111 × 1·79 m představuje Helenu, choť předešlého, roz. Warlichovou z Bubna. Postava v černém, sametovém šatě a pláštiku,

tento i čapka jsou lemovány hnědou kožešinou. Živůtek pěkně vystříhován u lemu. V sepjatých rukou drží modlitby. Olejová malba na plátně byla špatně přemalována v XIX. století. (Obr. 118.) Oba tyto obrazy pocházejí z kostela v Skřivani.

Dále uloženy jsou zde 4 obrazy, které zdobívaly druhy střední výplně stropů pokojů zámku v Olešné; obrazy (velice sešlé), malovány na plátně klišovými barvami a jsou vlašského původu z 2. pol. XVII. století.

1. 2.50×3.70 m. Boj Titanů proti Olympu (?). Na oblaku sedí Čas s kosou v ruce; v středu letí dolů Merkur, vrhající kámen. Obraz jest velice poškozen. Pokud lze rozeznati jednotlivé postavy, byly správně kresleny i malovány. Původně byl obraz připevněn na stropu jídelny v Olešenském zámku.

2. 2.30×3.60 m. Scéna pastýřská; v popředí sedí dívka v červeném šatě a modrém plášti, k níž sklání se jinoch pastýř; vedle stádo ovec. V pozadí tančí víly.

3. 2.50×3.60 m. Odysseus pluje na lodi k stožáru přivázán kolem Circe; v popředí na pravo tři nymfy.

4. 2.00×4.00 m. Nalezení Mojžíše (?) K děcku v košatince sklání se několik žen, opodál stojí dívka v červeném plášti. Obraz je z polovice oddrolen; pokud ze zachovalých stop lze souditi, byl výborně kreslen.

Sbírky.

Ve vysoké věži jsou vystaveny kromě památek z cest členů knížecího rodu Fürstenbergů také předměty z Křivokláta a z kostelů knížecího patronátu, zejména:

Dveře druhy u „stříbrnice“, dubové; při požáru hradu r. 1826 silně ohořely a dle nich zhotovena ke stříbrnici věrná kopie. Zachováno jest také poškozené pobíjení železné s nápisem, dle kterého tento original dal zhotoviti hejtman na Hrádku Hrošek z Prošovic r. 1499. Uprostřed bronzová hlava lví, románského rázu, je starší dveří as z počátku XIII. věku. Dále železné klepadlo a pěkný otevřený na rubu zámek.*) (Obr. 119.)

Medailony čtyři bronzové, $3\frac{1}{2}$ cm v průměru s reliefy čtyř evangelistů. Byly nalezeny při opravě kostela v Bělči r. 1903 v rozích půdorysu. Pocházejí z doby založení bělečského kostela v 1. polovici XV. století.

Bursa 15 cm šir., 22 cm vys. Na stříbrem tkaném brokátu vyšitá hedvábím večeře Páně, nad níž mezi dvěma anděly jest IHS. Bursa tato pochází také z Bělče.

Křížek 6×14 cm veliký s koženým tlačeným obrazem Krista P. Obruba ze zlatého drátku spředená. Ze XVII. stol. Pochází též z Bělče.

*) Popis viz na str. 51. Hlava z těchto dveří byla uveřejněna ve „V ý b ě r u u m ě l e c k o - p r ů m y s l . p ř e d m ě t ů z r e t r o s p e k t i v n í v ý s t a v y v P r a z e 1891“ č. 58, kde uvedeno mylně v nápisu, že pochází z r. 1490.

Archa z bývalého oltáře z kostela sv. Petra v Křivoklátě. Na arše nápis: „Teta P. 1650 tato archa geřt ke cti a chwale Boží a sv. Petru na“

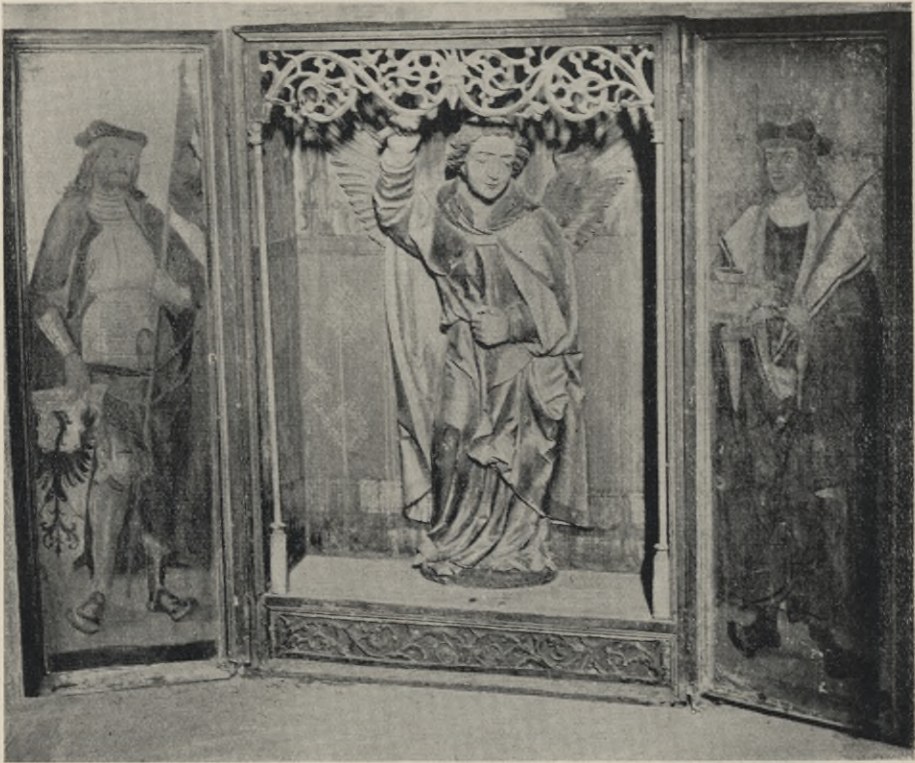

Obr. 119. Původní dvéře u „stříbrnice“ z r. 1499.

kladem vrojeného a stácerneho rytirze P. S Simona Bawlera z Hohenbergku toho času G. Miloski hegtmana panstwj Křivoklátskeho na pamatku geho a dítek geho kterýi w tomto chramu Pane odporčiwagi k wlastnj

řadošti geljo.“ Na arše stojí sošky 0.70 m vysoké sv. Václava a sv. Jiří, polychromované, dobře řezané, které asi stávaly na tom oltáři Hohenbergově.

Archa z kostela v Skřejích 226 m široká a 1.28 m vysoká ze skříně a dvou křídel; v skříně 0.86 m široké stojí soška archanděla Michaela polychromovaná v zlaceném plášti, držící ve vztyčené pravici meč. Po obou stranách skříně postaveny jsou v popředí sloupky, nesoucí prořezávanou

Obr. 120. Bývalá archa ze Skřej.

kružbu, jež jest i se sloupky postříbřena. V přední desce trnože ve skříně zlacená výplň renaissanční. V pozadí skříně namalován koberec patronovaný bílými kosočtverci. Na křídlech archy namalován na pravém sv. Václav v plášti, plátovém brnění a vévodské čepici, v pravici držící štít s orlicí, v levici praporec, též s orlicí. Na levém křídle namalován sv. Vít jako sličný mladík v plášti a vévodské čepici, nesoucí v pravici knihu, na níž nádobka s květinou a v levici palmu.

Na rubových stranách křídel namalován na levém anděl, na pravém P. Maria, obě malby značně poškozené. Archa tato českého původu jest z počátku XVI. století, až na výplň v trnoži, jež jest pozdější. (Obr. 120.)

Desky náhrobní z železné litiny: 1. 0·72 m šir., 0·58 m vys. s nápisem: „L. P. 1767 rentmistr Pawel Ziantowski“. Uprostřed znak alianční s nápisem: „Anno 1765“.

2. 0·64 m šir., 0·58 m vys. s nápisem: „L. P. 1764“. Antonín Rofh vrchní direktor na Kyjovoklase.

Obr. 121. Kasule č. 1. ze Skřivaně.

V archivu uloženy jsou: *Kasule č. 1. 0·69 m široká a 1·04 m dlouhá. Na červeném sametu našit bílý hedvábný kříž, na němž 0·36 m vysoký Kristus; pod křížem stojí 0·31 m vysoké postavy Matky Boží a sv. Jana M. Postavy i Kristus jsou plastické, hedvábím pokryté. Kasule tato pochází z počátku XVII. století ze Skřivaně. (Obr. 121.)*

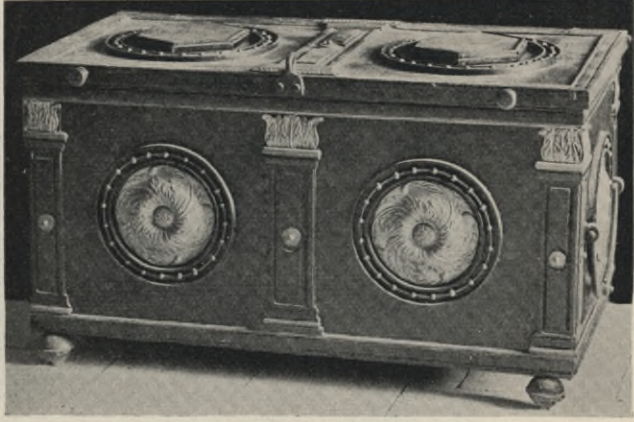
Kasule č. 2. 0·73 m široká a 1·08 m dlouhá; na žlutočervené dykytě s modravými květy našit uprostřed pruh žlutého hedvábí s aplikovanými různobarevnými květy sametovými. Z konce XVII. věku, též ze Skřivaně. (Obr. 122.)

Obr. 122. Kasule č. 2, ze Skřivaně.

Pokladnice železná č. 1. 1·10 m dlouhá, 0·56 m široká a 0·62 m vysoká, černá, se zlacenými ozdobami. Svislé stěny jsou zdobeny pilastry s korintskýmí hlavicemi a růžicemi. Na víku v šestihranných poklopech skryty jsou dva umělé zámky. Na jednom z poklopů jest znak Fürstenbergů, na druhém písmena K. E. F. (Karel Egon z Fürstenbergů). Z počátku XIX. století. (Obr. 123.)

Pokladnice č. 2. Těž železná, 0.63 m dlouhá, 0.42 m široká a 0.45 m vysoká, na víku kryje umělý zámek okrouhlá deska 0.10 m v průměru, mosazná s dubovým věnečkem. Taktéž z počátku XIX. stol.

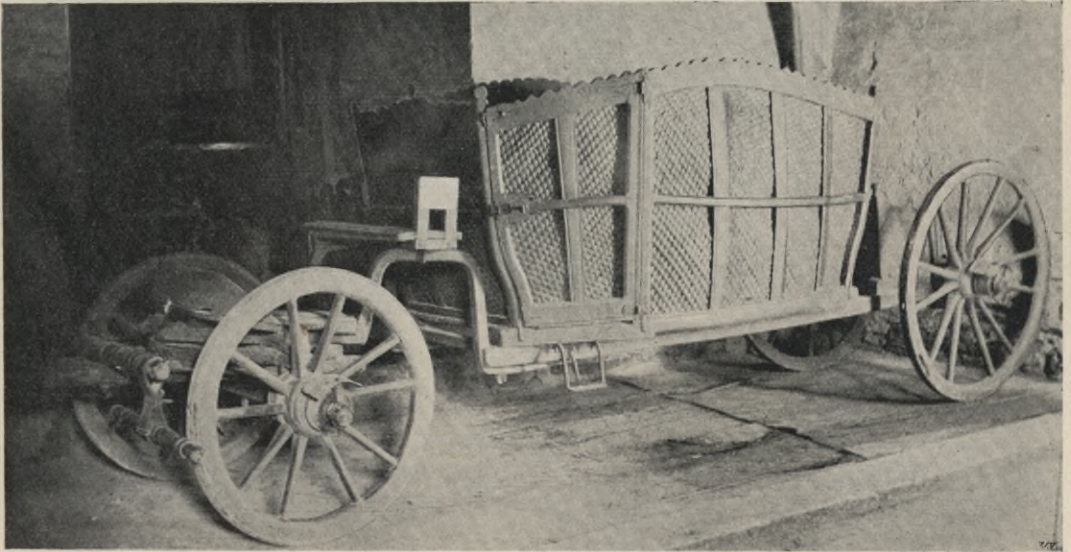
Obr. 123. Železná pokladnice z poč. XIX. stol.

V bývalém vězení Augustově složeny jsou:

Truhla dubová, 1.71 m dlouhá, 0.55 m široká a 0.46 m vysoká, vydlabaná z jednoho kusu kmene.) Vrchní víko o-kováno 3 závěsami, přituhou a bylo zavřeno dvěma zámky.*

Jest z XVI. věku, pochází z Kněževsi a sloužila jako schránka kovových mincí, jež se spouštěly skrytým otvorem u víka.

Vůz honební, 5.35 m dlouhý, 1.40 m široký a 1.78 m vysoký, má uprostřed korbu 2.25 m dlouhou a 1.10 m vysokou, již stěny jsou spleteny

Obr. 124. Honební vůz z doby cis. Karla VI.

z dužin. Vpředu jest kozlík, vzadu stupátko pro sluhy. Uprostřed korby připevněno otáčivé křeslo. Rám vrchní u korby jest vrubovaný pro ulo-

*) Pan vrch. inspektor J. Urban spočetl léta kmene, jichž jest 180.

žení hlavně. Vůz tento táhli voli u oje 3·40 m dlouhé při honbě, kterou r. 1723 pořádal Jos. hrabě Valdštejn na počest císaře Karla VI. v lesích Křivoklátských. (Obr. 124.)

Křeslo dřevěné na esovitých nožkách. Výška sedadla 0·46 m; výška podpěradel postranních 0·55 m, výška lenochu 0·86 m, šířka 0·66 m, hloubka 0·46 m. Pochází z meze XVI. a XVII. věku ze Šanova, kde posledně

Obr. 125. Křeslo ze Šanova.

sloužilo v sakristii jako zpovědnice; v novější době polepeno zlaceným papírem. Polštáře kryty zelenavým ripsem. (Obr. 125.)

Varhany 2·21 m vysoké, 1·40 m široké a 0·86 m hluboké. Vrchní skříň 1·02 m široká, 1·28 m vysoká a 0·58 m hluboká, zdobeny jsou ve výplních, kde byly píšťaly barokními řezbami. Pocházejí z Milostína z polovice XVIII. století.

Pokladna ve výklenku ve zdi. Kryta jest železnou deskou s barokními ozdobami. Jest z počátku XVIII. století.

V bývalém vězení Bílkově jsou: *Dveře* pobité plechem, pásy v kosočtvercích jsou růžice dvojího vzoru. Pocházejí z XV. století v Kněževsi.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.

- Adam Benno, malíř (1865), 136.
 Anýž Franta, ciselleur (1909), 52.
 Auerbach J. B., malíř (jeho ráz, 1697—1753), 130.
 Baumgartl Antonín, truhlář (1908), 100.
 Bellmann Karel, zvonář (1825—1849), 103.
 Beneš z Loun (viz B. Rieth).
 Bernhart, illuminator (1478), 114.
 Bertochus Regiensis Vinc., knihtiskař (1498), 112.
 Creusner Bed., knihtiskař (1475), 115.
 Eggesteyn J., knihtiskař (1466), 111.
 Fabricius Jiří, illuminator (1585), 112.
 Feyner Konrád, knihtiskař (1477), 112.
 Fribertové Celestin a Václav, truhláři (1909), 24, 52.
 Frohen J., de Hammelburck, knihtiskař (1491), 112.
 Grassi J., malíř (1757—1838), 133.
 Grund J., malíř (1864), 134.
 Hailbrun Fr. de, knihtiskař (1480), 112.
 Hanuš, řezbář (1486—1506), 19, 98.
 Haun Aug., malíř a litograph (1846), 2.
 Heber F. A., kreslíř (1815—1849), 2.
 Herbort J. de Seligenstadt, knihtiskař (1483), 112.
 Hoffnas J. W., malíř (1793), 133.
 Hollar Václav z Práchně, rytec (1607—1677), 12.
 Chalupa Frant., malíř (1828—1887), 2.
 Jakub z Nimburka (zv. z Kutné Hory), řezbář († 1527), 19, 84.
 Jenson N., knihtiskař (1477), 113, 115.
 Johannes de Westfalia, knihtiskař (konec XV. stol.), 113.
 Kandler Vil., malíř (1816—1896), 2.
 Kaufmann J., kreslíř (1811), 18, 29.
 Kesler Mik., knihtiskař (1487), 112, 113.
 Koelhoff Jan, knihtiskař (1457), 111, 113.
 Koburger Ant., knihtiskař (1486), 111, 112, 113, 115.
 Kroupa Václav, malíř (1825—1895), 2.
 Kučera F., malíř (z poč. XIX. stol.), 134.
 Leubner Filip (?) malíř (v druhé pol. XVIII. stol.), 129.
 Levý (Lewy) Ant., kreslíř (1845—1897) 2.
 Liebscher Kařel, kreslíř a malíř (1851—1906), 2, 30.
 Loi Celestin, zámečník (1909), 24, 70, 78, 100.
 Maczl Wácl., konvář (1603), 100.
 Malíř neznámý (z konce XVIII. st.), 133.
 Malíř neznámý (z první 1/3 XIX. st.), 133.
 Malíř německý (z druhé pol. XVIII. st.), 129, 132.
 Malíř německý (z konce XVIII. stol.), 130.
 Malíř německý (z konce XVIII. stol.), 132, 133.
 Max Eman., sochař (1807—1901), 136.
 Meytens Martin, malíř (1695—1770), 124, 127.
 Milani Frant., sochař (1909), 23, 42, 52, 55, 61.
 Miscominus Ant., knihtiskař (1482), 113.
 Mistr francouzský (z pol. XVII. stol.) 118.

- Mistr francouzský (z konce XVII. stol.), 124.
Mistr francouzský (z druhé pol. XVIII. stol.), 132.
Mistr francouzský (z konce XVIII. stol.), 134.
Mistr německý (z konce XVII. stol.), 124.
Mistr nizozemský (z pol. XVII. stol.), 118.
Mocker Josef, architekt (1835—1899), 21, 26, 27, 29, 59, 69, 73, 74, 77, 102.
Mrkos Václ., kreslíř (1797), 2.
Paganini de Paganinis Hieron., knihtiskař (1497), 112.
Pendl Em., sochař (1900), 135.
Petr de Langendorf J., knihtiskař (1498), 112.
Portretista německý (z poč. XVII. stol.), 119.
Portretista německý (z poč. XVIII. stol.), 124.
Quetting, rytec (z konce XIX. stol.), 58.
Ragaronibus de Asula Theodor, knihtiskař (1490), 114.
Ratdolt Erhard, knihtiskař (1485), 111.
Rhin F., malíř (konec XVII. stol.), 121.
Rieth Benedikt z Pístova, stavitel (kolem 1454—1534), 19, 81.
Richter J., rytec (1840), 2.
Rybička Jos., rytec (1817—1872), 2.
Sandrart J. de, rytec a malíř (1606—1688), 2, 19, 34, 59.
Seele, malíř (poč. XIX. stol.), 134.
Schembera Jos., kreslíř (1823), 32, 33, 34, 49, 74.
Schier F., kreslíř (1840), 2.
Schoiffer Petr, knihtiskař (1469), 111, 113, 114.
Schüssler J., knihtiskař (1470), 113.
Sorg Ant., knihtiskař (1483), 115.
Sstaural Jakub, řezbář (?) (1700), 138.
Stadler Severin, malíř (1824), 135.
Stuchs (Stöchs) Jiří, knihtiskař (1498), 114.
Škola dolnorýnská (z pol. XVII. stol.), 120.
Škreta Karel, malíř (1610—1674), 116.
Škretova škola (1676), 118.
Tanner Jakub, knihtiskař (z konce XV. stol.), 111.
Thurn-Taxisová Almie, kněžna, malířka-dilettantka (1777), 11, 134.
Tridino de Monteferato Bernard, knihtiskař (1489), 113.
Verard Ant., knihtiskař (1499), 114.
Wachsmann Bedřich, malíř (1820—1897), 2.
Walcher Humbert ryt. z Moltheinu, architekt (1909), 23, 42, 50, 55, 60, 77, 78, 100.
Weys Josef, malíř (1734), 124.
Wild Jos., sochař (1883), 23, 42, 66.
Wohlmuth Bonifác, stavitel (1560), 9, 38.
Wolf Karel, kreslíř (1787), 14.
Wyttek J. C., architekt (1826), 21.

zachovaly, určití — pokud možno — jich vznik a původ, odhadnouti uměleckou a historickou jich cenu a konečně označiti ony památky, na jejichž zachování obzvláště záleží. Vytčen tu programm úmorné drobné práce pro celá takřka pokolení pracovníků, práce však nevyhnutelné, aby se mohlo na jisto postavit, jak umění výtvarné v království Českém se vyvíjelo, odkud první motivy přicházely, jak se vytvářely, jakou měrou umělci cizí zde spolupůsobili, a co přímo z ciziny k nám bylo přivezeno; neboť jen podrobnou znalostí všech pánátek umění může se dojíti k ocenění vývoje tohoto umění neboli ku správným jeho dějinám. Mimo tento theoretický, velice žádoucí výsledek možno však i očekávati, že podrobné poznání, jak se umění u nás vyvíjelo, nezůstane bez účinku na umělce výtvarné, jakož i na správu zemskou a veřejnost naši, aby zachovány byly ony památky, jež pro vývoj umění domácího jsou zvláště charakteristické a naprosto zasluhují, aby byly ušetřeny a zachovány.

Archaeologická kommisse sestoupila se poprvé 8. května 1893, podala velesl. výboru zemskému dobré zdání o zachování památek domácího umění výtvarného a starožitností domácích vůbec, sjednala svá organizační pravidla a rozdělila se v odbory: praehistorický, historický a lidový. Jakožto přední úlohu vytkla si zdělati *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém*, snesla se na příslušných pravidlech a vyslala své delegáty do jednotlivých okresů. Dosud vyšlo třicetšest dílů Soupisu. Zvláštní pořadí tvoří *Soupis král. hlav. města Prahy*, jehož část, obsahující Soupis chrámu sv. Víta, pokladu Svatovítského a knihovny kapitulní, podána již veřejnosti.

Přední zásluhu o rychlé uskutečnění podniku tak vážného má zemské zastupitelstvo království Českého, které nejen poskytlo nezbytné podpory hmotné, ale i zvláštními oběžníky praesidiálními doporučilo podnik ten úřadům samosprávným v příslušných okresech; také veledůstojné konsistoře vřelým doporučením podporovaly práce, jež ostatně i širší obecenstvo provázelo zájmem, porozuměním i všestrannou podporou.

S obzvláštním uznáním sluší podotknouti, že i peněžitá pomoc z okresů zkoumaných na důstojné vydání soupisu se dostavila. Soupis památek Pražských umožňuje značná subvence, kterou k tomu účelu poskytuje král, město Praha.

Do soupisu jsou pojaty:

1. památky praehistorické krátkým označením;
2. památky umění stavitelského, sochařského, malířského od románské doby do počátku XIX. století; předměty uměleckého průmyslu, pokud nejsou v majetku soukromém; stavby historicky důležité, jako hrady, opevnění, mosty a j.

Soupis vydáván jest jazykem českým i v překladě německém pro každý politický okres zvlášť. Ke skupinám okresů podle starodávných krajů přidána bude úvodní stať o památkách lidového umění, a zároveň uvede se příslušná literatura. Při popisování ustanoveno šetřiti největší stručnosti.

L. inw.

18906

Druk. U. J. Zam. 356. 10.000.

PUBLIKACE ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISS

Soupis památek historických a uměleckých

Svazek	I. Politický okres kolínský. Napsal <i>Karel</i> obyčejném K 3—, na papíře velinovém	
>	II. Politický okres lounský. Napsal Dr. na papíře obyčejném K 2-40, na papíře	
>	III. Politický okres sedlečanský. Napsali Cena	
>	IV. Politický okres roudnický. Napsal Dr. <i>Antonín Matějka</i> . Cena	> 7-40
>	V. Politický okres milevský. Napsali Dr. <i>A. Podlaha</i> a <i>Ed. Šittler</i> . Cena	> 6-80
>	VI. Politický okres mělnický. Napsal Dr. <i>A. Podlaha</i> . Cena	> 9—
>	VII. Politický okres klatovský. Napsali <i>Ferdinand Vaněk</i> a Dr. <i>Karel</i> <i>Hostaš</i> : Soudní okresy klatovský a nýrský. <i>F. A. Borovský</i> : Soudní okres plánický. Cena	> 6—
>	VIII. Politický okres česko-budějovický. Sestavil <i>Josef Braniš</i> . Cena	> 3-60
>	IX. Politický okres rokycaňský. Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> . Cena	> 6—
>	X. Politický okres třeboňský. Provedli <i>Frant. Mareš</i> a <i>Jan Sedláček</i> . Cena	> 3-50
>	XI. Politický okres chrudimský. Napsal Dr. <i>Karel Chytil</i> . Cena	> 6-50
>	XII. Politický okres sušický. Napsali Dr. <i>Karel Hostaš</i> a <i>Ferdinand</i> <i>Vaněk</i> . Cena	> 6-50
>	XIII. Politický okres příbramský. Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> . Cena	> 7-20
>	XIV. Politický okres jindřichohradecký. Napsal Dr. <i>Josef Novák</i> . Cena	> 11-50
>	XV. Politický okres karlínský. Napsali Dr. <i>A. Podlaha</i> a <i>Ed. Šittler</i> . Cena	> 10—
>	XVI. Politický okres vysokomýtský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> . Cena	> 8—
>	XVII. Politický okres domažlický. Napsali <i>Ferdinand Vaněk</i> a Dr. <i>Karel Hostaš</i> . Cena	> 2-50
>	XVIII. Politický okres pelhřimovský. Napsal prof. <i>Josef Soukup</i> . Cena	> 11-50
>	XIX. Politický okres králohradecký. Napsal <i>Antonín Cechner</i> . Cena	> 7-80
	Soupis král. hlav. města Prahy. Hradčany. Poklad svatovítský. Napsali <i>Ed. Šittler</i> a Dr. <i>Ant. Podlaha</i> . Cena	> 9—
	Soupis král. hlav. města Prahy. Hradčany. Knihovna kapitulní Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> . Cena	> 13-50
	Soupis král. hlav. města Prahy. Chrám Svatovítský. Napsali Dr. <i>Ant. Podlaha</i> a arch. <i>K. Hilbert</i> . Cena	> 17-50
>	XX. Politický okres slanský. Napsal <i>Ferdinand Vele</i> . Cena	> 14-70
>	XXI. Politický okres mladoboleslavský. Napsal <i>Frant. Bareš</i> . Cena	> 15—
>	XXII. Politický okres poličský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> . Cena	> 6-40
>	XXIII. Politický okres chotěbořský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> . Cena	> 5-60
>	XXIV. Politický okres českobrodský. Napsal Dr. <i>Ant. Podlaha</i> .	> 11-70
>	XXV. Politický okres přeštický. Napsali Dr. <i>Karel Hostaš</i> a <i>Ferdinand</i> <i>Vaněk</i> . Cena	> 6-20
>	XXVI. Politický okres kladenský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> . Cena	> 5-50
>	XXVII. Politický okres roudnický. Díl II. Zámek roudnický. Napsali Dr. <i>Max Dvořák</i> a Dr. <i>Boh. Matějka</i>	> 15—
>	XXVIII. Politický okres vinohradský. Napsal Dr. <i>Antonín Podlaha</i> .	> 9—
>	XXIX. Politický okres litomyšlský. Napsali Dr. <i>Bohumil Matějka</i> , <i>Josef Štěpánek</i> a <i>Zdeněk Wirth</i> .	> 8—
>	XXX. Politický okres stříbrský. Napsali <i>Jaroslav Kamper</i> a <i>Zdeněk</i> <i>Wirth</i> .	> 18.—
>	XXXI. Politický okres novopacký. Napsal <i>Ant. Cechner</i> .	> 7-50
>	XXXII. Politický okres turnovský. Napsal Dr. <i>Josef V. Šimák</i>	> 9-30
>	XXXIII. Politický okres písecký. Napsal prof. <i>Josef Soukup</i> .	> 15—
>	XXXIV. Politický okres náhodský. Napsal <i>Zdeněk Wirth</i> .	> 9—

Soupis lidových památek v království Českém.

>	I. Lid na Hlínecku. Podává Dr. <i>Karel V. Adámek</i> . Cena	> 6—
---	--	------

WYDZIAŁY POLITECHNICZNE KRAKÓW

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

III-307305

Kdn., Czapskich 4 — 678. 1. XII. 52. 10.000

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

10000301152